

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRKİYEDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SÜRECİ VE ORDU
HALKININ BÜYÜKŞEHİR OLGUSUNA BAKIŞI**

Hazırlayan
Mustafa DOĞAN

Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

TOKAT – 2019

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ'ın danışmanlığında hazırlamış olduğum "Türkiye'de Büyükşehir Büyükşehir Belediye Süreci ve Ordu Halkının Büyükşehir Olgusuna Bakışı" adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

04/04/2019

Mustafa DOĞAN

TÜRKİYEDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SÜRECİ VE ORDU
HALKININ BÜYÜKŞEHİR OLGUSUNA BAKIŞI

Tezin Kabul Ediliş Tarihi: 26/ 03/ 2019

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

Başkan : Prof. Dr. Ali ŞAHİN

Üye : Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

Üye : Dr. Öğr. Üyesi M. Nazan ARSLANEL

İmza

Bu tez, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 05/03/2019 tarih ve 19 08 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Enstitü Müdürü:

Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK
Enstitü Müdürü

Mühür
İmza

ÖNSÖZ

Çalışmanın düşünce kısmını paylaştığım, başlangıç ve gelişme aşamalarında bütün yardım ve desteğini esirgemeyen sevgili hocam Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ'a sonsuz teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Lisans yıllarımdan bu yana desteğini aldığım hocam, bu çalışmamın da her aşamasında ilgisini, desteğini ve katkılarını esirgemeyerek sonuna kadar yanımda oldu.

Ayrıca çalışmalarım hep yanımda olan, her türlü desteklerini esirgemeyen sevgili dostum Emrah KARADENİZ'e, çalışmamın son aşamalarında ihtiyacım olan manevi desteği sağlayan Serhat DEMETGÜL'e, çalışmamın başından sonuna kadar tüm varlığıyla yanımda ve en az benim kadar emeği olan eşim NESİBE GÜL DOĞAN'a, bugünlere gelmemde büyük bir özveriyle kendilerine düşen her şeyin en fazlasını sarf eden, hiçbir zaman emeklerini ödeyemeyeceğim, her türlü zorluğu göğüslememde olduğu gibi bu çalışmada da desteklerini esirgemeyen sevgili annem Rahime DOĞAN'a, sevgili babam Yaşar DOĞAN'a, sevgili ablam Esra DOĞAN'a ve sevgili abim Muhammed DOĞAN'a ayrı ayrı teşekkür etmeyi bir borç biliyor, sonsuz sevgilerimi sunuyorum...

Mustafa DOĞAN

Tokat 2019

TÜRKİYE’DE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE SÜRECİ VE ORDU HALKININ BÜYÜKŞEHİR OLGUSUNA BAKIŞI

Mustafa DOĞAN

Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

ÖZET

Batı dünyasının sanayi devrimi ile yaşadığı, nüfusun büyük şehirlerde yoğunlaşması Türkiye’de epey gecikmeli olarak 1950’li yıllarda başlamıştır. 1950–1984 arasında ülke ekonomisinin tarıma dayalı olması bu göçü bir miktar frenlese bile 1984’ten itibaren sanayinin hızlı gelişmesi 1984–1996 döneminde kırsaldan şehirlere plansız ve ani sayılabilecek büyük bir göç dalgasına yol açmıştır. Bu durum göç alan şehirlerde altyapı hizmetlerini sağlamakla görevli belediyelerin sistem ve yetkilerinde yeni arayışlara zemin hazırlamıştır. Oluşan yeni ihtiyaçları karşılamak için kamusal imkânların daha etkin kullanılmasını hedefleyen büyükşehir belediye yasaları çıkmış ve zaman içerisinde değişikliklere uğramıştır. Büyükşehir statüsü kazanamayan şehirler de her ilçenin kendi belediyeleri vasıtasıyla kamusal hizmetlerini kullanmaya devam ettiği farklı bir belediye sistemi de varlığını sürdürmektedir.

Türkiye’de büyükşehir belediye süreci ve Ordu Halkının büyükşehir olgusuna bakışı konulu bu tez üç bölümden oluşmaktadır.

Tezin birinci bölümünde kavramsal çerçeve ve büyükşehir belediyelerinin tarihsel gelişimi üzerinde durulmaktadır. Ayrıca büyükşehirle ilgili tanımlamalar, Türkiye’de büyükşehir belediyesini ortaya çıkaran nedenler, büyükşehir belediyelerinin yasal dayanağı ve büyükşehir belediye yasaları yine bu bölümde ele alınan temel konulardır.

İkinci bölümde 6360 sayılı büyükşehir belediyesi yasası ile meydana gelen değişikliklere yer verilmektedir. Bu bağlamda 6360 sayılı yasanın gerekçesi ve 6360 sayılı yasaya geçiş nedenleri, 6360 sayılı yasa ile gelen idari değişiklikler ve 6360 sayılı yasa hakkında tartışmalar söz konusu ikinci bölümün odak noktasını oluşturmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, büyükşehir yönetimlerine ilişkin yeni düzenleme dikkate alınarak Ordu ilinde anket uygulaması yapılmıştır. Halkın büyükşehirle ilgili görüş ve düşünceleri ele alınmıştır. Anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS programı ile analiz edilerek değerlendirilmiştir. Sonuç kısmında uygulamada elde edilen bilgi ve verilere dayanarak teorik çerçeve ile uygulama birlikte değerlendirilmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Bu çalışma yapılırken tezlerden, makalelerden, internet kaynaklarından, kanunlardan, uygulama örneklerinden faydalanılmıştır.

ANAHTAR KELİMELER

Büyükşehir Belediyesi, 6360 Sayılı Kanun, Ordu

**THE PROCESS OF METROPOLITAN MUNICIPALITY AND
PERSPECTIVE OF ORDU PEOPLE ON METROPOLITAN FACT
IN TURKEY**

Department Of Public Administration, MSc Thesis, 2018

Supervisor: Prof. Dr. Ahmet ÖZKİRAZ

MUSTAFA DOĞAN

ABSTRACT

The intensify of population in big cities which western world saw with Industrial Revolution, started lately in 1950s in Turkey. Between the years 1950-1984 Turkey's economy was based on agriculture and this slowed down the concentration of population in big cities but after 1984, with fast development in industry there has been an unplanned and sudden immigration to the big cities. This situation triggered newer ways in system and authority of municipalities that is responsible for providing substructural services of cities receiving immigrant. To respond the new needs metropolitan municipality laws which aims at using public resources more effectively emerged and they changed in time. In cities that couldn't become metropolitan municipality, there is still different kind of system that counties are using public services by the way of their own municipality.

“The metropolitan municipality progress in Turkey and the reaction of people of Ordu” thesis consists of three parts.

The first part of the thesis consists of theoretical frame and the historical progress of metropolitan municipalities. Especially the definitions of metropolitans, the reasons caused this kind of municipality in Turkey, legal base and metropolitan municipality laws were studied in this part.

In the second part of the study, the last and updated number 6360 metropolitan municipality law and changes in this law were discussed. In this regard number 6360 law was analyzed with its emergence reasons, management changes and discussions.

In the third part, a survey which is evaluated in the context of reorganisation of metropolitan municipalities and prepared by considering new regulations in management of metropolitan cities, was conducted in Ordu which is a new metropolitan municipality and opinions of people were researched. The data from survey was interpreted with SPSS frequency method. In the result section, both theoretical and practical results were interpreted together and some suggestions were made.

In this study theses, articles and survey examples related with the subject have been used.

KEY WORDS

Metropolitan Municipality, Law Number 6360, Ordu

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz.....	i
Özet.....	ii
Abstract.....	iv
İçindekiler.....	vi
Tablolar Listesi.....	viii
Kısaltmalar Listesi.....	x
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: BÜYÜKŞEHİR TANIMI VE TARİHÇESİ.....	3
1.1. Büyükşehir Tanımlamaları.....	3
1.2. Türkiye’de Büyükşehir Belediyesini Ortaya Çıkaran Nedenler.....	4
1.3. Büyükşehir Belediyelerinin Yasal Dayanağı.....	7
1.4. Büyükşehir Belediye Kanunları.....	9
1.4.1. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	9
1.4.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	18
1.4.3. 5747 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu.....	28
1.4.4. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu	30
BÖLÜM 2: 6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU İLE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER.....	32
2.1. 6360 Sayılı Kanunun Gerekçesi ve 6360 Sayılı Kanuna Geçiş Nedenleri	32
2.2. 6360 Sayılı Kanun İle Gelen Değişiklikler.....	33
2.3. 6360 Sayılı Kanun İle İdari Alanlarda Yapılan Değişiklikler.....	39

2.3.1. İl Özel İdarelerinin Kaldırılması.....	40
2.3.2. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının (YİKİB) Kurulması...	41
2.3.3. Yeni İlçe Kurulması.....	44
2.3.4. Belde Belediyelerin ve Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi.....	46
2.3.5. Mahalli İdare Birliklerinin Kaldırılması.....	48
2.3.6. İdari Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri.....	49
2.3.7. Görev ve Yetki Bölüşümünün Yeniden Düzenlenmesi.....	51
2.4. 6360 Sayılı Kanun Hakkında Tartışmalar.....	52
2.4.1. Büyükşehir Sınırlarının İl Sınırı Olarak Genişletilmesi.....	53
2.4.2. İl Özel İdaresi, Belde Belediyeleri ve Köylerin Kaldırılması.....	54
2.4.3. Yeni Büyükşehirlerin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına Uygunluğu	60
BÖLÜM 3: ORDU İL MERKEZİNDE HALKIN BÜYÜKŞEHİRE BAKIŞ AÇISINA YÖNELİK BİR ANALİZ.....	62
3.1. Araştırmanın Amacı ve Varsayımları.....	62
3.2. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	63
3.3. Araştırmanın Yöntemi.....	63
3.3.1. Evren ve Örneklem.....	63
3.3.2. Veri Toplama Araçları.....	64
3.4. Bulgular.....	64
SONUÇ.....	87
KAYNAKLAR.....	90
EK1: Ordu Halkının Büyükşehir Belediyesine Bakışı Anket Formu.....	94
ÖZGEÇMİŞ.....	100

TABLOLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1.1: 5747 Sayılı Kanundan Önce ve Sonra Belediye Sayıları.....	29
Tablo 2.1: 6360 Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Rakamlar.....	39
Tablo 2.2: 6360 Sayılı Kanun İle Büyükşehir Belediyesi Olan İllerde Kurulan İlçeler	45
Tablo 2.3: Büyükşehirlerde İdari Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri.....	50
Tablo 2.4: Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri Dışındaki Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri.....	50
Tablo 3.1: Ankete Katılan Mahalleler ve Geçerli Kişi Sayıları.....	63
Tablo 3.2: Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	64
Tablo 3.3: Mahallerin Ayrımı.....	66
Tablo 3.4: Görüş 1 Cevap Dağılımı.....	67
Tablo 3.5: Görüş 2 Cevap Dağılımı.....	67
Tablo 3.6: Görüş 3 Cevap Dağılımı.....	68
Tablo 3.7: Görüş 4 Cevap Dağılımı.....	68
Tablo 3.8: Görüş 5 Cevap Dağılımı.....	69
Tablo 3.9: Görüş 6 Cevap Dağılımı.....	70
Tablo 3.10: Görüş 7 Cevap Dağılımı.....	70
Tablo 3.11: Görüş 8 Cevap Dağılımı.....	71
Tablo 3.12: Görüş 9 Cevap Dağılımı.....	71
Tablo 3.13: Görüş 10 Cevap Dağılımı.....	72
Tablo 3.14: Görüş 11 Cevap Dağılımı.....	73
Tablo 3.15: Görüş 12 Cevap Dağılımı.....	73
Tablo 3.16: Görüş 13 Cevap Dağılımı.....	74
Tablo 3.17: Görüş 14 Cevap Dağılımı.....	75

Tablo 3.18: Görüş 15 Cevap Dağılımı.....	75
Tablo 3.19: Görüş 16 Cevap Dağılımı.....	76
Tablo 3.20: Görüş 17 Cevap Dağılımı.....	76
Tablo 3.21: Görüş 18 Cevap Dağılımı.....	77
Tablo 3.22: Görüş 19 Cevap Dağılımı.....	77
Tablo 3.23: Görüş 20 Cevap Dağılımı.....	78
Tablo 3.24: Görüş 21 Cevap Dağılımı.....	79
Tablo 3.25: Görüş 22 Cevap Dağılımı.....	79
Tablo 3.26: Görüş 23 Cevap Dağılımı.....	80
Tablo 3.27: Görüş 24 Cevap Dağılımı.....	80
Tablo 3.28: Normallik Testi.....	81
Tablo 3.29: Cinsiyet Değişkeni İçin Independent T Testi.....	81
Tablo 3.30: Yaş Değişkeni İçin Anova Testi.....	82
Tablo 3.31: Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Anova Testi.....	83
Tablo 3.32: Meslek Değişkeni İçin Anova Testi.....	83
Tablo 3.33: İkamet Edilen Yer Değişkeni İçin Anova Testi.....	84
Tablo 3.34: İkamet Süresi Değişkeni İçin Anova Testi.....	85
Tablo 3.35: Aylık Gelir Değişkenine Göre Anova Testi.....	86

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ADNKS	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AKP	Adalet ve Kalkınma Partisi
A.Ş.	Anonim Şirket
AYKOME	Alt Yapı Koordinasyon Merkezi
BŞB	Büyükşehir Belediyesi
CİF	Maliyet, Sigorta, Navlun
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
MGK	Milli Güvenlik Konseyi
RG	Resmi Gazete
s.	Sayfa
ss.	Sayfa Sayısı
TBB	Türkiye Belediyeler Birliği
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
UKOME	Ulaşım Koordinasyon Merkezi
YİKB	Yatırım İzleme Koordinasyon Başkanlığı

GİRİŞ

Türkiye idari teşkilat yapısı merkezden yönetim ve yerinden yönetim ilkesine uygun olarak merkezi yönetim ve yerinden yönetim diye ikiye ayrılmaktadır. Merkezi yönetim, merkez teşkilatı, merkeze yardımcı birimler ve taşra teşkilatından oluşmaktadır. Yerinden yönetimler ise yer yönünden yerel yönetimler (yerel yönetim) ve hizmet/idari yönden yerinden yönetimler diye ikiye ayrılır. Çalışmanın temel konusu yerel yönetimlerdir. Bu bağlamda yerel yönetim sistemi ise köyler, il özel idareleri ve belediyelerden oluşmaktadır.

Belediyeler konusunda ilk uygulama 1868 yılında İstanbul'da yapılmıştır. Belediyelerin teşkilat olarak hukuki temelleri ise I. Meşrutiyet zamanında (1877 Dersaadet ve Vilayet Belediye Kanunu) atılmıştır. Köy yönetimlerinin hukuki meşruiyeti 07.04.1924 tarihine dayanmaktadır. Bu tarihte köylerle ilgili olan ilk kanun (442 Sayılı Köy Kanunu) yürürlüğe girmiştir. Bugünkü il özel idarelerin temeli ise 1864 tarihinde Vilayet Nizamnamesi ile atılmıştır. İllerin özerk yönetim birimlerine kavuşması yönündeki asıl adım ise 1913'teki İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanunu'dur.

Zamanla nüfusun artması, ulaşım ve iletişim alanındaki gelişmeler sorunların çözümünde yeni yaklaşımlara ihtiyaç duyulmasına sebep olmuş bu da yönetim biçimlerinde yeni düzenlemelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bu çalışmanın temelini oluşturan büyükşehir belediye yönetimleri gündeme gelmiştir.

1961 Anayasası büyükşehir belediyesi tüzel kişiliğinin kurulmasına imkân tanımıyordu. Mahalli idareler ile ilgili tek yol belediyeler birliklerinin oluşturulmasıydı. 1982 Anayasasına kadar belediyeler kurdukları bu birlikler sayesinde sorunlarına çözümler bulma yolunu izlemişlerdir.

1982 Anayasasının mahalli idareler başlıklı 127. maddesinde “ Kanun, büyük yerleşim yerleri için özel yönetim biçimleri getirebilir” denmektedir. Anayasanın bu maddesinden yola çıkılarak Türkiye’de ilk defa büyükşehir belediye modelinin başladığı yıl 1984’dür. 1984 yılından itibaren günümüze kadar hem büyükşehir modelinde değişiklikler yaşanmış hem de büyükşehir belediye sayıları artış göstermiştir. Büyükşehir belediye modelinde en köklü ve en son değişiklik 2012 yılında yapılmıştır.

6360 sayılı kanunla birlikte büyükşehir belediyelerine yeni yaklaşımlar kazandırılmıştır. Bu çerçevede nüfusun en az 750.000 olması, bir ilin büyükşehir olabilmesi için ilk şarttır. İlin büyükşehir olmasıyla birlikte sınırları içerisinde yer alan bütün ilçeler de bu kapsama dâhil olmaktadır.

2012 yılında 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediye sayısı 29'a ulaşmış son olarak da 2013 yılının mart ayında çıkarılan 6447 sayılı yasa ile Ordu ilinin büyükşehir statüsü kazanması ile büyükşehir sayısı 30'a ulaşmıştır.

6360 sayılı kanun ile büyükşehir statüsü kazanan şehirlerimizde idari ve mahalli yönetsel açıdan bazı değişiklikler ortaya çıkmıştır. Örneğin il özel idareleri kapatılarak yetkileri büyükşehir belediyelerine devredilmiş, belde belediyeleri kapatılmış, köylerin statüleri değiştirilerek mahalleye dönüştürülmüştür.

Bu çalışma ile büyükşehir ile ilgili tanımlamalar, büyükşehir belediye sistemine neden ihtiyaç duyulduğu, büyükşehir belediyelerin yasal dayanağı, büyükşehir belediye yönetiminin tarihsel süreci, mevcut 6360 sayılı kanunun getirdiği idari yenilikler ve bu yasa ile ilgili tartışmalar açıklanmaktadır. Çalışmanın uygulama kısmında ise büyükşehir statüsü kazanan Ordu ilinde halkın büyükşehire bakışı anket uygulaması yapılarak incelenmiş ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1: BÜYÜKŞEHİR TANIMI VE TARİHÇESİ

1.1.BÜYÜKŞEHİR TANIMLAMALARI

Büyükşehir-kent kavramı, 8 Aralık 1981 Tarihli 17538 sayılı resmi gazetede yayımlanan ve yürürlüğe giren 2561 sayılı “Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşimlerin Ana Belediyelere Bağlanması Hakkında Kanun” ile mevzuatımıza girmiştir. Günümüzde büyükşehir belediyesi kavramı metropol, anakent ve metropoliten gibi farklı şekillerde de ifade edilmektedir (Karakaya, 2012: 1).

Büyükşehir kavramının uluslararası alanda da geçerli ve kesin bir tanımını vermek oldukça güçtür. Söz konusu kavram, Türkçe’de metropoliten, metropolis, metropol gibi çok sık kullanılan kelimelerle açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu kavramlar Yunancadır. Metropolis sözcüğü; ana, asıl anlamına gelen metro ve kent anlamındaki polis sözcüklerinin birleşmesiyle oluşmuştur. Bu kelimenin ilk dönemlerde daha çok antik çağlardaki kent devletlerini ifade etmek için kullanıldığı görülmektedir (Eke, 1985: 41).

Büyükşehir konumuna gelme ve kentsel büyüme ile “metropolleşme” olgularını birbirlerine karıştırmamak gerekir. Bu kavram daha çok belli bir coğrafi alan içerisinde birbirlerine çok yakın yerleşim alanlarının olması ve bunların ortak hizmet problemlerinin çözümlenmesiyle ilgilidir.

Büyükşehir kavramı, kendi yapısı içerisindeki ekonomik ve sosyal karakteristiklerdeki gelişmelere yöneliktir. Bu özellikleri açısından büyükşehirler, daima kaçınılmaz olarak metropol alan değillerdir (Yaşamış, 1995: 93).

Büyükşehir yönetimi, büyükşehir alanında ekonomik ve sosyal alt-sistemlerin işlev yaptığı, yine bu alanla sınırlı olmak üzere kamu örgütlerinin yerel sorunlarla ilgili kararlar alıp uyguladıkları, siyasal ve yönetsel süreçleri içermektedir. Ayrıca, büyükşehir alanındaki yerel yönetimler arasında işbirliğinin sağlanması için yeni yerel yönetimler kurulmasını da kapsamaktadır (Çukurçayır, 1994: 18).

Özetle büyükşehir kavramı, kentin bütünü (mevcut bütün yerel yönetim birimlerini tek çatı altında toplayarak) kapsayacak, kentin idari sınırları içerisinde alt ve üst yapı hizmetlerini gerçekleştirecek devlet mekanizması olarak planlanmıştır.

1.2. TÜRKİYEDE BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNİ ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER

Büyükşehir kavramı özellikle sanayi devriminin getirdiği sosyal, kültürel, ekonomik yapıların neticesinde ortaya çıkmış bir kavramdır. Göç olgusuyla birlikte ortaya çıkan kent kavramı, büyükşehir belediyelerinin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Önder, 2012: 14).

Büyükşehirlerin oluşumu açısından şehirleşme süreci, mekân olarak şehrin büyüyerek büyükşehir haline gelmesi ve şehir yönetimlerinin de, büyükşehir yönetimlerine dönüşmesi şeklinde sonuçlanmaktadır. Bu süreç ile bir yandan kırsal alanlar şehir özelliklerini kazanmakta, diğer taraftan da mevcut bazı şehirler ise büyükşehirler haline gelmektedir. Giderek artan büyükşehirler için bu kentlerde yaşayan yoğun nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak önemli sorunlar oluşturmuştur. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler hem büyükşehirleşme gerçeğine aniden hazırlıksız yakalanmış, hem de sorunların çözümü için gerekli mali, teknik ve ekonomik kaynaklar açısından yeterli olamamışlardır (Ünsal, 2007: 11).

Büyükşehirlerde ekonomik gerekçelere paralel nüfusun da artması, başta İzmir ve İstanbul olmak üzere özellikle büyükşehirlerin çevrelerinde birçok küçük yerleşim alanının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Merkezdeki belediye ile bu yeni yerleşim alanları arasında birçok karışık siyasal, yönetsel, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin oluşması da kaçınılmazdır. Bu alanların, merkezin sunmuş olduğu hizmetlerden tam olarak faydalanması mümkün olmamakla birlikte sunulan hizmetlerin karşılığı da tam olarak istenememektedir. Bu sebeple verilen hizmetlerin daha düşük seviyede olması gibi bir durumla karşı karşıyadırlar. Çünkü bu yerleşim alanlarına sunulan hizmetlerin birçok belediye tarafından sağlanması durumunda bir kaynak savurganlığı ortaya çıkmakta bu da kamu hizmetlerinin bölünmezliği anlayışına aykırılık oluşturmaktadır (Keleş, 1985: 70).

Büyükşehir yönetiminin oluşmasını gerektiren birçok neden vardır. Bunlar arasında, kamu hizmetlerinden kentsel alanda yürütülenlerin niteliği, mevcut yönetim anlayışının kentin problemlerini giderememesi ve kentin sınırlarının hızlı bir şekilde büyümesi yer almaktadır.

Türkiye’de kentleşme hızlı bir biçimde yaşanırken, bu süreç oldukça kontrolsüz bir şekilde gerçekleşmiştir. Nüfustaki aşırı artış, kentlerin öngörülemez şekilde büyümesine neden olmuştur. Bu durumun, kültürel ve sosyal anlamda çözülmesi zaruri çeşitli problemlerin ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir. Yapılan değişikliklerin yukarıda bahsi geçen problemlere cevap verememesi ve giderlerin daha da artması yeni büyükşehir yönetim anlayışını gerekli kılmıştır (Gülşin, 2008: 34).

Türkiye’de büyükşehir belediye modeline geçilme nedeni olarak, dağınıklık ve başına buyrukluğu giderme de gösterilebilir. Bunun yanı sıra büyükşehir sisteminin dayandığı başlıca düşünceler arasında merkezden ve tek elden yapılması zorunlu olan hizmetlerin üretilme ve dağıtılma sürecinin bölünmezliği kuralına bağlı kalınması, hizmetler arası eşgüdüm sağlanması, büyükşehirler içindeki farklı hizmet ölçütlerinin giderilmesi yer almaktadır (Ünsal, 2007: 14).

Karakaya, büyükşehir belediye yönetimlerinin ortaya çıkmasını sağlayan başlıca unsurları kısaca şu şekilde sıralamaktadır (2012: 17).

1. Nüfus artışı,
2. Niteliksel hizmet beklentisi,
3. Refah düzeyinin yükselmesi,
4. Hızlı kentleşmenin olumsuz etkileri,
5. Tarımsal faaliyetlerin azalması ve göçün artması,
6. Sanayileşmenin artması,
7. Gecekondulaşma,
8. Siyasi rant beklentisi.

Türkiye’de yerel ölçekte iki kademeli yapılanmaya geçişin sebepleri arasında, 1980’li yıllardan itibaren görülmeye başlanan sosyal ve ekonomik anlamdaki değişimlere uyum sağlanabilmesi gösterilmektedir. Öyle ki bu alanlardaki değişikliklerde başarı sağlanabilmesi için yerel yönetimlerde esnek bir yapının olması gerekmektedir (Ünsal, 2007: 14).

Türkiye’de tek tip belediyeçilik sisteminden vazgeçilerek birisi mevcut belediyeçilik sistemi diğeri ise büyükşehir belediyeleri olmak üzere iki türlü sistemin

ortaya çıkışı ve sonrasında ardı ardına yasal düzenlemeler ile büyükşehir sayılarının artması, büyükşehir belediyeleri sınırlarının ve yetkilerinin değiştirilmesi, genellikle tek başına hükümet kuran siyasi parti iktidarlarının olduğu dönemlerde gözlemlenmektedir. İlk olarak Turgut Özal'ın Anavatan Partisi'nin birinci tek başına iktidar dönemindeki hızlı gelişmeler doğrudan etkilidir. O dönemi kısaca; enerji, ekonomik entegrasyon, ulaşım kolaylığı, serbest piyasa ekonomisine geçiş ve dövizin serbest bırakılması olarak başlıklandırabiliriz. Enerji sektöründe içeride Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) ve benzeri hidroelektrik santralleri, dışarıda ise başta Irak, İran, Libya ve Rusya gibi ülkeler ile yapılan petrol ve doğalgaz anlaşmaları ile daha ucuz ve kolay ulaşılabilir enerji yatırımcıların elini güçlendirmiştir. Serbest piyasa ekonomisine geçiş ve dövizin serbest bırakılmasıyla küresel ekonomi ve entegrasyon batı dünyası ekonomisiyle yaklaşma ve ihracat teşvikleri ile sanayicilerin önü açılmış oldu. Ekonomideki bu gelişmeler ulaşım alanındaki gelişmelerle birleşerek iç ve dış yatırımcıları çeken bir ortam sağlamıştır. Bu ortamda ardı ardına fabrikalar kurulmaya başlanmış, önceleri aile şirketleri halinde bulunan sermaye sahipleri birleşerek veya kendileri büyüyerek Türkiye'yi anonim şirketlerle (A.Ş.) ve holdingleşme terimi ile tanıştırmışlardır. Sanayileşmedeki bu hızlı gelişim doğal olarak işgücü ihtiyacını ortaya çıkardı. Öte yandan sürekli ve düzenli gelir beklentisi ile sosyal güvence garantisi de bu dönemde sanayi sektörünün işgücü arayışı ile birleşmiştir. Başta İstanbul olmak üzere sanayileşmede ön plana çıkan şehirlerimiz birden bire ve plansız olarak aşırı göç almaya başladı.

Bu yoğun göç dalgası, hızlı ve çarpık kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Kentleşme açısından birbirlerinin sınırlarına dayanan ilçe belediyelerinin altyapı, kanalizasyon, enerji hatları, ulaşım gibi projelerinde birbirlerinden farklı ve eşgüdümsüz yollar izlediler. Birbirleri ile uyumsuz sonuçlar doğurabilen bu uygulamalar çarpık kentleşmeye çözüm olmaktan oldukça uzak kalmış hatta bazı durumlarda bizzat bu yatırımlar birbirleri ile çelişerek çarpıklığa neden olmuştur. Büyükşehir belediyeleri bu durumun önüne geçmek ve ilçe belediyeleri arasında eş güdümlü çalışmaları sağlamak için koordinasyon görevini üstlenerek ortaya çıkmıştır. Şehrin genelini kapsayan projelerde ilçe belediyelerinin kendi sınırları içerisinde yetki ve imkânları dâhilinde iştiraklerini sağlamak, onların yetki ve imkânlarının yetersiz kaldığı noktalarda devreye girerek projeye gerekli desteği sağlamak büyükşehir belediyelerinin ilk vazifeleri idi.

1.3. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN YASAL DAYANAĞI

Büyükşehir yönetiminin kurulabilmesi için 1961 Anayasası yetersiz kalmaktaydı. Fakat mahalli yönetimlerin kendi aralarında birlik kurabilmelerine dair 116. maddede yer alan hüküm 1960–1980 arasında belediyelerin kendi aralarında birlikler kurabilmelerine imkân sağlamıştır. Kurulabilecek bu birliklerle ilgili ayrıntılı hüküm 1580 sayılı Belediye Yasasının 133. maddesinde yer almaktadır. Buna göre il özel yönetimleri, köyler ve beldeler seçimlik ya da zorunlu olan vazifelerinden bir ya da birkaçını daha rahat gerçekleştirebilme adına birlikler kurabileceklerdir. Bu hüküm çerçevesinde bu dönemde birkaç belediyenin birlik kurduğu görülmektedir (Çukurçayır, 1994: 59).

Büyükşehir yönetimiyle ilgili olarak 1980 öncesinde yapılmak istenen kurumsal ve yasal düzenlemelerin başarılı olmadığı görülmektedir. Bunun en önemli sebebi ise 1961 Anayasa'sına ters düşme kaygısıdır. 1961 Anayasa'sında yerel yönetimlerle ilgili düzenlemeler bulunmakla birlikte büyükşehirlerin yönetim anlayışlarına değinilmediği görülmektedir. Bu dönemde büyükşehirlere yönelik yapılan yasal düzenleme ve çalışmalar kronolojik olarak şu şekildedir (Özçelik, 2014: 1122-1123);

- 1965'te İzmir, Ankara ve İstanbul'da Nazım İmar Plan Büroları kuruldu.
- 1972'de İmar Koordinasyon Kurulu kuruldu.
- 1972'de Metropolitan Hizmet Birliği Yasa Tasarısı kabul edildi.
- 1975'te İstanbul Metropolitan Hizmet Birliği Yasa Tasarısı kabul edildi.
- 1979'da Planlama ve Eşgüdüm Kurulu kuruldu.
- 1980'de Büyük Kent Birliği Yasa Tasarısı kabul edildi.

12 Eylül döneminden hemen sonra Milli Güvenlik Konseyi'nin (MGK) çıkardığı 34 numaralı kararla, büyük kent çevresinde kurulan belediyelerin, beldeye ve belde halkına ilişkin görevlerini iyi yapmadıkları, bu nedenle çevre belediyeleri komutanlıkların yönetiminde ve onların emrecekleri şekilde bir plan dâhilinde en kısa zamanda merkez belediyeye bağlama kararı alındı. Bu büyük kent uygulamasına geçişte önemli bir adımdır (Gülşin, 2008: 48).

MGK'nin 34 numaralı kararı ile birçok ilde sıkıyönetim komutanlıklarınca belediye şubeleri kurulmuştur. Büyükşehirlerin içinde ve civarında bulunan belediyelerin tüzel kişilikleri kaldırılarak şube haline getirilmişlerdir. Bu şekilde İstanbul'da 13, İzmir'de ise 12 belediye şubesi kurulmuştur. Diğer illerde de buna benzer şubeler kurulması yoluna gidilmiştir (Tortop ve diğerleri, 2014: 214).

Bu kararın uygulanması sonucunda, Türkiye'de belediyelerin sayısı, 1980 yılında 1.700'den, 1981 yılında 1.580'e düşmüştür. Aynı zamanda 150 kadar köyün tüzel kişilikleri kaldırılmıştır (Keleş, 2014: 333).

MGK'nin 11 Aralık 1980 tarihli 34 numaralı kararından sonra 4 Aralık 1981 tarihinde 2561 sayılı 'Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanmaları Hakkında Kanun' çıkarılmıştır (Tortop ve diğerleri, 2014: 214).

2561 sayılı "Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanması Hakkında Kanun" ile şehirlerin yakın çevresindeki yerleşim yerlerinin, merkez belediyeye bağlanması uygulamalarını kontrol altına almaya yönelik ölçütler getirilmiştir. 2561 sayılı kanunda büyükşehir belediyesine hangi belediyelerin bağlanacağı, ilgili belediyelerin organları ile varsa sıkıyönetim komutanlığının görüşü de alınarak, valilikçe tespit ediliyor ve İçişleri Bakanlığı'na teklif ediliyordu. Ayrıca İçişleri Bakanlığının, Bayındırlık ve İskân Bakanlığının görüşünü de alarak bu teklifi Bakanlar Kurulu'na intikal ettirilmesi düzenlenmişti. Bakanlar Kurulu uygun gördüğü takdirde söz konusu belediyeler, büyükşehir belediyesine bağlanmaktaydı. Bu süreç çerçevesinde 2561 sayılı yasayla faydasız ve gereksiz birleşmelerin önüne geçmek amaçlanmıştır. Bununla birlikte 2561 sayılı Büyük Şehirlerin Yakın Çevresindeki Yerleşim Yerlerinin Ana Belediyelere Bağlanması Hakkındaki Kanun, sadece 8 kenti kapsamıştır. Çünkü ilgili kanun sadece "nüfusu 300.000 ve daha yukarı olan" kentleri ve onların yakın çevresindeki yerleşim yerlerini ilgilendiriyordu. Bu çerçevede İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Eskişehir illerinde 2561 sayılı Kanun hükümleri uygulandı (Ünsal, 2007: 19-20).

1982 Anayasası'nın 127. maddesinde, büyükşehirlerde özel yönetimler kurulması yönündeki görüşleri tamamlayıcı biçimde, "kanun büyük yerleşim merkezleri için özel yönetim biçimleri getirebilir" hükmü yer almıştır. Anayasanın bu hükmüne

istinaden 8 Mart 1984 tarihinde yürürlüğe giren 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile büyükşehir belediye yönetimi düzenlenmiştir. Bu çerçevede 25 Mart 1984'de yapılan mahalli idareler seçiminden sonra 195 sayılı Kararname uyarınca İstanbul, Ankara ve İzmir'de büyükşehir belediye yönetimleri kurulmuştur (Ünsal, 2007: 21).

Tüm bu gelişmelerle anayasanın hazırladığı zemin ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun ile belediye sınırları içinde birden çok ilçe bulunan illerde büyükşehir yönetimlerinin oluşturulması, büyükşehir ve ilçe belediye başkanlarının ayrı ayrı seçilmesi ilkesi getirilmiştir. 25 Mart 1984 yerel seçimlerinden iki gün önce yürürlüğe giren 2680 sayılı Yetki Kanununa dayanılarak çıkarılan 195 sayılı KHK ile büyükşehir belediyesi yönetiminin esasları düzenlenmiş böylece İstanbul, Ankara ve İzmir'de büyükşehir belediye yönetimleri olarak büyükşehir ve ilçe belediyeleri oluşturulmuştur. Söz konusu KHK aynı yıl 27 Haziran 1984 tarih ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında KHK'nın Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun olarak yasalaşmış, peşinden de bu kanunun uygulama yönetmeliği çıkarılmıştır (Türkmen, 2002: 43).

2561 sayılı kanun ise 1984'te çıkarılan 3030 sayılı kanun ile yürürlükten kaldırılmıştır. Böylece, demokratik yerel yönetimlerin tüzel kişiliğini ortadan kaldıran uygulamaya son verilmiş ve daha önce tasarılar şeklinde kalan büyükşehir belediye modelinin bu kanun ile hayata geçirilmesi sağlanmıştır (Karakaya, 2012: 25).

1.4. BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNLARI

1.4.1. 3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

1984 yılında çıkarılan 3030 Sayılı Kanunun 1. maddesinde; 'Bu kanunun amacı, büyükşehir belediyeleri yönetiminin hukuki statüsünü, hizmetlerin planlı, programlı, etkin ve uyum içinde yürütülmesini sağlayacak bir şekilde düzenlemektir' hükmü yer alırken, 2. maddesinde; 'Bu kanun büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyelerinin kuruluş, görev ve yetkilerine, merkezi idare ve diğer mahalli idareler ile münasebetlerine dair esas ve usulleri kapsar'. Yasanın 3. maddesinde ise, 'Bu kanunda sözü geçen deyimlerden; büyükşehir, belediye sınırları içinde birden fazla ilçe bulunan

şehirleri, ilçe belediyesi, büyükşehir belediye sınırları içinde kalan ilçelerde kurulan belediyeleri ifade eder (Resmi gazete (RG), 1984: 1) şeklinde düzenlenmiştir.

Büyükşehir belediyelerinin kuruluş ve sınırlarıyla ilgili kanunda yer alan maddeler ise şöyledir: 4. maddede ‘Büyükşehirlerde büyükşehirin adı ile bir büyükşehir belediyesi, büyükşehir dâhilindeki ilçelerde ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyeleri kurulur. Merkez ilçeler bu kanunun uygulanması bakımından ayrı bir ilçe sayılarak ve bu ilçenin büyükşehir belediyesi içinde kalan kısmında merkez ilçe belediyesi adı ile bir belediye kurulur’ hükmü yer alırken 5. maddede ise ‘Büyükşehir belediyelerinin sınırları, ismini aldıkları büyükşehirlerin belediye sınırlarıdır. İlçe belediyelerinin sınırları, bu ilçelerin, büyükşehir belediyesi içinde kalan kısımlarının sınırlarıdır. Büyükşehir belediyesi bulunan illerde, o ilin adı ile anılan mahkemeler ile büyükşehir belediyesi sınırları içindeki ilçelerin adı ile anılan mahkemelerin yargı çevreleri, ilçe sınırlarına bakılmaksızın, Adalet Bakanlığının teklifi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir’ (RG, 1984: 2) ifadeleri yer almaktadır.

3030 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile birden farklı belediye modeli ortaya çıkmış ve yeni yapılanmayı açıklarken normal belediye ve büyükşehir belediyesi kavramları kullanılmaya başlanmıştır. Bu çerçevede literatürde 1580 sayılı Belediye Kanunu’na tabi olan belediyeler normal belediye, 3030 sayılı Büyükşehir Kanunu’na tabi belediyeler ise büyükşehir belediyesi olarak adlandırılmaya başlanmıştır. 3030 sayılı Kanun uyarınca büyükşehir sınırları içinde oluşturulan ilçe belediyeleri ise hem 1580 hem de 3030 sayılı Kanuna göre yönetilmişlerdir. 1580 sayılı Kanun hem normal belediyeler hem de büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir bünyesinde kurulan ilçe belediyeleri için temel belediye kanunu olma niteliğini taşımıştır (Ünsal, 2007: 23).

1984’den önce bir ilin merkez belediyesinin sınırları içinde şayet birden fazla ilçe varsa, 2561 sayılı kanuna göre bu ilçelerin ayrı ayrı ilçe belediyeleri değil belediye şubeleri bulunurdu. Şubelerin başında atanmış belediye şube müdürleri görev alırlardı. Ancak 3030 sayılı kanundan sonra ilçe belediyeleri ilin merkez belediyesinden ayrı bir tüzel kişiliğe kavuşmuş ve hatta ayrı bir belediye başkanına sahip olmuştur. Bu kanuna göre büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki kademeli bir yönetim yapısı meydana gelmiştir. Alt basamakta ilçe belediyeleri üst basamakta büyükşehir belediyesi yer almaktadır (Karakaya, 2012: 26).

Türkiye'deki büyükşehir belediyesi statüsü kazanan ilk iller İstanbul, Ankara ve İzmir'dir. Bunlar 1984 tarih ve 195 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” ile 18.01.1984 tarih ve 2972 sayılı “Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun” çerçevesinde kurulmuşlardır. Kuruldukları tarihte İzmir'in 3, Ankara'nın 5, İstanbul'un ise 15 metropoliten ilçesi vardır (Kılınç, 2010: 72). Bu yasa çerçevesinde bir kentin büyükşehir olabilmesi için sınırları içerisinde birden çok ilçesinin bulunması gerekmektedir. İlkesel anlamda il özel yönetiminin yerini almak üzere büyükşehir yönetimleri düşünülmemiştir, bu sistem içerisinde il özel yönetimleri de varlıklarını devam ettirmişlerdir (Kılınç, 2010: 72; Keleş, 2014: 335).

Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev, yetki, hak, imtiyaz ve muafiyetleri kanunun 6, 7 ve 8. maddesinde açıkça belirtilmiştir. 6. maddede (RG, 1984: 2-3):

A)Büyükşehir belediyelerine ait görevler arasında:

- a)Büyükşehirle ilgili yapılacak yatırımlara yönelik plan ve programlar yapmak,
- b)Büyükşehirle ilgili nazım imar planları oluşturmak, bunları onaylamak ve faaliyete sokmak, ilçe belediyeleri tarafından bu planlar doğrultusunda hazırlanacak olan tatbikat imar planlarına onay vermek ve bunların gerçekleştirilmesi sürecini denetime tabi tutmak,
- c)Kanunların belediyelere vermiş olduğu yetkiler çerçevesinde trafik düzenlemesine yönelik tüm iş ve işlemleri yapmak, kent sınırları içerisindeki anayolları, cadde, bulvar ve meydanların mevcut olanlarının bakımını yapmak, yok ise yenisini yapmak veya yaptırmak,
- d)Katlı otoparklar, yük ve yolcu garları yaparak, gerektiğinde buraları işletmek ya da kiralamak,
- e)1, 2 ve 3 üncü sınıf gayri sıhhi müesseselerin çalışma ve açılışlarını ruhsatlandırarak çevre sağlığı ve korunmasını sağlamak,
- f)Eğlence, dinlenme, sporla ilgili yerler oluşturmak, bunları işletmek ya da kiralamak, kültürel ve sosyal hizmetleri yerine getirmek, bahçeler, parklar ve yeşil alanlar oluşturmak,

g)Büyükşehir bünyesindeki toplu taşıma, merkezi ısıtma, gaz, kanalizasyon ve su hizmetlerini yerine getirmek, bunlara yönelik tesisler oluşturmak, buraları işletmek ya da kiralamak,

h)İçecek ve yiyeceklere yönelik tahliller yapabilme adına laboratuvar oluşturmak ve çalıştırmak,

i)Mezarlıklar için yeni alanlar belirlemek ve buraları işletmek,

j)Sanayi atıkları ve çöplere yönelik olarak bunların toplanması, taşınması ve imhası veya yeniden değerlendirilebilmesi adına tesisler oluşturmak ve bunları çalıştırmak,

k)Sokak, yol, cadde, bulvar ve meydanlara isim vermek aynı zamanda bunların bulunduğu binaları numaralandırmak,

l)Mezbahalar ve toptancı hallerinin kurulmasını sağlamak ve bunları işletmek ya da kiralamak,

m)Sanayi kuruluşları ile fabrikalarda bulunması gereken çevre sağlığı ve yangın söndürmeyle ilgili araç-gereçlerin takibini yapmak, ilgili kurumları denetime tabi tutmak, itfaiye hizmetlerini yürütmek, yanıcı ve patlayıcı madde depolayan ve üreten yerleri belirlemek,

n)Büyükşehir'e bağlı belediyeler arasında oluşabilecek anlaşmazlıklarda, zabıta ya da diğer belediye faaliyetlerinin uyum içerisinde ilerlemesine ön ayak olmak,

o)Büyükşehir genelinde yatırım ve ortak finansman gerektiren faaliyetlerin yapılmasını sağlamak,

p)Büyükşehir belediyeleri tarafından yürütülen alanlarda zabıta hizmetlerini ve diğer belediye hizmetlerini yapmak ve ruhsatlandırma faaliyetlerini yürütmek.

B) İlçe belediyelerine ait görevler:

(A) fıkrası dışında kalan ve yürürlükteki mevzuatla belediyelere verilen bütün görevler ilçe belediyelerince yürütülür.

(A) fıkrasının (f) ve (1) bentlerindeki görevler ilçe belediyelerince de yapılabilir. Bu görevlerden hangilerinin ilçe belediyelerince yürütüleceği yönetmelikle belirtilir'.

Kanunun 7. maddesi ise ‘Büyükşehir belediyeleri 8. maddesinin (A) fıkrasında sayılan hizmetleri;

Hizmet ve nüfus alanı dikkate alınarak teknik ve mali imkânlar çerçevesinde, bu hizmetlere ihtiyacı olan ilçe belediyeleri arasında dengeli ve düzenli bir yaklaşım sergilemelidir. İlçe belediyelerinin yükümlülüğünde olan ancak maddi imkânsızlık nedeniyle yapılamayan bazı vazifeler istenmesi ve büyükşehir belediye meclisinin onayı doğrultusunda doğrudan büyükşehir tarafından yapılabileceği gibi ortaklaşa da gerçekleştirilebilir. Bir koordinasyon içinde yürütülmesi amacıyla büyükşehir kapsamındaki deniz ve kara taşımacılığı ile alt yapı hizmetleri için yönetmelikle belirlenecek kamu kurum ve kuruluş temsilcilerinin katılacağı ve büyükşehir belediye başkanının başkanlığında yürütülecek bir Ulaşım Koordinasyon Merkezi (UKOME) ile bir Alt Yapı Koordinasyon Merkezi (AYKOME) kurulur. Bu koordinasyon merkezlerine kendi görev alanlarına yönelik konuların görüşülmesi aşamasında üye sıfatıyla ilçe belediye başkanları da katılırlar. Büyükşehir içinde kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılacak alt yapı yatırımları için hazırlanan taslak programların bir araya getirilerek net bir programa dönüştürülmesi AYKOME’nin görevidir. Oluşturulan bu kesin programlar içerisinde birden fazla kurum ve kuruluşun birlikte yapması gereken çalışmalar varsa bunlar için bir ortak program oluşturulur. Bu ortak program çerçevesinde yapılacak çalışmalar için kurum ve kurumlardan ödenekler, fonlar AYKOME bünyesinde oluşturulacak bir Alt Yapı Yatırım Fonuna aktarılır. Ortak programda yer almayan ancak bakanlık, belediyeler veya diğer kurumlar tarafından yapılacak yatırımlar için bu kuruluşlar AYKOME tarafından belirlenen program çerçevesinde kendi bütçelerinden harcamalar yaparlar. Toplu taşıma araçlarının kentin ulaşım planı çerçevesinde bilet, zaman ve güzergâh tarifelerini yapma ve bu tarifeleri uygulama yetkisi UKOME’ndedir. Bunların sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için il trafik komisyonlarıyla gereken koordinasyon sağlanır. Bu merkezler tarafından toplu taşıma veya ortak yatırıma yönelik alınan kararlar bağlayıcıdır ve bütün kurum ve kuruluşları ve belediyelerin bu kararlara uymaları gerekmektedir (RG, 1984: 3).

İmar uygulaması esnasında yapılmak şartıyla kamu kurum ve kuruluşlarına ait gayrimenkuller ve yol istikamet ile imar planlarında otopark, yeşil saha, park, yol, meydan vb. genel hizmetler için ayrılmış olan alanlar, Maliye ve Gümrük Bakanlığı

kararı doğrultusunda görev alanları itibariyle büyükşehir ve ilçe belediyelerine bedelsiz olarak verilebilir ve tapu kaydı terkin edilir (RG, 1984: 4).

Fonlarda yapılacak harcamalarla koordinasyon merkezlerinin çalışma usul ve esaslarına yönelik hükümler, Gümrük, Maliye ve İçişleri Bakanlıkları tarafından ortaklaşa hazırlanacak bir yönetmelikle ilgili bakanlıkların da görüşü de alınarak belirlenir. Mali durumu yetersiz ilçe belediyelerine büyükşehir belediyesince mali yardımda bulunulabilir' (RG, 1984: 4).

Kanunun 8. maddesinde ise; 'Büyükşehir ile ilçe belediyeleri, yürüttükleri görevlerde 1580 sayılı Belediye Kanunu ve başka ilgili mevzuat maddeleriyle belediyelere verilen muafiyet, imtiyaz, yetki ve haklara sahiptir. Toplu taşımada kullanılan araçlarla bunlara ait parçaların büyükşehir belediyeleri tarafından sabit ve hareketlilik özelliği bulunan iş makineleriyle bunlara ait parçaların büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından ithal edilmesinde herhangi bir şekilde gümrük harcı, resim ve vergisi alınmaz. Yurt içinde üretilip, büyükşehir ve ilçe belediyeleri tarafından alınan bu tarz araç ve gereçlere yönelik ihracat faaliyeti gerçekleştirilmiş gibi düşünülür. 1615 sayılı Gümrük Kanun'unda yapılan değişikliğe göre oluşturulan 140. maddede geçen ve gümrüğe bırakılmış gibi düşünülen eşya büyükşehir ve ilçe belediyeleri kapsamına aynı kanundaki 141. madde uyarınca bağlı bulunmaksızın Maliyet, Sigorta, Navlun (CİF) değerinin % 10'una denk gelecek şekilde verilebilir' (RG, 1984: 4).

3030 sayılı kanunla yapılan düzenlemede büyükşehir belediyeleri ile ilçe belediyeleri arasında görev ve yetki paylaşımında önemli eksiklikler bulunduğu görülmektedir. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Gülşin, 2008: 103-104):

1. 3030 sayılı kanunla getirilen sistemde büyükşehir belediyesinin hizmet alanı, ilçe belediyelerinin hizmet alanları toplamından oluşmaktadır. Özellikle ilçe belediyesi sınırlarına ilişkin kanunda nüfus ve optimum hizmet alanlarına ilişkin bir değerlendirme yapılmayarak mülki idare sınırlarının ilçe belediyelerinin sınırı olarak alınması ve günümüzde bazı ilçe belediyelerinin nüfus ve hizmet alanı olarak büyük boyutlara ulaşması dikkate alındığında planlama gereksinimi açısından büyük tıkanıklıklara neden olmaktadır. Aynı zamanda ilçe belediyelerinin birbirlerinden farklı büyüklükte olmaları yalnız hizmetlerin verimliliği açısından değil aynı zamanda yönetime katılma (bireylerin söz sahibi

olması ve yöneticilerle etkileşim içinde olması) açısından da farklılıklar oluşturmaktadır.

2. Büyükşehir belediye yönetiminde görev dağılımında temel kriter büyükşehir belediyesine stratejik ve bölünmesi güç işlev ve sorumlulukların verilerek etkinlik rasyonel kaynak kullanımı, uygun ölçek ekonomilerinin oluşturulması, ilçe belediyelerine de yerel düzeyde daha etkin, katılıma dayalı halka dönük biçimde yürütülmesi gereken ve belde sınırları içerisinde oturan halkın günlük yaşamını kolaylaştıracak görevlerin verilmesi gerekirken 3030 sayılı kanunda bu durum göz ardı edilerek temel hizmet birimi olan ilçe belediyeleri ikinci plana itilmiştir.

3. 3030 sayılı kanunda büyükşehir belediyesinin görevlerinin düzenlenip ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin açıkça belirlenmeyerek yalnızca 1580 sayılı kanuna atıfta bulunulması büyükşehir ve ilçe belediyeleri arasında görev çatışmasına neden olmaktadır. Bu nedenle büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve yetkilerinin açıkça belirlenmesi gerekmektedir.

4. Bazı görevlerin aynı ilçe sınırları içerisinde hem büyükşehir hem de ilçe belediyeleri tarafından yürütülmesi (örneğin büyükşehirin bütününe hitap eden 30 dekardan büyük olan veya büyükşehirde sayısı 3'ten fazla olmayan büyükşehir dâhilinde yeşil saha ve parkların bakımının, büyükşehir belediyesine daha küçük ölçekte olan parkların bakımının ilçe belediyelerinin sorumluluğunda olması gibi) kentin bölünmeyecek ve parçalanmayacak bir bütün olduğu dikkate alındığında hizmet bütünlüğünü bozmakta ve aynı nitelikteki hizmet örgütlerinin büyükşehir ve ilçe belediyelerinde de bulunması zorunluluğunu beraberinde getirdiğinden kaynak israfına da neden olmaktadır.

5. 3030 sayılı kanunun Uygulama Yönetmeliği anayol ve caddelerin yapım, bakım ve onarımı konusunda hangi belediyenin görevli olduğu hususunda Trafik Yönetmeliği ile çelişen hükümler içermektedir. 3030 sayılı kanunun 6/A-c maddesinde meydan, bulvar, cadde ve anayolların yapımı, bakım ve onarımı büyükşehir belediyesinin aynı sınırlar içerisinde ikinci derece yolların yapım, bakım ve onarımlarında ilçe belediyelerinin görevleri arasında olduğu belirtilmiştir. Meydan, bulvar ve caddelerin yapım, bakım ve onarımı konusunda

bir görev karmaşası yaşanmamakla birlikte anayol ve ikinci derecedeki yolların tanımlanmasında 3030 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliği ile Trafik Yönetmeliğinde farklı hükümler yer aldığından büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyesi arasında bir takım sorunlar yaşanmaktadır. 3030 sayılı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 3. maddesinde anayol "üç şeritli yol". Trafik Yönetmeliğinde de "karayollarındaki trafiğin akışında üstünlüğü olan yol" olarak tanımlandığından büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyelerinin sorumluluk alanı tam olarak bilinmemektedir. Uygulamada bu sorun büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında düzenlenen protokolle giderilmekteyse de mevzuattaki bu farklılıklar giderilerek büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev alanları net olarak belirlenmelidir.

6. Büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyeleri arasında görev ayrımının sınırları açıkça belirtilmemiş olduğundan büyükşehir belediyesinin siyasal yönden yararlı gördüğü durumlarda ilçe belediyelerinin görev alanlarına karışabilme esnekliğine sahip olma imkânı bulmuştur.

7. 3030 sayılı kanunda ilçe belediyelerine ait görevlerden bir veya birkaçının mali külfeti kendilerince karşılanması ve talepte bulunmaları kaydıyla büyükşehir belediye meclisinin kararına dayanarak ortaklaşa veya bizzat büyükşehir belediyesince yapılacağı belirtilmiştir. Ancak 3030 sayılı kanunda bu konuya açıklık getirilmemiştir. İlçe belediyeleri oluşturulmasında temel amaç hizmetin etkinliği, verimliliği ve halka en yakın, yerel yönetim birimince hizmetin ifası olması temel ilke olduğundan bu konuya kanunda açıklık getirilmesi gerekmektedir.

8. Çağdaş yerel yönetim anlayışı içerisinde büyükşehir belediyesinin görevleri arasında olması gereken pek çok görev 3030 sayılı kanunda düzenlenmemiştir (Örneğin çevre koruma, toplu konut, arsa politikası gibi). Bu görevler büyükşehir belediyesinin görevleri arasına dâhil edilmesi çağdaş yerel yönetim anlayışının bir gereğidir.

3030 sayılı kanunda ayrıca büyükşehir belediyelerin yönetim yapısı, hukuki durumları da düzenlenmiştir. Bu kanun 27 madde ve 8 geçici maddeden oluşmaktadır.

Ayrıca büyükşehir belediye başkanlarının başkanlığında, ilgili kurum ve kuruluşlarının temsilcileri ile ilçe belediye başkanlarının da katılmasına imkân tanınan ‘AYKOME’ ve ‘UKOME’ ile ‘Altyapı Yatırım Fonu’ 3030 sayılı kanun ile kurulmuştur (Türkmen, 2002: 43).

Kanun çerçevesinde büyükşehir belediyelerine ek mali destek sağlanmaktadır. Bu çerçevede başlatılan büyükşehir süreci 1986 yılında Adana ile devam etmiştir. Daha bu illere 1987’de Konya, Gaziantep ve Bursa, 1988’de ise Kayseri eklenmiştir (Topçu, 2015: 71). Sağlanan destekten dolayı kentlerden büyükşehir statüsü almak için baskılar gelmeye başlamış, bu çerçevede yeni kanunlar çıkartılarak yeni ilçelerin kurulmasına imkân sunulması zaman alıcı ve zahmetli olduğundan 1993 yılında çıkartılan bir KHK ile büyükşehir statüsü almak daha kolay hale getirilmiştir.

Söz konusu kararname 02.09.1993 tarih ve 504 sayılı “Yedi İlde Büyükşehir Belediyesi Kurulması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname”dir. Bu kararname ile “alt kademe belediyesi” adıyla yeni bir yerel yönetim anlayışına kanuni destek sağlanmıştır. Buna göre büyükşehir statüsü alabilmek için yeni ilçeler kurulmasına gerek kalmamış, alt kademe belediyeler yeterli görülmüştür (Polatoğlu, 2015: 46). Bu kanun hükmünde kararname ile Mersin, Eskişehir, Diyarbakır, Antalya, Samsun, İzmit ve Erzurum büyükşehir unvanı kazanmıştır.

1999’daki Marmara depreminden sonra, yeni bir kararname çıkarılmış (14.01.2000 tarih ve 593 sayılı KHK) ve üç ilk kademe belediyesi oluşturan Adapazarı da büyükşehir olmuştur. Böylece büyükşehir belediye sayısı 16 ya ulaşmıştır.

Büyükşehir belediye yönetiminin uygulandığı yerlerde 3030 sayılı kanun ile birlikte 1580 sayılı kanun da varlığını sürdürmüştür. Bunun yanında büyükşehir yönetimleri dışındaki il ve ilçelerde geçerli olan 1580 sayılı kanun da uygulanmaya devam etmiştir. Büyükşehirlerdeki yönetimin iki farklı kanun ile yürütülmesi elbette bazı çekişme ve aksamaların oluşmasına sebep olmuştur. Ancak 1580 sayılı kanundan doğan sorunların çözümü için kanununun 24. maddesi çerçevesinde çözüm bulunmaya çalışılmıştır. Buna göre büyükşehir belediye meclisi; belediyeler arasında farklı uygulamaların bulunması ya da ilçe belediyelerin kendi aralarında ya da büyükşehir belediyeleriyle ihtilaf yaşamaları halinde bu farklılık ve ihtilafları sona erdirmek için düzenleyici ve yönlendirici tedbirleri almaya yetkilidir (Karakaya, 2012: 27-28).

3030 sayılı kanun uygulamaya konduktan sonra bazı sorunlar yaşandığı görülmüştür. Bunlar daha çok merkezi yönetimin vesayet yetkisi ile yetki paylaşımı kaynaklıdır. Konuyla ilgili birçok araştırma yapılmakla birlikte bu araştırmalarda genel olarak büyükşehirlerin yetkilerinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırma sonuçlarına Avrupa Birliği (AB) üyelik sürecinde belediyelere daha fazla yetki verilmesi gerektiği yönündeki baskılarda eklenmiş, bunun sonucu olarak da yerel yönetimlere yönelik yeni bir yasal düzenleme zorunluluğu ortaya çıkmıştır (Kılınç, 2010: 72-73).

Büyükşehir belediye yönetim modeli, 3030 sayılı kanunla birlikte kurumsallaştırılırken, bu model üzerinde birçok tartışma yapılmıştır. Tartışma yapılan konulardan biri “güçlü başkan” yapılanmasını kurumsallaştırdığı düşüncesidir. Ancak örnek olması açısından yerel demokrasi anlayışı için iyi bir model gösterilememiştir (Ünsal, 2007: 24).

Birçok eleştiri yapılmasına karşılık büyükşehir belediye modeli, 3030 sayılı kanun çerçevesinde uygulanmaya başlanmıştır. Bu model ve ilgili mevzuat Türkiye’de 20 yıl boyunca uygulanmış ve geçerliliğini korumuştur. 3030 sayılı kanun, Büyükşehir Kanunu’nun çıkartılmasıyla yürürlükten kalkmıştır. 5216 sayılı kanun 10 Temmuz 2004’te mecliste kabul edilmiş ve 23 Temmuz 2004’te RG’de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir (Ünsal, 2007: 24).

Özetleyecek olursak, 3030 sayılı kanun büyükşehirlerin ihtiyaçlarına kurulduğu zamanlarda cevap vermiş olmakla birlikte zamanla ihtiyaçlara cevap veremez hale gelmiştir. Ayrıca bu yasa da nüfus ölçütü bulunmamaktadır.

1.4.2. 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

3030 sayılı kanunun uygulama aşamasında birçok sıkıntı yaşanmıştır. Bunlar arasında büyükşehir yönetiminin kesin bir hâkimiyetinin bulunmaması, büyükşehir çapında planlama ve koordinasyonun yapılamaması yönetim kademeleri arasında işbirliği kurma mekanizmalarının yetersiz olması, yetki ve görevlerin paylaşılmasında nesnel ölçütler bulunmaması ve belediye büyüklüklerinin çok farklı olması genel kabul gören sorunlardır. Bu sorunların birikmesi büyükşehir belediyelerine ilişkin yeni bir düzenleme ve yeniden yapılanma ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu açıdan 2004 yılında

çıkarılan 5216 sayılı kanun biriken sorunlara çözüm üretmek için çıkarılmıştır (Karakaya, 2012: 36).

22. dönem İstanbul Milletvekili olan Mustafa Baş, 3030 sayılı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi sunmuştur. Bu maddelerin değiştirilmesi gerekçesini şu şekilde sıralamıştır (2003):

- Büyükşehirlere bitişik ve mücavir alan sınırları içinde onlardan bağımsız birçok ilçe ve belde belediyesi yer almaktadır. Bu belediyeler sağladığı büyük ranttan dolayı kentlerin girişlerine çirkin ve yüksek binalar yapılmasına izin vermekte bu da şehir girişlerini çirkin hale getirmektedir.
- Gelişme alanları kalmayan pek çok büyükşehir belediyesi metropol anlayışın dışında kalmaktadır.
- Büyükşehirlerin planladığı pek çok 50 ve 35 metrelik yolun devamı mücavir alan içerisinde kalan belde belediyelerinde karşılık bulamamaktadır. Bu hususlar kent yaşamını ters olarak etkilemektedir.
- Büyükşehirlerin gelişmeye uygun alanlarının tek elden planlanmasının yapılması metropoliten anlayışta bir zorunluluktur. Her bir belediyenin kendi anlayışı doğrultusunda planlama yapması şehrin düzenini alt üst etmektedir.
- Mahalli idare seçimleri yaklaşmaktadır ve şayet tedbir alınmazsa 5 yıl daha bu çarpık kentleşme anlayışı devam edecektir.

5216 sayılı kanun teorik olarak yerelde 1984 yılından bu yana edinilen tecrübelerin de kullanılarak daha etkin bir büyükşehir yönetimi sağlamak için geliştirildiği söylenmektedir (Koç, 2014: 87).

Kanun yedi bölüm, otuz üç madde ve dört geçici maddeden oluşmaktadır. Birinci bölümde, kanunun amacı, kapsamı ve tanımlar (madde 1-3) yer alırken, ikinci bölümde büyükşehir belediyesinin kuruluşu ve sınırları (madde 4-6), üçüncü bölümde ise büyükşehir, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görev ve sorumlulukları (madde 7-11) bulunmaktadır. Dördüncü bölümde büyükşehir belediyelerinin organları (madde 12-20) düzenlenirken, beşinci bölümde büyükşehir belediyesinin teşkilatı ve personeli (madde 21-22) ele alınmaktadır. Altıncı bölümde belediyenin bütçesi, gelir ve giderleri (madde 23-27), yedinci bölüm ise “Çeşitli Hükümler” (madde 27-33) başlığını taşımaktadır.

Hemen belirtmek gerekir ki, büyükşehir belediyesi kanununda düzenlenmeyen hükümler, 5393 sayılı belediye kanununa göre tatbik edilecektir (Karakaya, 2012: 41).

Hizmetlerin uyum içinde, verimli, etkin, plânlı ve programlı yürütülmesini sağlamak ve büyükşehir belediyesi yönetiminin hukuki statüsünü düzenlemek, bu kanunun öncelikli amacıdır (RG, 2004: madde 1). Bu kanunda yer alan hükümler hem büyükşehir belediyesini hem de büyükşehir sınırları içerisindeki belediyeleri kapsamaktadır (RG, 2004: madde 2). Bu Kanunun uygulanmasında (RG, 2004: madde 3);

- a) Büyükşehir belediyesi: Karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, yetkileri kullanan, malî ve idarî bağımsızlığa sahip olmakla birlikte kanunlarla verilen sorumluluk ve görevleri yerine getiren, sınırları içindeki ilçe belediyeleri arasında koordinasyonu sağlayan ve sınırları il mülki sınırı olan kamu tüzel kişisini,
- b) Büyükşehir belediyesinin organları: büyükşehir belediye başkanını, büyükşehir belediye encümeni ve büyükşehir belediye meclisini,
- c) İlçe belediyesi: Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe belediyesini ifade eder.

Büyükşehir belediyesi kurulabilmesi için bir yerleşim alanında bulunması gereken şartlar vardır. Kanunla belirlenen bu şartlar arasında, kanuni bir düzenleme olması, son nüfus sayımına göre belediyenin sınırları içerisindeki ve bu sınırlara en fazla 10 km uzaklıktaki yerleşim alanlarının 750.000'den fazla olması, en az üç ilk kademe belediyesini ya da üç ilçeyi kapsamaması ve yerleşim alanının il merkezi olması yer almaktadır (Kılınç, 2010: 73). Bu şartların bulunması yetmemekte bunların yanı sıra bu şehirlerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri ile fizikî yerleşim durumları da değerlendirilmektedir.

Büyükşehirlerin sınırları, adını aldıkları kentin belediye sınırlarıdır. İlçelerin büyükşehir belediyesi içinde kalan bölümlerinin sınırları da ilçe belediyelerinin sınırlarını oluşturmaktadır. Bu noktada ilk kademe belediyelerinin sınırlarının büyükşehir dışında olamayacağını da belirtmek gerekir (Atmaca, 2013: 172).

Geçici 2. maddeyle getirilmiş olan “sınır genişletme düzenlemesi”, kanunun en öne çıkan özelliğidir. Bu madde kamuoyunda da çok tartışılmış hatta “pergel kanunu” olarak da adlandırılmıştır. Bu kanunla büyükşehir belediyelerin sınırları valilik binaları merkez alınarak, nüfusları doğrultusunda belli yarıçaplı daireler doğrultusunda daha geniş hale getirilmiştir. Bu kanunun bir benzeri 2003 yılında 5019 sayılı kanunla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Kocaeli ve İstanbul bu kanundan istisnadır. Bu şehirlerin sınırları il mülki sınırları ile çakıştırılmıştır. Diğer 14 büyükşehir için nüfusu 2.000.000’un üzerinde olanlar 50 km, 1.000.000 ile 2.000.000 arasında olanlar 30 km, 1.000.000’a kadar olanlar ise 20 km genişletilmiştir (Zengin, 2014: 100).

“Mücvir alan” kavramı bu noktada üzerinde durulması gereken bir başka önemli noktadır. Mücvir alan; belediyelerin sınırları bitişiğindeki yerleşim alanlarıdır ve yerel yönetimler hizmetlerini bu alanlara da götürmektedirler. Belediye meclisinin kararıyla mücvir alanlara da hizmet götürülebileceği hükmü, 5393 sayılı yeni Belediye Kanunu’nun 14. maddesinde belirtilmektedir. Kocaeli ve İstanbul’un il sınırları olarak büyükşehir sınırları belirlendiğinden, bu yönetimlerin mücvir alanlarının da komşu il sınırları içerisinde kaldığı görülmektedir. Şayet bu belediyelerin mücvir alanlarına hizmetlerini götürmek istemeleri halinde komşu illerle yetkisel çatışmaların çıkması kaçınılmaz bir durumdur (Polatoğlu, 2015: 49).

Büyükşehir belediyelerinin sınırlarını dolayısıyla sorumluluk ve yetki alanlarını genişletmiş olması, 5216 sayılı Kanun’un en önemli özelliğidir. Bu çerçevede büyükşehir sınırlarının içinde kalan bütün köyler tüzel kişilikleri kaldırılarak mahalleye dönüştürülürken, orman köyleri bu uygulamadan hariç tutulmuştur (Özçelik, 2014: 1128).

5216 sayılı kanun kapsamında büyükşehir belediyelerin görev, yetki ve sorumlulukları şu şekilde belirtilmiştir (RG, 2004: madde 7):

- a) Büyükşehir belediyesinin yatırım programlarını, yıllık hedeflerini, stratejik planını ve bu planlara uygun olarak bütçesini ilk kademe ve ilçe belediyelerinin görüşlerini de dikkate alarak oluşturmak,
- b) Mücvir alan ve büyükşehir belediye sınırları içerisinde, çevre düzeni planına uygun olması şartıyla, 1/25.000 ve 1/5.000 arasında bulunan her ölçekte nazım imar planı yapmak, yaptırtmak ve onay vererek uygulamak; hazırlanan

uygulama imar, imar ıslah ve parselasyon planlarını, bu planlarda yapılacak değişiklikleri, aynen ya da değiştirerek onaylamak ve uygulamasını denetime tabi tutmak; nazım imar planı yürürlüğe girmiş olduğu tarihten itibaren bir yıl içerisinde parselasyon planları ile uygulama imar planlarını yapmamış olan ilk kademe ile ilçe belediyelerinin bu planlarını yapmak ya da yaptırmak,

c) Büyükşehir belediyesine kanunlarla verilmiş olan görev ve hizmetlerle ilgili bakım, onarım, yapım ve proje faaliyetlerine yönelik her ölçekteki her türlü imar uygulamasını, parselasyon planları ile imar planlarını yapmak ve ruhsatlandırmak, 20.07.1966 tarihli ve 775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak,

d) Büyükşehir belediyesinin yaptığı, işlettiği ya da sorumluluğunda bulunan alanlarda yer alan işyerlerine ruhsat vermek ve denetime tabi tutmak,

e) Belediye Kanununun 69 (Belediye; arsaları trampa etmek, kamulaştırma yapmak, bu konuyla ilgili bankalarla ve diğer kamu kurum ve kuruluşları ile gerektiğinde ortak projeler ve iş birliği yapmak, toplu konut ve konut kiralamak, yapmak, satmak, bunun için arazi satın almak; tarım arazileri ve özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler hariç, beldenin ticaret, sanayi ve konut alanı ihtiyacını karşılamak için mücavir alan ve belediye sınırları içerisinde, alt yapı ve imarlı arsalar üretmek ve düzenli kentleşmeyi sağlamak gibi yetkilere sahiptir. Bu amaçları gerçekleştirebilme adına belediyeler bütçelerinden gereken parayı ayırabilmekte ve bunun için işletmeler tesis edebilmektedir) ve 73. (Büyükşehir belediyeleri mücavir alan ile büyükşehir sınırları içerisinde gelişim projesi ile kentsel dönüşüm alanı oluşturmaya yetkilidir. İlçe belediyeleri de bu dönüşüm ve gelişim projelerini büyükşehir belediye meclisinin onayıyla uygulayabilirler. Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerinden büyükşehir belediyeleri tarafından yapılacaklara yönelik; her ölçekteki yapı kullanma izni, bina inşaat ruhsatı, parselasyon planı, imar planı vb. tüm imar işlemleri ile belediyelere 3194 sayılı İmar Kanununda verilen hakları kullanma yetkisi büyükşehir belediyelerindedir) maddelerde yer alan yetki ve hakları kullanmak,

f) Trafik düzenlemesi için kanunların belediyelere vermiş olduğu bütün işleri yürütmek, meydan, sokak, cadde, yol, karayolu, durak vb. yerler üzerindeki araç park yerlerini belirlemek, kiraya vermek, işletmek ya da işlettirmek, demiryolu, su, deniz ve kara yollarında işletilen her türlü toplu taşıma ve servis araçları ile bunların güzergâh, zaman, bilet ücret ve tarifelerini ve taksi sayılarını tespit etmek, toplu taşıma ve ulaşım hizmetlerini planlayarak koordinasyonunu sağlamak, büyükşehir ulaşım ana planını yapmak, yaptırmak ve uygulamak,

g) Büyükşehir belediyelerinin yetki alanında bulunan sokak, yol, cadde, bulvar ve meydan isim ve numaralarıyla buralarda bulunan yapılara numara verilme işlemlerini yapmak; reklam ve ilan asılacak yerlerle bunların ebat ve şekillerini belirlemek; ana yol, cadde, bulvar ve meydanların bakım ve onarımını sağlamak, bunları yapmak, yaptırmak; bu alanlardaki binalara kentsel tasarım projelerine uygun yükümlülükler koymak,

h) Kentsel ve coğrafi bilgi sistemleri oluşturmak,

i) Deniz araçlarından oluşan atıklarla ilgili gerekli düzenlemeleri yapmak, bunları toplamak, toplatmak ve arıtmak; tıbbi ve sanayi atıklarına yönelik gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek, bu alana yönelik hizmetleri yürütmek; büyükşehir katı atık yönetim planını yapmak, yaptırmak; katı atıkların bir kaynakta toplanması ve aktarma istasyonuna kadar taşınması hariç bunların yeniden değerlendirilmesi, depolanması ve bertaraf edilmesiyle ilgili hizmetleri yerine getirmek, bu amaca yönelik tesisler kurmak, kurdurmak, işletmek ya da işlettirmek; inşaat malzemeleri ve hurda satış yerleri ile depolama alanlarını, kum ve çakıl, moloz, hafriyat toprağı depolama alanlarını, kömür ve odun depolama ve satış sahalarını belirlemek, çevre kirliliğine meydan vermeyecek şekilde tüm bunların taşınmasında gereken tedbirleri almak; çevreye ve halk sağlığına etkisi olan işyerlerini, eğlence yerlerini ve gayrisihhi işyerlerini şehrin belli alanlarında toplamak; ağaçlandırma yapmak; sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda su havzalarının, tarım alanlarının ve çevrenin, korunmasını sağlamak,

- j) Yiyecek ve içecek maddelerinin tahlillerini yapabilme adına laboratuvarlar kurmak ve işletmek, birinci sınıf gayrisihhi müesseselere gıda ile ilgili olanlar dâhil olmak üzere ruhsat vermek ve denetime tabi tutmak,
- k) Zabıta hizmetlerini büyükşehir belediyesinin işlettiği ya da yetkili olduğu alanlarda yerine getirmek,
- l) Açık ve kapalı otoparklar, yük ve yolcu terminalleri, işletmek, işlettiirmek, yapmak, yaptırmak ya da ruhsatlandırmak,
- m) Belediye meclis kararıyla yurt dışı ve yurt içi karşılaşmalarda derece alan ya da üstün başarı gösteren sporculara ödül vermek, amatör takımlar arasında spor müsabakaları düzenlemek, gerektiğinde amatör spor kulüplerine gerekli desteği sağlamak, malzeme vermek; büyükşehirin bütünlüğüne hizmet eden eğlence, dinlence, spor, müze, kütüphane, hayvan barınakları, hayvanat bahçeleri, bölge parkları, sosyal donatılar vb. yerleri işletmek, işlettiirmek; yapmak ya da yaptırmak,
- n) Gerekli durumlarda kültür, eğitim ve sağlık hizmetleri için tesis ve binalar yapmak, bu hizmetlerle ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına ait bina ve tesislerin her türlü bakım ve onarımını yapmak ve gereken malzeme desteğini sağlamak,
- o) Kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânlar ile tarihi dokuyla birlikte tabiat ve kültür varlıklarının korunmasını sağlamak, bu amaç doğrultusunda bakım ve onarım yapmak, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa etmek,
- p) Büyükşehir sınırları içerisindeki deniz ve karadaki toplu taşıma araçlarını servis araçları ve taksiler dâhil ruhsatlandırmak, toplu taşıma hizmetlerini yürütmek ve bu amaç doğrultusunda gereken tesisleri işletmek, işlettiirmek, kurmak ya da kurdurmak,
- q) Arıtma sonunda üretilen suları ya da kaynak sularını pazarlamak, derelerin ıslahını yapmak; su ve kanalizasyon hizmetlerini yürütmek, bunun için gereken baraj ve diğer tesisleri kurmak, kurdurmak ve işletmek,
- r) Definle ilgili hizmetleri yürütmek, mezarlıklar için alan belirlemek, buraları işletmek, işlettiirmek,

- s) İmar planında gösterilen yerlerde yapılacak olan mezbahalara ve toptancı hallerine ruhsat vermek ve denetime tabi tutmak, bunları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek,
- t) Kamu kuruluşları il sanayi kuruluşları, fabrika, eğlence yeri, işyeri ve konutları yangın ve diğer afetlere yönelik alınacak önlemler açısından denetime tabi tutmak, bu konuda mevzuatın gerektirdiği ruhsat ve izinleri vermek, yanıcı madde ve patlayıcı üretim ve depolama yerlerini belirlemek; acil yardım ile itfaiye hizmetlerini yürütmek; gerekli durumlarda diğer afet bölgelerine malzeme ve araç-gereç desteği sağlamak; doğal afetlerle ilgili planlamaları ve diğer hazırlıkları il düzeyinde yapılan planlar çerçevesinde büyükşehir ölçeğinde yapmak,
- u) Gezici sağlık üniteleri, hastaneler, sağlık merkezleri ile çocuklar, gençler, kadınlar, engelliler, yaşlılar ve yetişkinlere yönelik her nevi kültürel ve sosyal hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla beceri ve meslek kazandırma kursları açmak, sosyal tesisler kurmak, bunları işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken sivil toplum örgütleri, kamu kuruluşları, meslek liseleri, yüksekokullar ve üniversitelerle işbirliği yapmak,
- v) Merkezi ısıtma sistemleri kurmak, kurdurmak, işletmek veya işlettirmek,
- w) Can ve mal güvenliği açısından tehlike oluşturan ya da afet riski taşıyan binaları insanlardan tahliye etmek ve yıkılmasını sağlamak.

Birinci fıkranın (c) bendinde belirtilen yetkileri, ilgili belediyeye bildirmek ve imar planlarına uygun olarak kullanmak büyükşehir belediyeleri için bir zorunluluktur. Burada belirtilen görevlerden uygun görülenleri ilk kademe ve ilçe belediyeleri ile birlikte yapabileceği gibi bunlara devredebilmektedir. Ancak bunları belediye meclisi kararı ile yapabilmektedir.

İlk kademe ve ilçe belediyelerinin görevleri arasında şunlar vardır (RG, 2004: madde 7):

- a) Birinci fıkrada sayılanlarla büyükşehir belediyesine kanunlarla münhasıran verilen görevler haricindeki yetkileri kullanmak ve görevleri yapmak,

- b) Katı atıkları büyükşehir katı atık yönetim planı doğrultusunda toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,
- c) Umuma açık eğlence ve istirahat yerlerine, 2. ve 3. sınıf gayrisihhi müesseselere ve sıhhi işyerlerine, ruhsat vermek ve buraları denetime tabi tutmak,
- d) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerden; kent tarihi açısından önemli olan mekânların ve işlevlerinin geliştirilmesiyle ilgili hizmetler yapmak; tarihi doku ile tabiat ve kültür varlıklarını korumak, kültür, eğitim, sağlık bina ve tesislerinin yapım, bakım ve onarımını yapmak; mesleki beceri ve eğitim kursları açmak; çocuklar, gençler, kadınlar, özürllüer ve yaşlılarla ilgili kültürel ve sosyal hizmetler sunmak; belediyelere 775 sayılı Gecekondu Kanunu doğrultusunda verilen yetkileri kullanmak, park, eğlence, dinlenme ve spor alanları ile otoparkları yapmak,
- e) Definle ilgili hizmetleri yürütmek.

(12.07.2006 tarih ve 26226 sayılı RG'de yayımlanan 5538 sayılı Kanunun 23 üncü maddesiyle değişen şekli.)

Organize sanayi bölgeleri ile Sanayi ve Ticaret Bakanlığına 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu çerçevesinde verilen sorumluluk ve yetkiler havaalanlarında bulunan işletmelerle sivil hava ulaşımına açık havaalanları bu kanun kapsamı dışında kalmaktadır.

5216 sayılı kanun ile getirilen yenilikleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Topcu, 2015: 77):

- a) Büyükşehir belediyesine katılabilme şartları güncellenmiştir.
- b) Yılda üç defa olan büyükşehir belediye meclisi olağan toplantı sayısı, her ayın ikinci haftası meclisin toplanması düzenlemesi ile değiştirilmiştir.
- c) Meclis kararlarının kesinleşmesi için aranan, başkan tarafından veto edilmesi ve mahallin en büyük mülki amirinin onay şartı kaldırılmıştır.
- d) İlçe ve ilk kademe belediyeleri ile büyükşehir bütçesinin onaylanmasında tek yetkili organ büyükşehir belediye meclisi olarak belirlenmiştir.

e) Büyükşehir belediyesi ile ilçe ve ilk kademe belediyeleri arasında çıkabilecek görev ve yetki çatışmalarını önlemek amacıyla, görev ve yetkiler arasında bir takım düzenlemeler yapılmıştır.

f) Encümenin yapısı yeniden düzenlemiştir.

g) Bazı konularda ihtisas komisyonlarının kurulması kanunla zorunlu hale getirilmiştir. Yeni kamu yönetimi anlayışına uygun bir yönetim modeli için stratejik plan yapılması zorunlu hale getirilmiş ve ilçe ve ilk kademe belediyelerinin görüşleri alınarak büyükşehir belediyesinin, stratejik planını, yıllık hedeflerini, yatırım programlarını ve bunlara uygun olarak bütçesini hazırlamak büyükşehir belediyesinin görevleri içinde sıralanmıştır.

5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun metninde bazı değişiklikler yapılmıştır (Ünsal, 2007: 24-25):

1) 27 Nisan 2005 tarih ve 5335 sayılı Kanunla 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun 6, 7, 23, 27 ve geçici 3. Maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

2) 7 Temmuz 2005 tarih ve 5378 sayılı Kanunla 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'na ek madde getirilerek büyükşehir belediyelerine engellilere yönelik yeni görevler eklenmiştir.

3) 13 Temmuz 2005 tarih ve 5390 sayılı Kanunla da 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

4) 13 Temmuz 2005 tarihli 5393 sayılı Belediye Kanunu'nu 85. maddesi ile 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu'nun 7, 13, 14, 15, 16, 22. maddelerinde değişiklikler yapılmıştır.

5216 sayılı Kanun'un uygulama döneminde, büyükşehir belediye meclislerinin karar alma sistemlerinde önemli sorunlar ortaya çıkmıştır. Kanun ile büyükşehir belediyelerinin hizmet sunacağı alan net bir biçimde belirlenemediğinden pratikte faydalı sonuçların ortaya çıkması mümkün olmamıştır. Kanunla alt kademe belediyesi, ilçe belediyesi, büyükşehir belediyesi benzer yetkilere sahip birimler olarak hizmet taleplerini karşılamak üzere görevlendirilmiştir. Benzer alanlarda yetkili çok sayıda birimin varlığı sisteme fayda sağlama düşüncesinden uzakta bir takım verimsiz

sonuçların meydana gelmesine neden olmuştur. Yerelde yetkili birimlerin sayısı artmış, ancak büyükşehir belediyeleri ile alt kademe belediyelerinin eş zamanlı hareket edememesi sebebiyle düzenlemeden beklenen fayda sağlanamamıştır (Topcu, 2015: 78).

Sonuç olarak; 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun, büyükşehir belediyelerinin örgütlenme ve işleyiş sorunlarına çözüm getiremediği, tam tersine var olan çarpık düzene yeni çarpıklıklar getirdiğini ileri sürmek mümkündür (Polatoğlu, 2015: 49).

1.4.3. 5747 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

2004'teki kanuni düzenlemenin yan etkilerini ortadan kaldırmayı amaçlayan 5747 sayılı kanunun bir diğer hedefi de ölçek reformu yapmaktır. Bu bağlamda büyük ilçeler bölünerek ya da küçük beldeler birleştirilerek yeni ilçeler kurulmuştur. Birçok ilk kademe belediyesi ise, mevcut ilçe belediyesi içinde eritilmiştir. Böylece BŞB sistemi, alt kademe sadece ilçe belediyelerinin, üst kademe ise büyükşehir belediyesinin bulunduğu, daha sade bir yapıya kavuşturulmaya çalışılmıştır (Koç, 2014: 87).

Başka bir ifadeyle, 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı kanunla yeni bir düzenleme yapılmış ve bu çerçevede tüzel kişiliklere sahip olan ilk kademe belediyelerinin bu özellikleri ortadan kaldırılmıştır. Buna göre bu belediyeler ya var olan bir ilçe teşkilatının mahallesi olmuş ya da ilçe teşkilatı kurularak ilçe belediyesine dönüştürülmüştür. İstanbul'da 100 adet ilçe belediyesi bulunurken bunlardan tüzel kişiliği kaldırılarak mahalleye dönüştürülen sadece Eminönü ilçesi olmuştur. 5747 sayılı kanundan önce Türkiye'deki ilk kademe belediyesinin sayısı ise 283'tür ve 240'ının tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bunlardan, 1'i büyükşehir dışına çıkarılıp köye, 239'u bağlı oldukları ilçe belediyesine bağlanarak mahalleye, 8'i büyükşehir dışına çıkarılarak belde belediyesine, 35'i ise ilçe belediyesine dönüştürülmüştür (Kılınç, 2010: 74).

Tablo 1.1'de 5747 sayılı yasadan önce ve sonra belediye sayıları verilmiştir.

Tablo 1.1: 5747 Sayılı Kanundan Önce ve Sonra Belediye Sayıları

5747 Sayılı Yasadan Önce		5747 Sayılı Yasadan Sonra	
Büyükşehir Belediyesi	16	Büyükşehir Belediyesi	16
Büyükşehir İlçe Belediyesi	100	Büyükşehir İlçe Belediyesi	143
İlk Kademe Belediyesi	283	İlk Kademe Belediyesi	0
İl Belediyesi	65	İl Belediyesi	65
İlçe Belediyesi	750	İlçe Belediyesi	750
Belde Belediyesi	2011	Belde Belediyesi	1132
Toplam	3225	Toplam	2106

Kaynak: Karakaya, 2012; 'Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi', Yüksek Lisans Tezi, Hatay, s. 96.

Tablodan da anlaşılacağı üzere 5747 sayılı kanunla büyükşehir ilçe belediye sayıları artmış, ilk kademe belediye sistemi kaldırılmış ve bazı belde belediyeleri kapatılmıştır.

2008 modeli, yarıçap içinde sıfır belde formülüyle özetlenebilir. Fakat bu sistemin hayata geçirilmesi o kadar kolay değildir. Bu noktada 2008 yılında BŞB sisteminde yapılan değişikliklerin 2004 yılındakine nazaran son derece zorlu ve köklü olduğunu vurgulamak gerekir. Çünkü yerleşim alanları 2004 yılındaki kanunda hali hazırdaki konumlarıyla mevcut sistemin birer parçası haline dönüştürülmek istenmiştir. Bu dönüşümler iki kademelidir ve yetki, kaynak ve ilişki noktasındaki değişimleri öngörmektedir.

2008 yılında kabul edilen yasayla birlikte BŞB sınırları içerisinde kalan ilk kademe ya da belde belediyeleri uygulaması sonlandırılmıştır. Böylelikle ilçeler merkeze alınarak bütünleştirmeler yapılmıştır. Yerleşim esasının bir tarafa bırakıldığı bu yeni anlayışta bir nevi alansal ölçekte yeni yönetimlerin önü açılmıştır (Arıkboğa, 2013: 61-62).

5216 sayılı kanunun geçici 2. maddesine göre büyükşehir belediyesi sınırlarının 20,30 ve 50 kilometre gibi uzaklıklar belirlenerek ve bu yarıçap büyüklüklerine uygun olarak kentlerin niteliklerine hiç bakılmadan, mekanik bir şekilde çizilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan pergelle çizer gibi sınır belirlemek, bilimsel temelden mahrum olarak değerlendirilmiş ve gerçekçi bulunmamıştır. Bunun yanında, büyükşehir belediyesine katılacak yerleşim yerlerinde halkoyuna başvurmanın göz ardı edilmesinin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına (5. madde) aykırılığı dile getirilmiştir. Bu sebeplerle 5747 sayılı kanun ile bu uygulama da ortadan kaldırılmıştır (Tekin ve Söylemez, 2016: 1445).

Cumhuriyet Halk Partisi, bu kanunun iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur. Bu talep mahkeme tarafından reddedilirken sadece beldelerin köye dönüştürülmesi düzenlemesine yönelik iptal başvurusu kabul edilmiştir. Belediyelere yönelik yapılan düzenlemeyi ise doğrudan iptal etmemiştir. Yalnızca bu belediyelerin kapatılmaması için birkaç istisna bırakmıştır. Bu kararın verilmesi sonrasında İçişleri Bakanlığı tarafından 5747 sayılı kanunun uygulanması için bir genelge yayınlanmıştır. Bu genelge sonrasında ise ilgili belediyelerden biri Danıştay'a yeni bir dava açmıştır. Bu davayla birlikte konu daha da tartışmalı bir hal almıştır. Yüksek yargı organları kararları ile buna bağlı olarak seçim ve yürürlük konusu itibarıyla Yüksek Seçim Kurulu'nun nihai kararıyla Anayasa Mahkemesi'nin kararında istisna tuttuğu adrese dayalı nüfus kayıt sistemi (ADNKS) sonuçlarına, yasal süresi içinde iptal davası açtığı tespit edilen 836 belediye, köye dönüştürülmekten kurtularak, seçimlere belediye olarak girmiştir (Zengin, 2014: 101).

1.4.4. 6360 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu

6360 sayılı kanunun gerekçelerine bakıldığında belediyelere bütüncül bir yaklaşımın oturtulmaya çalışıldığı görülmektedir. Kanun bir coğrafi sahada birden fazla belediyenin olması halinde koordinasyon ve planlamalarda sorunlar yaşanacağına, bunun kaynakların israf edilmesine ve verilen hizmetlerde kalitenin düşmesine neden olacağına dayanmaktadır. Ayrıca küçük bütçeli belediyelerin maddi anlamda yetersiz olmaları, bu nedenle oluşan problemlerin çözümünde de yetersiz kalmalarına ve hizmet kalitesinde düşmelere neden olacağı da diğer gerekçeler arasındadır (<http://www.academia.edu/>, E.T. 22.02.2018).

Türkiye'deki kent yönetim sistemi 6360 sayılı kanun ile değiştirilmiştir. Bu kanunla büyükşehirlerin yönetim alanları il mülki sınırlarına kadar genişletilmiş ve buna göre sayıları artırılmıştır. Ayrıca il sınırı dâhilindeki seçmenlerin büyükşehir için oy kullanmaları sağlanmış ve il özel idareleri kaldırılmıştır. Bu kanunla Türkiye yüz ölçümünün %51'i ile nüfusunun yaklaşık %77'si yönetilmektedir (<http://www.academia.edu/>, E.T., 15.01.2018).

2012 yılında getirilen 6360 sayılı kanun, büyükşehirlerle ilgili en köklü ve mevcut yasadır. Bu kanunla birlikte büyükşehir belediye sayısı 29'a çıkarılmıştır. 2013 yılında 6360 sayılı kanunda değişiklik yapan 6447 sayılı kanun ile Ordu ili de büyükşehir belediyesi statüsüne alınmış ve büyükşehir belediye sayısı 30'a çıkmıştır.

6360 sayılı kanunla birlikte meydana gelen değişiklikler ikinci bölümde açıklanacaktır.

BÖLÜM 2: 6360 SAYILI BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE KANUNU İLE MEYDANA GELEN DEĞİŞİKLİKLER

2.1. 6360 SAYILI KANUNUN GEREKÇESİ VE 6360 SAYILI KANUNA GEÇİŞ NEDENLERİ

06/Aralık/2012’de 28489 sayılı Resmi Gazetede 6360 sayılı Kanun ve Kanun yerine geçerli olan kararnamelerde değişiklik yapılmasıyla ilgili kanun yayımlanmıştır. Genel gerekçe anlamında iki ana maddenin üzerine kurulan kanunla hizmet sunumu açısından gücü fazla ve verimliliği yüksek bir yönetsel yapı özelliğinde kurulacağı ve bu yapının demokrat özellikler taşıyan yaşantıya dâhil edileceği belirtilmiştir (Özçelik, 2014: 1134).

Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Hükümeti’nin 8 Ekim 2012 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Başkanlığı’na sunduğu yasa tasarısının dayandığı genel gerekçede, globalleşmeyle beraber yönetim yaklaşımında da değişimlerin görüldüğü ve bu değişimler ardından da saydam yönetim, katılımcı, hesap verebilen, vatandaş odaklı, etkili, etkin, ilke ve değerlerin dikkate alındığı belirtilmiştir. Tasarıdaki değişen yönetim değerlerini yakalamak amacıyla optimal düzeydeki bir ölçekte hizmet sağlayabilecek, güçlülük özelliği olan, yerel yönetime ait yapıları oluşturmak maksadına göre çıkarıldığı vurgusu yapılmıştır (Gül ve Batman, 2013: 31).

6360 sayılı kanunun genel gerekçesinde; ‘Büyükşehirlerin temel niteliklerinden birisi, sınırları içinde birden çok yerleşim merkezi ve yönetim birimi bulundurmasıdır. Yerel yönetimlerden büyükşehir sınırları içerisinde yer alanları küçük ölçekli planlar yapabilmektedirler. Bu planların bazı durumlarda tüm büyükşehir bölgesini kapsayacak şekilde uygulanmasına ihtiyaç duyulabilmektedir.

Büyükşehir bölgesinde verilen hizmetlerin tek merkezden koordine edilmesiyle ortaya konulan ölçek ekonomileri ile verilen hizmetlerde kalite, koordinasyon ve etkinlik daha da yükselecektir. Böylelikle daha az kaynak kullanılarak daha kaliteli ve daha hızlı hizmetler sunulabilecektir. Ayrıca kişi başına kamusal harcamalar ile birim maliyetler de düşecektir. Gerekçede Kocaeli ve İstanbul’da uygulanan mülki sınırlar ile büyükşehir belediyesi sınırlarının çakıştırılması hizmetlerin etkinliği ve bütünlüğü noktasında önemli iyileştirmeler sağladığı belirtilerek bu yöntemin daha yaygın hale getirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Polatoğlu, 2015: 49; Zengin, 2014: 102).

6360 sayılı kanuna, kentlerin büyümesiyle birlikte ihtiyaç duyulmuştur. Bu kanunla yeni bir yönetim sistemi getirilmektedir. Çözüm üretilmesi hedeflenen sorunlar arasında malî kaynakların yetersizliği, köylerin veya küçük ölçekli belediyelerde görülen ulaşım, çevre vb. problemleri kendi başlarına halledememeleri, optimal tarzda hizmet sunabilecek kuvvetli yönetimlerin anlayışlarına ihtiyaç duyulması, kamu hizmetlerinin sunumunda koordinasyon eksikliği problemlerinin ortaya çıkması, hizmetlerin verimli, etkin ve kaliteli bir şekilde karşılanamaması, kaynak israfının önlenerek yerinde ve etkin kullanımının sağlanması, küçük ölçekli mahalli idarelerce çevre, ulaşım ve sanayileşme gibi artan problemlerin çözümlenmesinin zorluğu, ölçek ekonomisinden gereğince faydalanılamaması, planlama ve koordinasyonun yapılamaması sayılabilir (Çelikyay, 2014: 11).

Yeni büyükşehir belediye yönetimine geçiş nedenleri şu şekilde açıklanabilir (Türkiye Belediyeler Birliği (TBB), 2014: 19-23):

- Yerel hizmetlerin kalite ve standardının yükseltilmesi,
- Uzman personel istihdamının yeterli sayıda sağlanması,
- Şehirlerin rekabet gücünün arttırılması,
- Hizmet ve plan bütünlüğünün sağlanması,
- Kademeli yerel yönetim ve ölçek sorunu,
- Yerel demokrasinin geliştirilmesi,
- Yerinden yönetim ilkesinin gerçekleştirilmesi,
- Mevcut uygulama örnekleri (İstanbul ve Kocaeli),
- Yerel yönetimlerin birbirine geçmiş görevlerinin sadeleştirilmesi.

2.2. 6360 SAYILI KANUN İLE GELEN DEĞİŞİKLİKLER

İhtiyaçların sürekli artışı, ihtiyaçlara cevap vermek için oluşturulan mekanizmaların da dönüşümünü zorunlu kılmaktadır. Çağın gereklerine uygun olarak ortaya çıkan değişim ihtiyacına sağlıklı bir cevap verebilmek için ortaya konan son yasal düzenleme 6360 sayılı kanundur. Toplam 37 maddeden oluşan kanunun 2 geçici maddesi bulunmakta ve bu düzenleme ile birçok kanunda değişiklik yapılmaktadır. Söz konusu kanunlar;

5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5393 sayılı Belediye Kanunu, 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 3152 sayılı İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun, 5686 sayılı Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanunu, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 197 sayılı Motorlu Taşıtlar Vergisi Kanunu 5682 sayılı Pasaport Kanunu, 2972 sayılı Mahalli İdareler ve Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 5779 sayılı İl Özel İdaresine ve Belediyelere Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanunu'dur. 6360 sayılı Kanun 5216 sayılı Kanun'u ortadan kaldırmamış, ancak büyükşehir yönetim anlayışında radikal bir değişimin temelini oluşturmuştur (Topcu, 2015: 81).

6447 sayılı kanunla 6360 sayılı kanunda değişiklik yapılmıştır. Buna göre Ordu'da büyükşehir statüsüne alınmıştır. Böylelikle yeni kurulan büyükşehir sayısı 14 olmuştur.

Türkiye'nin kent yönetim anlayışı 6360 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Yönetim alanları il mülki sınırlarına kadar genişletilirken, büyükşehirlerin sayısı artmıştır. Ayrıca yerel yönetimlere yönelik seçim sistemi de değiştirilmiştir. Bu çerçevede büyükşehir sınırları içerisindeki seçmenler büyükşehir belediyesi için oy kullanır hale gelmişlerdir. Daha öncede ifade edildiği gibi bu kanunla birlikte ülke yüzölçümünün %51'i ile nüfusun yaklaşık %77-78'i büyükşehir belediye sistemiyle yönetilir olmuştur (Yıldırım ve diğerleri, 2015: 209).

6360 sayılı kanun ile şu değişiklikler getirilmiştir (Yıldırım vd, 2015: 210-211):

- 13 il bünyesinde yeni büyükşehir belediye sistemi oluşturulmuştur (Ordu'nun katılmasıyla bu sayı 14'e yükselmiştir). Dolayısıyla büyükşehir sayısı toplam 30'a çıkmıştır.
- Büyükşehir belediye sınırlarının tamamı il mülki sınırına dönüşmüştür.
- Büyükşehirlerdeki il özel idarelerine son verilmiştir.
- Büyükşehirlere yeni ilçeler eklenmiştir.
- Büyükşehirlerde bulunan ilçe belediyelerinin tamamının sınırı mülki sınıra dâhil edilmiştir.

- Bu illerde bulunan belde belediyelerinin tamamına son verilmiş ve bu beldeler bir belediyede mahalle olarak kabul edilmiştir.
- Bu illerde bulunan köy yönetimlerinin tamamına son verilmiş ve bu yönetimler de mahalleye dönüşmüştür.
- Büyükşehir belediyelerinin haricindeki illerde nüfusunun 2.000'den düşük olması halinde belde belediyelerinin köye dönüşmesi kararlaştırılmıştır.
- Bu illerde mülki idare denetiminde, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı (YİKİB) oluşturulmuştur.
- Merkezi yönetimin elinde bulunan genel bütçe gelirleri arasından çıkarılan payların miktarı tekrar hesaplanmıştır.

Kanun yukarıda ifade edilen değişikliklerin dışında yerel yönetim sistemine bir takım yenilikler getirmiştir. Bu yenilikler Koç (2014: 90), tarafından şu şekilde sıralanmaktadır:

- Büyükşehir kapsamında yeni bir ilçe belediyesinin oluşturulabilmesi için en az 50.000 olarak belirtilen nüfus ölçütü, 20.000'e düşürülmüştür.
- Mahalle oluşturulabilmesi için nüfus ölçütü asgari 500 kişi olarak tespit edilmiştir.
- Büyükşehirler ve ilçede kurulan belediyeler, amatör spor kulüpleri için finansal destek sağlayabileceklerdir.
- Yurt içinde ve dışındaki müsabakalarda büyük başarılar elde eden ya da derece yapan sporcularla birlikte teknik yöneticiye, antrenöre ve öğrencilere belediyenin bünyesindeki meclisin aldığı kararla ödül verilebilecektir.
- Büyükşehir belediyeleri ve nüfus olarak 100 bini aşan belediyeler, kadınlara ve çocuklara yönelik konukevleri oluşturacaklardır.
- Belediye ve belediyeye bağlı bulunan yönetimler, meclis kararına göre mabetlere indirim uygulayarak veya ücretsiz olarak içme suyu kullanma izni verebilecektir.

6360 sayılı kanun çerçevesinde yerel yönetim sisteminde yukarıda sıralanan değişim ve gelişmelerin yerel yönetimlerde yeni bir modeli öngördüğü aşıkardır. Bu

çerçeve de sistemin mahalli idarelere yönelik bir takım fırsat ve faydaları olumlu yönde sunması da hedeflenmiştir. Yazıcı, il sınırında büyükşehir belediyesi modelinin ortaya çıkaracağı bu olumlu gelişmeleri şu şekilde özetlemektedir (2014: 97-98):

- Hizmet sunumlarındaki kapasite artarken, hizmet maliyetlerinde birim başına düşen miktar azalacak ve mevcut kaynaklardan daha verimli yararlanılacaktır.
- İnsan kaynaklarındaki kapasite niteliksel ve niceliksel özellik itibarıyla artacaktır.
- Karar organlarındaki görevlendirilmiş temsilcilerde çeşitlilik fazlaşacak, daha uzman komisyonlar oluşturulabilecektir.
- Hizmetlerin sağlanmasında teknolojik imkânlardan daha ileri düzeyde faydalanma mümkün hale getirilecektir.
- İşbölümünde ve uzmanlıkta artışlar yaşanacak; verimlilikteki artışa karşılık maliyetler azalacak ve mevcut kaynaklar daha etkili kullanılacaktır.
- Kentin tamamına yönelik imar planlarının tasarlanması mümkün olacaktır.
- Proje anlamında daha büyük ölçekli faaliyetlerin uygulanması gerçekleştirilebilecektir.
- Koordinasyonla ilgili noksanlıklar giderilecek; hizmetlerin hızlı ve etkili olacak biçimde sunulması sağlanacaktır.
- Kaynaklardan yararlanma anlamında il geneline yaygın bir adalet anlayışı içinde olunacaktır.
- Hizmetleri kullanan bölge halkının memnuniyetinde artış olacaktır.

Bir geçiş döneminin öngörüldüğü bu kanun ile büyükşehirlere bağlanan belediyelerle bunların vatandaşlarına esnek hükümler sağlanmıştır. Bu sürecin sıkıntısız bir şekilde atlatılması için statüsünde değişikliğe gidilen yerel yönetimlere birtakım istisnalar tanınırken, valiliklere de fazladan yükümlülükler verilmiştir. Zengin'e göre bu istisnalar şunlardır (2014: 104-105):

- Yeni yapılanma sonrasında şayet hizmetlerde bir aksama olursa valilere birtakım yetkiler verilmiştir. Buna göre belediye seçimleri sonrasında altı ay süreyle bu kanun çerçevesinde kurulan belediyelerin birbirleriyle

koordinasyonunu sağlamakla ve gereken tedbirleri almakla vazifelendirilmişlerdir.

- İl bank A.Ş. tarafından 5779 sayılı kanun doğrultusunda seçimlerden hemen sonraki ayda tahakkuk ettirilecek miktar üç kat artırımlı olarak yeni kurulan büyükşehir ilçe belediyelerine ödenecektir. Maliye Bakanlığı tarafından ilave kaynak yılı Yedek Ödenek Tertibinden karşılanacaktır.
- Bu kanun kapsamında büyükşehirler ve bunlara bağlı tüm belediyelerin (İstanbul ve Kocaeli BŞB hariç) on yıl süreyle yatırım bütçelerinin en az % 10'u, bu belediyelerin sınırları dâhilinde olan yerleşim alanlarının altyapılarıyla ilgili hizmetler için ayrılacak ve kullanılacaktır.
- 5216 sayılı kanun doğrultusunda belediye sınırları dâhilindeki kırsal alanlardaki tarım ve hayvancılık faaliyetleri desteklenecek, bu çerçevede her çeşit hizmet verilebilecektir. Bir iş yeri açılacağı zaman işletme ruhsatı almak artık daha kolay olacaktır. Özellikle köylerin mahalleye dönüşmesi sonrasında kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren yöre halkının kurmuş olduğu ve işlettiği kooperatifler, halkın ihtiyaçlarını karşılayacak pansiyon, lokanta, kahve, fırın, berber, manav, bakkal vb. tanıtım ve teşhir büfeleriyle entegre tesis niteliğinde olmayan tarım ve hayvancılık amaçlı yapılardaki işletmeler işletme ruhsatı almış kabul edilecektir. Ayrıca bu işletmeler için kullanılan konut ve binalardan ilgili tarihe kadar tamamlanmış olanlardan üniversite, belediye veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından belirlenen fen ve sanat bilimleriyle ilgili mevzuata uygun yapılanlar da ruhsat almış kabul edilecek ve su, elektrik vb. kamusal hizmetlerden de faydalandırılacaklardır.
- Tarife indirimi ile vergi muafiyeti verilmiştir. Kanun çerçevesinde orman köyleri dışındaki diğer köylerin tüzel kişiliklerine son verildiğinden 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu uyarınca alınması gereken katılım payları, harç ve vergilerle 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu doğrultusunda alınması gereken emlak vergisi beş yıl süreyle alınmayacaktır. Bunun dışında yine beş yıl süreyle kullanma ile içme sularından alınan ücretlerin, tarifelerden en düşüğünün %25'ini geçmeyecek tarzda belirlenmesi gerektiği de hüküm altına alınmıştır.

- Belli ölçüde orman köyleri, büyükşehir bağlanma sürecinin dışında kalmıştır. Bu köy ve köylülere kanuni çerçevede tanınan imtiyaz, sorumluluk ve haklar, bu köylerin mahalleye dönüşmesi durumunda da geçerli olacaktır. Belediye ve köylerden mahalleye dönüşenler ile hak sahipleri ve buralarda yaşayanlar 4342 sayılı Mera Kanunu hükümleri doğrultusunda bölgedeki kışlak, yaylak, mera vb. yerlerden yararlanmaya devam edeceklerdir.

- Büyükşehir ilçe belediyesi büyükşehir belediye sistemi içerisindeki en önemli unsurlardan biridir. Normal bir ilçe belediyesine nazaran büyükşehir ilçe belediyesi olmak farklılık oluşturmaktadır. Şayet ilçe belediyesi büyükşehir sınırları içerisinde değilse bunun normal bir belediyeden farkı bulunmamaktadır. Dolayısıyla bütün belediyecilik faaliyetlerini herhangi bir büyükşehirin denetimi altında olmadan kendi başına gerçekleştirmek zorundadır. Fakat BŞB sınırları içerisindeki bir ilçe belediyesi ise yapması gerekli hizmetlerin bir bölümünü büyükşehir belediyesine devretmek ve paylaşmak durumundadır. Bununla birlikte gelirinin bir bölümünü büyükşehir belediyesine devretmek ve yapacağı bazı faaliyetlerin BŞB tarafından onaylanması ve denetlenmesi gerekebilmektedir.

6360 sayılı Kanun'un yerel yönetim yapılanmasında sayısal olarak ortaya çıkardığı değişikliklere Tablo 2.1'de yer verilmiştir.

Tablo 2.1: 6360 Öncesi ve Sonrası Yerel Yönetimlere İlişkin Rakamlar

Belediye Türü	6360 Öncesi	6360 Sonrası	Değişim
Büyükşehir Belediyesi	16	30	14 il bu kanunla büyükşehir belediyesi oldu.
Büyükşehir İlçe	143	519	BŞB ilçe belediye sayısı 376 arttı.
İl Belediyesi	65	51	51 il, il belediyesi olarak kaldı.
İlçe Belediyesi	749	416	333 ilçe belediyesi azaldı.
Belde Belediyesi	1977	342	1635 belde belediyesinin tüzel kişiliğine son verildi.
İl Özel İdaresi	81	51	30 ilde il özel idarelerinin tüzel kişiliğine son verildi.
Toplam Belediye	2950	1396	6360 sayılı kanun sonrası tüzel kişiliğe sahip toplam belediye sayısı 1396 oldu
Köy	34.395	17.834	6360 kanun sonrası tüzel kişiliğine son verilen köy sayısı: 16.561'dir.
Mahalle	19.103	36.740	6360 sayılı kanunla büyükşehir belediyesi olan 30 ilde köy yönetimleri bağlı olduğu ilçe belediyesine mahalle olarak bağlandı.

Kaynak: Topcu, 2015: Yeni Büyükşehir Belediye Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 90.

2.3. 6360 SAYILI KANUN İLE İDARİ ALANLARDA YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

BŞB sınırları il mülki sınırlarına dâhil olduğu için, BŞB kurulan il idaresindeki ilçelerin mülki sınırlarına dâhil olan köylerin tüzel kişiliklerine son verilmesi, aynı şekilde işleyişe tabi olan ilçelerin sınırlarına dâhil olan belde belediyelerinin tüzel kişiliklerine son verilmesi, BŞB kurulan illerin sınırlarına dâhil olan köyler mahalleye dönüştürülerek mahalle kurulmasında ölçüt olarak 500 kişilik nüfus belirlenerek, aynı işleyiş içerisinde yer alan belde belediyelerine ait olan mahallelerin ilgili ilçenin belediyesine aktarılması, BŞB kurulmayan öteki illerdeki nüfusu 2000'in altında

bulunan belde belediyelerine son verilmesi, BŞB işleyişi bulunan illerdeki bucakla ilgili her şeye son verilmesi, BŞB sistemindeki illerde yeni ilçeler oluşturulması, mahalli idare birliklerine son verilmesi, yeni tüzel kişilikler kazandırılması, idareyle ilgili birçok alanda yapı değişiklikleri yapılması gibi faaliyetler gerçekleştirilmiştir (İzci ve Turan, 2013: 125- 126).

2.3.1. İl Özel İdarelerinin Kaldırılması

İllerde yaşayan halkın mahalli müşterek özellik taşıyan gereksinimlerini gidermek amacıyla oluşturulan ve karar organının seçmenlerce belirlendiği, idari ve mali özerklik taşıyan kamu tüzel kişisi, il özel idareleri olarak tanımlanmaktadır. Bu açıklama kapsam olarak oldukça geniş olup içerisine sadece il halkını almakla kalmayıp dağ, orman, bağ, yollar, göller, araziler, tarla, bahçe gibi alanları da dâhil etmektedir. Bölgesel bir kuruluş niteliğinde olan il özel idareleri belediyelerden farklı bir yapıdadır. Bazı durumlarda belediyenin ve köyün yetki sahası içinde değerlendirilmeyen birçok yer bulunmaktadır. Bu tür durumlarda bu yerlerle ilgili olan kamu hizmetlerinin de yerine getirilmesi bir ihtiyaç olarak belirmektedir. Söz konusu hizmetlerin yerine getirilmesini il özel idareleri üstlenmektedir (Atmaca, 2013: 178-179).

Büyükşehir belediye sistemi uygulanan illerde il özel idareleri tüzel kişilik olarak sonlandırılmıştır. Tüzel kişilikleri sonlandırılan il özel idarelerine ait yetkiler ilçe belediyelerine, büyükşehir belediyelerine, hazineye, valiliklere, taşra teşkilatına, bakanlıklara ve bağlı kuruluşlara devredilmiştir. Büyükşehir belediye sistemi olmayan öteki illerde il özel idarelerine ait tüzel kimlikler devam etmiştir (Topcu, 2015: 91).

Bu şekilde Türkiye’de il özel idaresi bulunan iller ve bulunmayan iller olarak iki farklı yapı kurulmaktadır. Bununla birlikte il özel idareleriyle ilgili olarak düzenlenen yasa gereği encümen yapısında da değişikliğe gidilmiştir. Bu kapsamda il genel meclisi kendi içinden belirleyeceği encümen sayısını 5’den 3’e, birim amirlerinden belirleyeceği üye sayısını 5’ten 2’ye indirmiş, birim amirlerinden belirlenecek mali hizmetler biriminde amir bulundurma mecburiyetine son verilmiş, genel sekreter encümen sayılmıştır. Yeni bir düzenlemeyle 5302 sayılı Kanun’da yer alan 45. maddeye yeni bir fıkra eklenerek bütçe tasarısında bir kesinleşme söz konusu olmadığında vali, kendi düşüncesine göre hareket ederek mevcut durumu İçişleri Bakanlığına iletir. İçişleri Bakanı 30 günlük sürede kesin bir karar verecektir. Yapılan bu düzenlemede il genel

meclisi, bütçe konusunda artık eski yetkisini kısmi olarak kullanacaktır (İzci ve Turan, 2013: 128).

Bu düzenlemeden önceki durum şu şekildedir: valinin başkanlığında olan il encümeni, her yıl il genel meclisinin kendi üyelerinden bir yıllığına gizli oy usulüyle belirleyeceği beş üyeden oluşmaktaydı. Bu beş üye arasından biri mali hizmetler birim amiri olarak belirlenirdi (İzci ve Turan, 2013: 128).

Büyükşehir sınırlarında zamanla yaşanan genişlemeler sonucu bu illerde yönetim anlamında il özel idarelerinin varlığını korumaları durumunda İstanbul ve Kocaeli örneğinde karşılaşıldığı üzere, bir il sınırları içerisinde aynı seçmenlerce belirlenen Büyükşehir Belediye Meclisi ve İl Genel Meclisi iki yerel meclis şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bundan dolayı 6360 sayılı Kanun'da geçtiği üzere büyükşehir belediyesi konumunda bulunan ve yeni büyükşehir oluşturulan şehirlerde İl Özel İdaresine ait olan tüzel kişilik son bulmakta ve yerel niteliği olan görevler büyükşehir belediye yönetimince sürdürülmektedir. Bu düzenlemenin neticesinde ülkemizde bulunan 81 il özel idare sayısında düşüş yaşanarak 51'e indirilmiştir (Güngör, 2012: 24).

2.3.2. Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının (YİKİB) Kurulması

6360 sayılı Kanun'un kabul edilmesine kadar büyükşehirlerde 2005 yılında çıkarılan İl Özel İdaresi Kanunu ile il özel idarelerinin kuruluş, görev, sorumluluk ve organları geniş şekilde belirlenmiş, böylelikle il özel idareleri ile büyükşehir belediye yönetimi kentin yönetiminden sorumlu olmuşlardır. Her iki yönetimin de kent üzerinde söz sahibi olduğu bazı görev ve kararlar zaman zaman yönetimde etkinliği ve kaynakların verimli kullanımını zora sokmuştur. Bu durum kentin yönetiminde tek gücün ve tek yetkinin kullanılmasını zorlaştırmıştır. İl özel idarelerinin birçok görevi, aynı zamanda büyükşehir belediyeleri tarafından da yerine getirilmektedir. Son yasal düzenleme ile 30 büyükşehir belediyesinde il özel idareleri kaldırılarak "Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı" kurulmuştur (Çelikyay, 2014: 12-13).

6360 sayılı Kanun ile büyükşehir belediyelerinin bulunduğu illerde il özel idaresinin kaldırılmasından kaynaklanabilecek bazı hizmetlerin yürütülmesi için valiye bağlı olarak Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı kurulmuştur. Ayrıca bakanlıklar ve diğer merkezi idare kuruluşları, kaynağını aktarmak şartıyla illerde

yapacakları her türlü yatırım, yapım, bakım, onarım ve yardım işlerini bu başkanlık aracılığıyla yapabileceklerdir (Güngör, 2012: 27-28).

Kanun Bakanlar Kuruluna, bu merkezleri isterse başka illerde ya da ilçelerde de kurma yetkisi vermektedir. Yeni büyükşehirlerde ve yatırım destek ve koordinasyon birimlerine aktarılacak gelir kaynakları da kanunla düzenlenmektedir. Buna göre yatırım destek ve koordinasyon birimlerine genel bütçe vergi gelirleri tahsilatının % 0,25'lik bir kısmının, nüfus da dikkate alınarak aktarılması öngörülmektedir (Gül ve Batman, 2013: 34).

Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığının görevleri şunlardır (TBB, 2014: 5-6);

- İllerde kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım ve hizmetlerinin etkin olarak yapılması, izlenmesi ve koordinasyonu,
- Acil çağrı,
- Afet ve acil yardım hizmetlerinin koordinasyonu ve yürütülmesi,
- İlin tanıtımı,
- Gerektiğinde merkezi idarenin taşrada yapacağı yatırımların yapılması ve koordine edilmesi,
- Temsil, tören, ödüllendirme ve protokol hizmetlerinin yürütülmesi,
- İldeki kamu kurum ve kuruluşlarına rehberlik edilmesi ve bunların denetlenmesi,
- 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 12. maddesi kapsamında il özel idarelerince kullanılan haklar ve yetkiler ile yürütülen görevleri yerine getirmek,
- Madenin veya jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarının bulunduğu yere en yakın yerleşim yerlerinin altyapı ve mahalli müşterek ihtiyaçlarında kullanılmak üzere Enerji ve Tabii Kaynaklar Bütçesine konulan ve İçişleri Bakanlığı bütçesine aktarılan ödenekleri kullanmak,

- Merkezi idarenin adli ve askeri teşkilat dışında taşradaki tüm birimlerinin hizmet ve faaliyetlerinin etkinliği, verimliliği ve kurumların stratejik plan ve performans programlarına uygunluğu ile ilgili rapor hazırlamak,
- Büyükşehir belediyesi olan şehirlerde Organize Sanayi Bölgelerinin mevzuatında belirtildiği şekliyle il özel idareleri tarafından yürütülen yetki ve görevlerin karşılanmasında yapılan düzenlemeyle Organize Sanayi Bölgeleri yetkilendirilmiştir.

İldeki kamu kurum ve kuruluşları tarafından yerine getirilmesi gerekli yatırım ve hizmetlerin tam olarak yapılmadığı ve bu durumla ilgili olarak halkın sağlığı, rahatı ile düzeni ve güvenliği olumsuz yönde etkilediği, vali ya da bağlı bulunulan bakanlık tarafından belirlenmesi halinde vali, ilgili birimlere uygun süre tanıyarak hizmet ve yatırımla ilgili yapılması gerekenlerin yerine getirilmesini bildirir. Tanınan sürede istenilenlerin yapılmaması durumunda vali, bu görevin ilde bulunan öteki kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılmasını talep edebileceği gibi Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığı vasıtasıyla da uygulatabilir. Gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilecek giderler karşılığında oluşan miktarlar bağlı bulunulan kurumun payından ve ayrılan ödeneklerinden bunu karşılayan kurumca kesilerek İçişleri Bakanlığına ya da hizmeti yapan öteki kamu kurum ve kuruluşuna iletilir. Bu fıkrada belirtilen kapsamda İçişleri Bakanlığına ve öteki genel bütçeye sahip idarelere iletilen miktarların bu kurumlarda yer alan bütçelerle irtibatlandırılması birinci fıkra hükümlerince, öteki kamu kurum ve kuruluşlarına iletilen miktarların bütçeleri arasındaki ilişkilendirilme bu kurumların uymak durumunda olduğu mevzuat hükümleri doğrultusunda yerine getirilir. Öteki genel bütçeli idarelerle ilgili bütçe konusundaki işlemleri gerçekleştirmeye bu kurumlarda görev üstlenen üst yöneticiler sorumludur (TBB, 2014: 6).

Merkezi idarede bulunan adli ve askeri teşkilatın haricindeki birimlerin tümüne ait hizmet ve çalışmalarla ilgili etkinliği, verimlilikleri ve kurumlarda yürütülen stratejik plan ve performans programlarındaki uygunluk konusunda düzenlenecek rapor, vali tarafından değerlendirildikten sonra Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlığınca, ilgili bakanlığa iletilecektir. Koordinasyon ve strateji ile idari müdürlükler, denetim ve rehberlik, yatırım izleme, acil çağrı, yardım, afet gibi birimler, Yatırım İzleme ve

Koordinasyon Başkanlıklarınca kurulabilmektedir. Gerek duyulduğunda geçici birimler de oluşturulabilmektedir. Valilik tarafından; unvan, yer ve kadro dikkate alınmaksızın gereksinim hissedildiğinde memurlar, sözleşmeli personel ve uzmanların bu başkanlıklarda görevlendirilmesinde yetki kullanılmaktadır. İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulacak yönetmelik, Yatırım İzleme ve Koordinasyon Başkanlıklarındaki çalışma usul ve esaslarını belirlemeye yöneliktir. Bununla birlikte görev ve yükümlülüklerini gerçekleştirmeleri için Maliye Bakanlığı tarafından ihtiyaç duyulan ödenek, İçişleri Bakanlığının bütçesine eklenmektedir (Koç, 2014: 103).

YİKB ile valiye ait yetkiler tekrar düzenlenmiş, özel idare bütçesindeki bağımsızlığı kaldırılmış ve kontrolü merkezi yönetimin ya da valinin elinde bulunduğu bir sistem kurulmuştur (Koyuncu ve Köroğlu, 2012: 4-7).

2.3.3. Yeni İlçe Kurulması

6360 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle büyükşehir belediye statüsüne dönüştürülen 13 ilde (Malatya hariç) en az bir ve Zonguldak (Kilimli, Kozlu) ilinde de iki olmak üzere toplam 26 yeni ilçe ve aynı adla belediye kurulmuştur. Yeni kurulan ilçelerin teşkilatlanması 6360 sayılı Kanun'un yayımı tarihinde başlamasına rağmen bu ilçelerin belediye teşkilatı ilk mahalli idareler genel seçimi ile oluşacaktır (Güngör, 2012: 25). Daha sonra 6447 Sayılı Kanun ile Ordu ilinde Altınordu İlçesi kurularak 27 yeni ilçe kurulmuştur.

Büyükşehir kapsamında ilçe oluşturulabilmesi için, nüfusun asgari olarak 20.000 olması gerekmektedir. Büyükşehirde, ilçe olarak kabul edilmek için bağlı bulunduğu ilçeden ayrılması gerekmektedir. Büyükşehirde bağlanacak olan ilçe ayrılacağı ilçenin nüfusunu 100.000' in altına düşürmemesi gereklidir. Tüm bunların yanı sıra ilçe oluşturabilmesi yeni bir kanuni düzenlemeyle de mümkün olabilmektedir (Ak Parti Genel Merkezi Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2012: 43).

Büyükşehirlerdeki ilçe belediyelerinin hizmet vermekle sorumlu olacağı alan, ilçenin mülki sınırı olarak belirlenmiştir. En fazla ilçe kurulan il Hatay'dır. Ardından Tekirdağ ve Şanlıurfa'da üçer ilçe kurulmuştur. Denizli ilinde Akköy ilçesinin adı Pamukkale olarak değiştirilmiş ve ilçeye yeni mahalleler katılmıştır. Balıkesir, Denizli, Manisa, Kahramanmaraş, Muğla, Van ve Zonguldak illerinde ikişer ilçe kurulmuştur.

Aydın, Mardin ve Ordu illerinde birer ilçe kurularak idari sisteme dâhil edilmiştir (Topcu, 2015: 93-94).

Tablo 2.2’de 6360 sayılı yasa gereği yeni kurulan ilçelerin dökümü görülmektedir.

Tablo 2.2: 6360 Sayılı Kanun İle Büyükşehir Belediyesi Olan İllerde Kurulan İlçeler

İlçenin Kurulduğu Büyükşehir Belediyesi	6360 Öncesi İlçe Sayısı	Belediyesi Kurulan İlçe	Toplam	6360 Sonrası 14 Yeni Büyükşehirde Toplam İlçe Belediyesi Sayısı
Aydın	16	Efeler	1	17
Balıkesir	18	Karesi, Altieylül	2	20
Denizli	18	Merkezefendi, Pamukkale	2	20
Hatay	11	Antakya, Defne, Arsuz, Payas	4	15
Manisa	15	Şehzadeler, Yunus Emre	2	17
K.maraş	9	Dulkadiroğlu, Onikişubat	2	11
Mardin	9	Artuklu	1	10
Muğla	11	Menteşe, Seydikemer	2	13
Tekirdağ	8	Süleymanpaşa, Kapaklı, Ergene	3	11
Trabzon	17	Ortahisar	1	18
Şanlıurfa	10	Eyyübiye, Haliliye, Karaköprü	3	13
Van	8	Tuşba, İpekyolu	2	13
Ordu	18	Altınordu	1	19
Toplam	168		26	197

Kaynak: Topcu, 2015: Yeni Büyükşehir Belediye Sistemi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 93

Yeni kurulan büyükşehir ilçe belediyelerine, 5779 sayılı İl Özel idarelerine ve Belediyelere Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun doğrultusunda seçimleri izleyen ayda tahakkuk ettirilecek miktar İl bank A.Ş. tarafından

üç katı artırımlı olarak ödeneceği, geçiş dönemi düzenlemesi olarak belirlenmiştir. İlave kaynak aktarımının Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu'nun Yedek Ödenek Tertibinden Maliye Bakanlığı'nca karşılanacağı ifade edilmiştir (Topcu, 2015: 94).

2.3.4. Belde Belediyelerin ve Köylerin Mahalleye Dönüştürülmesi

6360 sayılı kanun, yerel yönetimlerdeki kuruluşa dair sistemi değiştirmiştir. Türkiye'de belediyeler, komünal tipte, başka bir deyişle yerleşim öbeklerini esas alarak kurulmuş, ancak bu durum alansal ölçekte kabul görmemiştir. Yalnızca il özel idaresi uygulamasında alansal ölçek kullanılmıştır (Arıkboğa, 2013: 74).

Yerleşimi esas alan bir kuruluş yöntemi tercih edildiğinde ortaya çıkan doğal sonuç, küçük nüfuslu çok sayıda yerel yönetim birimi kurulmasıdır. Türkiye bu uygulama yönüyle değerlendirildiğinde, az nüfusa sahip belde belediyesi ve köylerin çok sayıda olduğunu görmekteyiz. Öte yandan bilhassa Avrupa'da, yerel yönetimlerle ilgili ciddi adımlar atılarak daha uygun büyüklükte olmaları için bir dizi çalışma yapılmaktadır. Ortaya konan çalışmalar, Kuzey Avrupa'da 1960'larda başlamış ve bu alanın geliştirilmesine yönelik büyük reformlar gerçekleştirilmiş ve belediye sınırlarının genişletilme çalışmaları yapılırken belediye sayıları da önemli oranlarda azaltılmıştır. Türkiye'de bu tür gayretler uzunca bir dönem görülmemiş fakat 2000'lerde ölçek sorunu oluşmasıyla konu tartışılmaya başlanmıştır. Dolayısıyla 2005'te düzenlenen Belediye Kanunu kapsamında (m. 4, 8 ve 11) çeşitli değişikliklere yer verilmiş, 2008'de de, 5747 sayılı ölçek reformunu içeren kanunla, büyükşehirlerde bulunan belde belediyeleri varlık olarak sonlandırılmıştır. Yeni bir kanunla (6360 sayılı kanun) 2000'lerde geçerli olan bu uygulamalar bir üst düzeye geçirilmiştir. Bu şekilde 30 ilde yer alan belde belediyeleri ve köy yönetimlerindeki hukuki varlık sonlandırılmıştır. Buna karşılık alansal ölçekte (ilçe mülki sınırı) ilçe belediyeleri oluşturulmuştur. Söz konusu tasarıda bu düzenlemeye ait gerekçe şöyle belirtilmektedir (Arıkboğa, 2013: 74-75):

“ Uygun büyüklükte hizmet üretecek güçlü yerel yönetimlerin olmayışı, halkın yerel yönetimlerden beklediği kamu hizmetlerinin kaliteli biçimde karşılanamaması sorunlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu çerçevede belediye sınırı mülki sınır olacak biçimde optimal ölçekte hizmet üretebilecek güçlü yerel yönetim yapılarının varlığına ihtiyaç duyulmaktadır. ”

6360 sayılı Kanun'un 1'inci maddesiyle büyükşehir sınırları içerisinde kalan belde belediyeleri ile orman köyleri dâhil köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak aynı belde ve köy ismiyle bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak bağlanmıştır (Güngör, 2012: 24).

Belde belediyelerine ilişkin olarak 6360 sayılı Kanun'da, iki değişik yöntem belirtilmiştir. Birincisi, büyükşehir belediye sistemi oluşturulan iller kapsamındaki ilçelerin mülki sınırlarında bulunan belde belediyelerine ait tüzel kişilikleri bitirilmiştir. Büyükşehir belediyesi oluşturulan illerin tümündeki ilçelerin mülki sınırlarında bulunan belde belediyelerine ait tüzel kişilik sonlandırılmış, ilgili ilçe belediyesi bünyesine mahalle şeklinde dâhil olmuştur. Belde belediyeleriyle ilgili olan kanunda benimsenen öteki yöntem, büyükşehir belediyesi oluşturulmayan 51 ildeki nüfusun 2 000'in altında olması durumunda belde belediyeleri köye dönüştürülmesi şeklindedir. Büyükşehir belediyesine dâhil olan sınırlar içerisindeki köylerin tüzel kişilikleri sonlandırılarak mahalleye çevrilmiştir. Orman köyleri ve orman köylüsü için verilen hak, yükümlülük ve tanınan imtiyazların sürdürülmesi kararı alınmıştır (Topcu, 2015: 91-92).

Belde belediyelerinin ve köylerin mahalleye dönüşmesiyle birlikte bunlara bazı muafiyetler getirilmiştir. Bunlar (Çelikyay, 2014: 15-16):

1. Tüzel kişiliği kaldırılan köylerde, vergi, harç ve katılım payları 5 yıl süreyle alınmayacaktır.
2. İçme ve kullanma suları için alınacak ücretin 5 yıl süreyle en düşük tarifinin %25'ini geçmeyecek şekilde belirlenecektir.
3. Köy iken mahalleye dönüşen yerleşim yerlerinin altyapı hizmetleri için belediye ve bağlı idarelere yatırım bütçelerinin %10'unu, 10 yıl süre ile ayırma zorunluluğu getirilerek bu yerlerde etkin hizmet sağlanması için tedbir alınmıştır.
4. İlçe belediyelerinin mahalleye dönüşen köylerde yapılacak ticari amaç taşımayan yapılar için yörenin mimari özelliklerine uygun tip mimari proje yapma veya yaptıрма, konusunda ilçe belediyelerin talep etmesi halinde büyükşehir belediyesi destek sağlayabilecektir.

Önceki uygulamaya göre köyken mahalleye dönüşmüş alanlarda orman mevzuatı uygulamalarına dayalı hayatlarını sürdürenlerin hakları, 6360 sayılı Kanun kapsamında, korunmuş, buna karşılık beldeyken mahalle olmuş alanlara ilişkin düzenleme yapılmamıştır. Kanunda bulunan bu eksiklik çeşitli düzenlemelerle giderilmeye çalışılmıştır. Resmi gazetede yayımlanan Kanunun 28'nci maddesi uyarınca beldeyken burada yaşayanlar, orman köylüsünün yararlandığı hak, yükümlülük ve ayrıcalıklardan yararlanmış mahalleye çevrilen beldelerdeki halkın da bu hak, yükümlülük ve ayrıcalıklarının geçerliliği belirtilmiştir (TBB, 2014: 4-5).

2.3.5. Mahalli İdare Birliklerinin Kaldırılması

Köy, belediye ve il özel idaresi gibi birçok mahallî idarenin, yerine getirmekle sorumlu buldukları hizmetlerin bir kısmını birlikte değerlendirmek amacıyla kendi aralarında oluşturdukları kamu tüzel kişiliği olan ve kendilerine has bütçeleri bulunan kamu idarelerine mahallî idare birliği denilmektedir. Özerk yapı özelliği taşıyan mahallî idare birlikleri, yerel yönetim niteliğindeki kamu kuruluşları olarak belirtilmektedir. Birlikte başkan, encümen ve meclis şeklinde üç organ bulunmaktadır. Kanun kapsamında öngörülen istisnaların dışında mahalli idare birliği için organlar seçim kararıyla belirlenmektedir. Mahalli idare birlikleri oluşturmak amacıyla birden çok (en az iki) mahalli idarenin bir araya gelmesi zorunlu iken, birlik kuracak mahalli idarenin aynı türde olması gerekmez. Örneğin; belediyeler kendi aralarında, il özel idareleri kendi aralarında ya da köyler kendi aralarında birlik kurabileceği gibi, belediye, il özel idaresi ve köyler birlikte kendi aralarında birlik kurabilirler (<http://www.tbb.gov.tr/>, E.T. 15.12.2016).

Mahalli idare birlikleriyle ilgili yasal olarak ilk düzenleme 2005'te oluşturulan 5355 sayılı Kanunla sağlanmıştır. 5355 sayılı Kanun, ülkemizde oluşturulan birden çok birliğin bütünlük olarak değerlendirilmesi gereksiniminden doğmuştur. 1990'larda birliklerin sayısı, bilhassa köylere hizmet taşıyan birliklerin sayısı ivme kazanmıştır. 2011'deki veriler doğrultusunda ülkemizde 1390 birlik bulunmaktadır. İl özel idaresi ve belediye hizmetindeki birlikleri 15, belediye hizmet birliği 65, köyler için hizmet taşıyan birlik 909'dur (İzci ve Turan, 2013: 133).

6360 sayılı Kanunda yerel yönetim birlikleri ile ilgili iki farklı düzenleme getirilmektedir. İlki, üyelerinin tamamının il özel yönetimlerinden olduğu birliklerin

başkanının birlik merkezinin bulunduğu ilin valisi olma koşulunun değiştirilerek, onun yerine üye illerin valileri arasından seçilme esasının getirilmesidir. İkinci düzenleme ise 6360 sayılı kanun ile tüzel kişiliği kaldırılan belde, il özel yönetimleri ve köylerden oluşan veya söz konusu kanun ile amaçları ortadan kalkan yerel yönetim birliklerinin yerel seçimlerden önce tasfiye edilmesidir (Yıldırım ve diğerleri, 2015: 233).

2.3.6. İdari Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri

İl ölçeğine göre idari sınırlardaki değişme başka bir ifadeyle yönetimdeki alanın il mülki sınırlarına kadar büyümesiyle birlikte büyükşehirlerin bünyesindeki ilçelerin idari bağlılıklarına ilişkin uygulamalar da farklılaşmıştır. Örnek, Kızıltepe İlçesinden koparılan Gökçe Beldesi, Mardin Merkez'e aktarılmıştır. Kanun düzenlenerek birleştirme uygulamasına gidilmiştir. Birleştirme uygulaması, yerel yönetimler üzerinde tekrar bir düzenlemeye gidilerek yerel birimlerin büyüklükleri dikkate alınarak uygun olabilecek sınırların belirlenmesi için kanun kapsamında şehirlerin birleştirilmesi işlemi olarak ifade edilmektedir. Türkiye, yerel yönetim geleneği uygulamasını tercih etmemekle beraber bazı dönemlerde yerel yönetimlerde birleştirilme gündem olarak tartışılmaktadır. Bu tarz uygulamalar İngiltere, İsveç, Norveç, Hollanda, Almanya, Danimarka ve Belçika'da yaygın bir şekilde görülmektedir (Çelikyay, 2014: 15).

Kanun ile hem yeni kurulan bazı büyükşehirlerde hem de Ankara ve İstanbul illerinde idari bağlılık ve sınır değişiklikleri gerçekleştirilmiştir. Buna göre Hatay, Malatya, Manisa, Kahramanmaraş, Mardin ve Van illerinde idari bağlılık ve sınır değişiklikleri yapılmıştır. Zonguldak ise büyükşehir belediyesi olmadığı halde orada da değişiklik yapılmıştır (İzci ve Turan, 2013: 130).

6360 sayılı Kanun'un gerekçesinde belirtildiği gibi yerel yönetimlerde daha bütüncül bir yaklaşım için idari bağlılık ve sınır değişikliği konusunda değişiklikler yapılmıştır. Tablo 2.3'de 6360 sayılı Kanun gereği idari bağlılık ve sınır değişiklikleri görülmektedir.

Tablo 2.3: Büyükşehirlerde İdari Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri

Büyükşehir	Bağlılık Değişikliği
Hatay	Merkez Şenköy bucağına bağlı Sofular ve Hanyolu'nun Altınözü ilçesine bağlanması, bazı köyler ve belediyelerin Yayladağı ilçesine bağlanması
Malatya	Yeşilyurt Belediyesine bazı mahallerin bağlanması. Battalgazi belediyesine bazı mahallerin bağlanması
Manisa	Köprübaşı ilçesine bazı belediyelerin ve köylerin bağlanması
Kahramanmaraş	Pazarcık ilçesine bağlı bazı köylerin Türkoğlu ilçesine bağlanması
Mardin	Kızıltepe ilçesine bağlı Gökçe Belediyesi'nin Merkez ilçeye bağlanması
Van	Merkez ilçeye bağlı köyler ile bazı mahallelerin Edremit Belediyesine bağlanması ve mahalle birleştirilmesi (Merkez ilçeye bağlı Şabaniye Mahallesi'nin bir kısmının Cevdetpaşa Mahallesi ile birleştirilmesi). Merkez ilçeye bağlı Hacıbekir mahallesi'nin bir kısmının Şabaniye Mahallesi ile birleştirilmesi
Zonguldak	Kozlu Bucağına bağlı Esenköy ve Yahma Köylerinin tüzel kişiliğinin kaldırılması ve mahalle olarak Kozlu Belediyesi'ne katılması

Kaynak: İzci ve Turan, 2013: Türkiye'de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği, Isparta, s. 131.

6360 sayılı kanun ile sadece yeni kurulan büyükşehir belediyelerde bağlılık ve sınır değişikliği olmamıştır. Ankara ve İstanbul'da bu kanun ile birlikte büyükşehir belediyelerine bağlılık ve sınırlarda bir takım değişiklikler olmuştur. Bunlar Tablo 2.4'de düzenlenmiştir.

Tablo 2.4: Yeni Kurulan Büyükşehir Belediyeleri Dışındaki Bağlılık ve Sınır Değişiklikleri

Büyükşehir	Bağlılık ve Sınır Değişikliği
Ankara	Yenimahalle ilçesine bağlı Dodurga ve Alaçatı mahallelerinin bir kısmının Şehitali Mahallesi ile birleştirilmesi. Şehitali, Aşağıyurtçu, Yukarıyurtçu, Ballıkuyumcu ve Fevziye Mahallelerinin Etimesgut ilçesine bağlanması. Yeni mahalle ilçesinin bir kısmı ile Çayyolu, A. Taner Kışlalı, Ümit, Kuru, Konutkent ve Yaşamkent Mahallelerinin Çankaya ilçesine bağlanması
İstanbul	Arnavutköy ilçesine bağlı Nakkaş ve Bahşayış Mahalleleri ile Büyükçekmece ilçesine bağlı Muratbey Mahallesi'nin Çatalca ilçesine bağlanması. Şişli ilçesine bağlı Ayazağa, Maslak ve Huzur Mahallelerinin Sarıyer ilçesine bağlanması

Kaynak: İzci ve Turan, 2013: Türkiye'de Büyükşehir Belediye Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği, Isparta, s. 131.

2.3.7. Görev ve Yetki Bölüşümünün Yeniden Düzenlenmesi

2004'te yapılan bir düzenlemeyle 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu hazırlanmış ve bu kanun kapsamında büyükşehir belediyesi ile ilçe belediyelerinin sorumluluk ve yetki paylaşımına dair temel ilkeler belirtilmiştir. Bu doğrultuda, büyükşehir belediyelerinin yetkileri genişletilerek mahalli müşterek gereksinimlerin giderilmesi görevi verilmiştir. Büyükşehir belediyelerinin üstlendiği görev kapsamı 6360 sayılı Kanun'a göre (Çelikyay, 2014: 17),

1. Karla mücadele çalışmaları,
2. Köyün meydan ve anayolları ile köyü ilçeye bağlayan yolların yapımı,
3. Anayolları ile köyü ilçeye bağlayan yollardaki reklam ve ilân işleri,
4. Çöp toplama, evlendirme, cenaze defin hizmetleri,
5. BŞB yetki dışında kalan imar işleri ile yollar,
6. Yörenin mimari özelliklerine uygun tip mimari proje yapma veya yaptırma eklenmiştir.

6360 sayılı Kanunla hizmet sunmakla sorumlu olunan alan ilçe mülki sınırları olarak belirlenen büyükşehir ilçe belediyelerinin görev ve yetkileri şunlardır (Topcu, 2015: 101):

- Büyükşehir katı atık yönetim planına uygun olarak, katı atıkları toplamak ve aktarma istasyonuna taşımak,
- Büyükşehir belediye meclisince uygun görülmesi halinde kendi sınırları içerisinde kentsel dönüşüm ve gelişim projelerini uygulamak,
- Sıhhi işyerlerini, 2. ve 3. sınıf gayri sıhhi müesseseleri, umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek,
- 775 sayılı Gecekondu Kanununda Belediyelere verilen yetkileri kullanmak, otopark, spor, dinlenme ve eğlence yerleri ile parkları yapmak; yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik sosyal ve kültürel hizmetler sunmak, mesleki eğitim ve beceri kursları açmak,
- Defin hizmetlerini yürütmek gibi görev ve yetkiler büyükşehir sınırları içindeki ilçe belediyelerinin görevleri arasındadır.

6360 sayılı Kanun, büyükşehir belediyelerinin görevleri arasında bulunan (TBB, 2014: 14);

1. Yolcu ve yük terminalleri, kapalı ve açık otoparklar yapmak, yaptırmak, işletmek, işlettirmek veya ruhsat vermek,
2. Mezarlık alanlarını tespit etmek, mezarlıklar tesis etmek, işletmek, işlettirmek, defin ile ilgili hizmetleri yürütmek,
3. Her çeşit toptancı hallerini ve mezbahaları yapmak, yaptırmak, işletmek veya işlettirmek, imar plânında gösterilen yerlerde yapılacak olan özel hal ve mezbahaları ruhsatlandırmak ve denetlemek,
4. Temizlik işlerini yapmak (büyükşehir belediyelerinin görev alanında bulunan yerlerdeki).
5. Adres ve numaralandırmaya ilişkin, hizmetlerin büyükşehir belediyesi meclisinin kararı ile ilçe belediyelerine devredilebileceği veya bu hizmetlerin birlikte de yapılabilceğini belirtmektedir.

5216 sayılı Kanun uyarınca, Büyükşehir bünyesindeki belediyelerin kendi aralarında hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik uyum ve koordinasyonun oluşturulması, büyükşehir belediyesince yerine getirileceği, ancak bu uygulamalar sırasında anlaşmazlık çıkması halinde büyükşehir belediye meclisinin yönlendirme ve düzenleme konularında kararlar alınmasında yetki sahibi olmasıyla ilgili düzenleme yer almaktaydı. Fakat önceki uygulamalardaki düzenlemede büyükşehir belediyesi, diğer belediyelerle ilgili yönlendirici ve düzenleyici karar alınması gerektiği zaman yetki kapsamı hususunda tartışmalar oluşmaktaydı. 6360 sayılı Kanun'da yapılan düzenlemeyle, bu tartışma son bulmuş oluşabilecek ihtilaflarla ilgili olarak düzenleyici ve yönlendirici karar alma yetkisi açık bir şekilde belirtilmiştir(TBB, 2014: 14).

2.4. 6360 SAYILI KANUN HAKKINDA TARTIŞMALAR

6360 sayılı kanunla ilgili tartışmaların odak noktasında mülki idare sınırı, il özel idareleri, belde belediyeleri, köy tüzel kişiliklerin kaldırılması ve Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına uygunluk konuları yer almaktadır.

2.4.1. Büyükşehir Sınırlarının İl Sınırı Olarak Genişletilmesi

6360 sayılı Büyükşehir Belediye Kanun'u otuz ilde il mülki sınırında büyükşehir belediye sistemini hayata geçirmiştir. 5216 sayılı Kanunla İstanbul ve Kocaeli'nde uygulamaya konulan ve yeni kanunda örnek olarak benimsenen modelle, il sınırları içinde kalan kentsel ve kırsal alanların üst kademedeki tek bir yapı ile yönetilmesi söz konusu olmaktadır. Optimal hizmet alanının belirlenmesinde gerekli bilimsel analizlerin uygulanmadan modelin tüm büyükşehir belediyelerine yayılması uygulamaların etkinliği konusunda şüpheler ortaya çıkarmaktadır (Gül ve Batman, 2013: 37-38).

6360 sayılı kanun ile büyükşehir sınırlarının il sınırı olarak genişlemesine yönelik başka eleştiri ise mülki sınırlar mahalli hizmetler için uygun ölçek değildir, sınırları siyasi ve idari ölçütler ile belirlenen mülki yönetim ile sınırları yerel nitelikli hizmetler ölçütüne göre belirlenen mahalli yönetimin hizmet ve yönetim ölçütleri birbirinden farklıdır (Çelikyay, 2014: 18).

Belediyelerin mücavir alanlarının il sınırlarına genişletilmesinin, yetki sınırlarının ve sorumlulukların netleşmesine ve bununla ilgili ihtilafların giderilmesine katkıda bulunacağı bu sınırlar genişletilirken yerinden yönetim ve yerele yakınlık düşüncelerine zarar verilmemesi gerekir (Tekin ve Söylemez, 2016: 1439).

Kanunun, büyükşehirlerin yönetiminde en uygun büyüklük veya ölçek konusundaki dünyadaki eğilimlere uygun olduğu savunulmaktadır. Hatta il sınırında büyükşehir belediye modelinin sağladığı ölçek optimasyonu ile bazı olumlu gelişmelerin gerçekleşeceği öngörülmektedir. Bunlar şu şekilde özetlenmektedir (Bingöl ve diğerleri, 2013: 18-19):

1. Hizmet sunma kapasitesi artarken, birim başına hizmet maliyetleri azalacak ve kaynaklar daha etkin kullanılacaktır.
2. İnsan kaynakları kapasitesi nitelik ve nicelik gelişme gösterecektir.
3. Taşradan gelen temsilcilerle birlikte, karar organlarında görev alan seçilmiş temsilcilerin çeşitliliği artacak, daha uzmanlaşmış komisyonlar oluşturulabilecektir.
4. Araç, gereç ve ekipman parkı nitelik ve nicelik olarak gelişecek, verimlilik artacak ve kaynak israfı azalacaktır.

5. Hizmetlerin yerine getirilmesinde daha ileri teknolojilerden faydalanmak mümkün olacaktır.
6. İş bölümü ve uzmanlaşma artacağından dolayı, maliyetler düşecek ve kaynaklar daha etkin ve verimli kullanılacaktır.
7. Büyükşehir bütününü kapsayan imar planlarının yapılması mümkün olacaktır.
8. Büyük projelerin hayata geçirilmesine imkân sağlanacaktır.
9. Koordinasyon eksiklikleri azalacaktır.
10. Büyükşehir bütününde, kaynakların kullanımında daha adil bir dağılım olacaktır.
11. Hizmetlerden dolayı halkın memnuniyeti artacaktır.

Mülki idare sınırı ile ilgili yukarıda yer verilen tartışmalar doğrultusunda bu yasanın çıkmasını sağlayan hükümet kanadı eleştirilere yönelik gerekçelerini her platformda dile getirmiştir. Hükümetin eleştirilere cevabı ana hatları ile şu şekildedir: Büyükşehir belediyeleri, bünyesinde bulunan kıyıda köşede kalmış uzak alanlara merkezden hizmet taşıma çabası içine girmeyecektir, hizmete ihtiyaç duyulduğunda bu da mümkün hale getirilecektir ancak burada dikkate alınması gereken husus, il özel idarelerinin tüm ayrıcalıklarının büyükşehirlere bırakılacak olmasıdır. İhtiyaç duyulan hizmet, bugüne kadar köylere ve uzak alanlara ne şekilde ulaştırılıyorsa bundan sonraki zamanda da büyükşehir belediyesi kapsamında güçlendirilen bütçelerle ve olanaklarla sağlanacaktır. Bu şekilde günümüze değin valilikler tarafından yürütülmeye çabalanmış ancak belediye hizmeti statüsündeki işlerin tümü bundan sonra bu alandaki uzman belediyeler vasıtasıyla yapılacaktır. Aynı zamanda belediyelerin tekrar seçilme isteğinin hep olması bu işlerin yürütülmesi için ayrı bir sorumluluk bilinci kazandıracığından daha kaliteli hizmetin insanımıza götürülmesi kaçınılmaz olacaktır (Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2012: 45).

2.4.2. İl Özel İdaresi, Belde Belediyeleri ve Köylerin Kaldırılması

İl özel idaresinin üzerinde kurulacağı ilin ne olduğu Anayasamızın 126'ncı maddesinde tanımlanmıştır. Anayasamızın 126'ncı maddesinin ilk fıkrası "Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu

hizmetlerinin gereklerine göre illere ayrılır” demektedir. Dolayısıyla il, Anayasa m.126/1’e göre merkezi idarenin coğrafi bir bölümüdür. Görüldüğü gibi merkezi idarenin bir bölümü olan ilin, yani ‘il genel idaresinin’ bir anayasal temeli vardır. Diğer yandan Anayasamız 127’nci maddesinde, 126’ncı maddesinde yukarıdaki şekilde tanımlanan ilde oturan insanların mahalli müşterek ihtiyaçlarının karar organları kendileri tarafından seçilecek kamu tüzel kişileri tarafından karşılanmasını öngörmektedir. Özetle, Anayasamızın 126’ncı maddesine göre Türkiye illere ayrılmalı, 127’nci maddesine göre de il halkının mahalli müşterek ihtiyaçları karar organları kendileri tarafından seçilen bir kamu tüzel kişisi tarafından karşılanmalıdır. Bu şu anlama gelir ki, Türkiye’de merkezî idarenin bir birimi olan ilin yani “il genel idaresi” nin (m.126/1) de, mahallî idare olan ilin, yani “il özel idaresi” nin (m.127/1) de anayasal temeli vardır (Gözler, 2013: 3-4).

Gözler, Türkiye’deki il özel idare sistemini kaldıran bir kanunu, Anayasanın m.127/1 kapsamında Anayasaya aykırı olarak değerlendirmektedir. Yine Gözler’e göre, Türkiye’de il özel idaresine ait tüzel kişilik sonlandırılacaksa bu uygulamanın anayasa değişikliğiyle gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Anayasa değişikliğine gidilmeden bazı uygulamalar yerine getirilmelidir: Türkiye’de yasa yapıcı, belirli bir ildeki genel idareyi sonlandırabilir ya da bu il komşu bir il sınırlarına çekilebilir. Böylesi bir konu olduğunda o il bünyesindeki il özel idaresi de sonlandırılmış olur. Bu durum anayasaya ters değildir; nitekim m.126/1 kapsamında bir il olmadığı için m.127/1 uyarınca il mahallî idaresi kurmaya da ihtiyaç duyulmaz. Fakat bir il söz konusu ise o bölgede il özel idaresi kurulması anayasal bir zorunluluk taşımaktadır (m.127/1). Şayet 6360 sayılı Kanun’a göre mevcut 29 il iptal edilseydi, bu bölgelerdeki il özel idarelerinin iptali anayasa açısından aykırı karşılanmazdı. Ancak 6360 sayılı Kanun bahsi geçen bölgelerdeki illere dokunmamıştır. Daha önceki açıklamalarda yer verildiği üzere, ilin olduğu yerlerde, o ilde yaşayan bölge halkının mahallî müşterek özellikteki gereksinimlerini gidermek için idarî ve malî anlamda bağımsız hareket edebilen, karar alma organları, o ildeki sakinlerce belirlenerek kurulan bir il özel idaresinin oluşturulması anayasaya göre bir zorunluluk hükmündedir (m.127/1). 22 Şubat 2005 tarihli 5302 sayılı kanundaki yeni düzenleme gereğince il özel idaresinin oluşturulmasında, ilin kurulmasıyla ilgili kanun kapsamında oluşturulur ve ilin sonlandırılmasıyla tüzel kişilik biter. Anayasa m.126/1 ve 127/1’deki hükümlerle bu bir

zorunluluk gereğidir. Nitekim ilin bulunduğu yerlerde il özel idaresinin oluşturulması anayasaya göre zorunlu bir uygulamadır. Gözler, değerlendirmesinde 29 ilin, 12 Kasım 2012'deki 6360 sayılı Kanun'a göre söz konusu anayasal zorunluluğu ihlâl etmekte olduğunu belirtmektedir (2013: 4-5).

Derdiman, il halkının mahallî müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulması gereken il yerel yönetiminin teşkilât olarak kaldırılmasından başka, görevlerinin büyükşehir yönetimine verilmesinin de anayasaya aykırı olduğunu düşünmektedir. Çünkü (2012: 72):

- 1-) Anayasa, yukarıda söylendiği gibi, niteliği farklı her bir mahallî müşterek ihtiyacın farklı bir mahallî idare tarafından yerine getirilmesini öngörmüştür.
- 2-) Büyükşehir belediyesi, yukarıda kapsamlı olarak değinildiği üzere, ilçe belediyelerinin üzerinde fakat yine “büyükşehir düzeyinde” mahallî ve müşterek ihtiyaçları gidermek için “belediye hizmeti” yapmak üzere kurulmuştur.

Anayasamızın 127.maddesinde yer verilen ilk fıkraya göre köylere ait kamu tüzel kişiliği de anayasal temele dayalı olarak oluşturulmuştur. Nitekim bu fıkra kapsamında köy sakinlerinin mahallî müşterekleriyle ilgili gereksinimlerini gidermek için karar alma organları, yine kanunda açıklanan, seçmenlerce belirlenerek kurulan kamu tüzel kişilik şeklinde yer alması öngörülmektedir. Aslında 12 Kasım 2012'deki 6360 sayılı Kanunda belirtilen 1.maddenin 3.fıkrası ile bu Kanundaki 1. ve 2.fıkra da belirtilen 27 ilde bulunan köylerdeki tüzel kişilik sonlandırılmış ve mahalle şeklinde ilgili ilçenin belediyesine dâhil olmuşlardır (Gözler, 2013: 5).

Gözler'e göre kanun, özellikle il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin kaldırılması yönüyle, Anayasa'nın 127. madde hükümlerine aykırıdır. Gözler, yerleşim birimlerinin niteliğinin kanunla değiştirilemeyeceğini, köy, belde veya il olan yerleşimlerin kendilerine uygun mahalli idarelere ihtiyaç duyduğu için anayasanın üç farklı yerel yönetim birimi öngördüğünü belirtmektedir. Bunun yanında, Gözler, anayasanın 'özel yönetim biçimleri' uygulamasını, 'büyük iller' için değil, 'büyük yerleşim merkezleri' için getirilebileceğini öngördüğünü belirtmektedir. Yerleşim merkezinden kastedilen şey, haliyle evlerden meydana gelmiş bir merkezdir. Bazı büyükşehirlerle, bunlara bağlanan çevre ilçeler arasında 70-80 kilometrelik uzaklıklar bulunmaktadır. Yerleşim yeri olmayan boş araziler o ilin tek bir 'büyük

yerleşim merkezi' olmadığını göstermektedir. Bu bakımdan da düzenlemenin anayasadaki ilgili hükme dayandırılmayacağını savunmaktadır (2013: 40).

Güngör ise, 127. maddenin sadece mahalli idareyi tanımladığını, bir il sınırı içerisinde il özel idaresi, belediye ve köyün birlikte kurulacağına dair emredici bir hüküm getirmediğini belirtmektedir. İl özel idaresi ifadesinin, ilgili maddede açıkça geçmediğini, ayrıca 'il, belediye veya köy halkı' demek suretiyle bir il sınırında sayılan mahalli idarelerden duruma göre sadece birinin veya ikisinin ve üçünün birlikte kurulabilmesine de imkân sağlandığını savunmaktadır. Ayrıca, Anayasa Mahkemesi denetiminden geçmiş olan bu düzenlemenin anayasaya aykırı olduğu yönündeki fikri yerinde bulmamaktadır (2012: 28-29).

Büyükşehir statüsündeki illere bağlı olan ilçelerin sınırları içinde olan belde belediyelerinin tüzel kişilikleri 6360 sayılı Kanun çerçevesinde kaldırılmıştır. Bu belediyeler bağlı buldukları ilçenin belediyesine belde adı altında tek mahalle şeklinde dâhil edilmiştir.

Belde, mahallî idareler mevzuatına göre, ilçe merkezi olmayan ve nüfusu 2000'den büyük olan yerleşim yeridir. Bu kadar az nüfusun olduğu yerlere ilçe değil ancak belde belediyesi kurulabilmektedir. Nüfusu 2000'i geçmekle birlikte herhangi bir belediye kurulmamışsa bu yerler köy idaresi ile yönetilmektedirler. Anayasa doğrultusunda herhangi bir yerde bir belde bulunuyor ise burada bir belediye yönetiminin de olması gerekmektedir ve yöre halkının ortak ihtiyaçları yine halk tarafından seçilecek kamu tüzel kişileri tarafından giderilmesi öngörülmektedir (Gözler, 2013:7).

6360 sayılı Kanun'un yürürlüğe girmesiyle birlikte beldelerin tüzel kişilikleri de kaldırılmış ve ilçe belediyesinin bir mahallesi olması öngörülmüştür. Bu hükmü nedeniyle kanunun anayasaya aykırı olduğu iddia edilmektedir. Bir beldenin belediye olmaktan çıkartılarak başka bir belediyenin mahallesi konumuna indirilmesi ancak beldenin şehre çok yakın olması nedeniyle zamanla kentin bir parçası haline geldiği durumlarda anayasaya aykırılık oluşturmamaktadır. Bu durum daha önce 2004 ve 2008 yıllarında çıkartılan 5216 ve 5747 sayılı Kanunlarda da yer almaktaydı. 6360 sayılı Kanun ile bu kanunlardan farklı olarak kente uzaklığı veya yakınlığı dikkate alınmadan

kanunda belirtilen 30 ilin sınırları içerisinde yer alan tüm beldelerin tüzel kişiliklerine son verilmiştir (Gözler, 2013:7).

Şayet bir belde, kent merkezine 50 km uzaklıkta ise burası artık bir beldedir. Dolayısıyla belde halkı, kendisini yönetecek kamu tüzel kişiliği için Anayasa, m.127/1'e göre seçim yapma yetkisine sahiptir (Gözler, 2013: 7).

Nüfusu 83.000.000'a yaklaşan ülkemizde her 2000 nüfusa bir belediyenin tahsis edildiğini düşünecek olursak yasadaki bu değişikliğin sebebini ve belde belediyelerine 2000 nüfus şartının getirilmesini daha iyi anlayabiliriz. Şöyle ki her 2000 kişiye bir belediyenin tahsisi ülkemizde 40.000 adet ekstra belediye anlamına gelir. Her bir belediye için en az bir belediye binası, makam aracı, personel, kırtasiye, ısınma ve aydınlatma benzeri giderleri hesaplandığında toplamda ülke ekonomisine büyük bir yük getirmiş olur. Giderleri ile sağladığı hizmet ve altyapı yatırımları kıyaslandığında ortaya çıkan durum 2000 nüfusun altındaki belediyelerinin kapatılmasının altındaki düşünce hakkında bizlere fikir verir.

6360 sayılı Kanun'un anayasaya aykırı olduğunu iddia edenlerin dayanak noktası Anayasa'nın 127'nci maddesidir. Bu maddede yer alan mahalli idarelerin kamu tüzel kişiliği olduğu ibaresi bu iddiaya dayanak oluşturmaktadır. Kanuna göre bir ilin sınırları içerisinde köy, belediye ve il özel idaresinin olması gerekirken bunlardan köy ve il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması anayasaya aykırılık oluşturmaktadır.

Ancak anayasanın bu maddesi ile mahalli idarenin tanımı yapılmıştır. Bu maddede bir ilin sınırları içerisinde köy, belediye ve il özel idaresinin birlikte olacağına dair emredici bir hüküm bulunmamaktadır. Bununla birlikte metinde il özel idaresi ibaresi açıkça geçmemekte, "il, belediye veya köy halkının" ifadesi kullanılarak bunlardan birinin olmasının yeterli olduğu vurgulanmıştır.

Anayasa'nın 127'nci madde birinci ve ikinci fıkrasında mahalli idarelerin yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği, kuruluş esasları ve görevleri ile yetkileri de belirtilmiş ve ilde hangi mahalli idarenin kurulacağı yasa koyucunun takdirine bırakılmıştır.

Kanunla birlikte büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırı olarak genişlemiştir. Bunun bir sonucu olarak seçmenler tarafından seçim yapılacak iki yerel meclisin oluşması nedeniyle il özel idarelerine gerek kalmamıştır. Bu çerçevede köylerle birlikte

il özel idarelerinin tüzel kişiliklerinin kaldırılması anayasaya aykırılık teşkil etmemektedir (Güngör, 2012: 28-29).

Kanuna yönelik bir diğer eleştiri de merkezden yönetim esasına dayanan ilin, yerinden yönetim esasıyla yönetilmesi durumunda bölge yönetimine dönüşeceği. Yeni yönetim ölçeğinin “bölge yönetimi” ya da “eyalet yönetimini çağrıştıracak bir durum ortaya çıkarabileceği de söylenmektedir. 6360 sayılı Kanun'un en çok tartışılan yönü bu düzenlemedir. İl ölçeğinde bir yönetim biçiminin eyalet yapısına dayalı başkanlık sisteminin ilk adımları olduğu iddia edilmektedir (Çelikyay, 2014: 19).

Bu kapsamda gündeme getirilen değerlendirmeler arasında federal devlet yapılanmasının oluşturulmaya çalışıldığı da iddia edilmektedir. Böyle düşünülmesine sebep ise illerin merkezden yönetim yerine yerinden yönetim esasına göre yönetilmeye doğru kaydırıldığı ve il özel idarelerinin kaldırılmasıyla birlikte bölge yönetimlerinin kuruluş sürecinin başladığı düşüncesidir (Gül ve Batman, 2013: 35).

Bu düşüncenin yanlış olduğuna yönelik karşıt görüşler de bulunmaktadır. Bu görüşe göre kanunun federalizmi getireceği varsayımı gerçeği yansıtmamaktadır. Nitekim Keleş, 2012 tarihinde yayınladığı çalışmada bu modelin federalizm ile bir ilgisinin olmadığını vurgulamıştır. Ona göre federasyon bir devlet biçimidir. Ortak bir anayasa çerçevesinde birden çok devletin yetki ve egemenliklerinin önemli bir bölümünü, bazı alanlarda, bir üst yönetsel siyasal yapıya devretmelerini ifade etmektedir. Buna göre federasyon bir siyasal yerinden yönetim biçimidir. Bu nedenle federalizmin mali ve idari sınıflandırılması, bu anlayışın yerinden yönetim çeşidiyle karıştırılmasına neden olmaktadır (Keleş, 2012: 8).

Federasyondan söz edilebilmesi için bağımsızlığın getirdiği kanun yapma erkinin, bölgesel veya yerel birimlerle paylaşılması gerekmektedir. Söz konusu kanunda ise öyle bir durum bulunmamaktadır. Dolayısıyla kanun tanımlanırken federalizm getiren kanun olarak ifade edilmesi doğru değildir (Keleş, 2012: 8).

Federalizm eleştirilerine dönemin Ak Parti Hükümeti şu şekilde cevap vermektedir (Ak Parti Yerel Yönetimler Başkanlığı, 2014: 47):

‘Biz insanımıza odaklanmış hizmet siyasetine inanan Ak Partililer olarak, Genel Başkanımız ve Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan’ında defalarca vurguladığı gibi etnik, dinsel ve bölgesel milliyetçilik yapmayacağız dedik. İnsanımıza

hizmeti bir lütuf değil, bir zorunluluk bildik. Memleketimizin hangi yöresinde olursa olsun insanımıza efendi değil, hizmetkâr olacağımıza söz verdik. Bu anlayış ve kararlılıkla hizmeti bir lütuf değil bir hak olarak gördük. Memleketimizin her köşesinin ve milletimizin her ferdinin hizmeti hak ettiğine inandık. Bu inançla hem insanımıza hizmet götürmeye gayret ettik hem de imzaladığımız uluslararası anlaşmaların gerektirdiği yükümlülükleri yerine getirmeye azami özen gösterdik. Biz bu anlayışla hizmet edebilmek amacıyla yasal düzenlemeler yaparken, maalesef çoğu kez engellemelerle karşı karşıya kaldık. Son Büyükşehir Yasası için söylenen muhalif sözleri ve gösterilen tavırları daha önce de gördük. 2004 yılında çıkan 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanun'unda İstanbul ve Kocaeli'nde belediye hizmetleri il mülki sınırlarına genişletilirken ve 2006 yılında Kalkınma Ajansları oluşturulurken de federalizm suçlamalarıyla karşılaştık. Oysa amaç her zaman olduğu gibi hizmet siyaseti anlayışımız gereği yalnızca hizmeti daha verimli ve daha kaliteli hale getirmektir. Bilindiği gibi, nüfusun esas alındığı yeni düzenlemeye göre daha önce başarıyla hayata geçirilmiş İstanbul ve Kocaeli örneklerinde olduğu gibi, belediye hizmeti sınırları mülki idare sınırlarına genişletilmiş, nüfusu 750.000 üzeri her ilimiz büyükşehir yapılarak, insanımıza daha hızlı, kaliteli ve verimli hizmet sağlama imkânına kavuşturulmuştur. İstanbul ve Kocaeli nasıl federatif bir talepte bulunmamışsa hiçbir ilimizin de böyle bir talepte bulunmayacağı muhakkaktır. Korku ve vehimle hizmet üretilemez, dahası hizmetten hiç kimse yoksun bırakılamaz. Unutulmamalı ki, yeni yasal düzenlemeyle söz konusu olan yalnızca belediye hizmetidir. Bu durumun siyaseten görmezden gelinerek göz ardı edilmeye çalışılması beyhude çabadır. İnsanımızın huzuru için güvenlik ve denetim mekanizmaları memleketimizin her köşesinde hiçbir endişeye yol açmayacak şekilde yerli yerindedir. Biz hiçbir zaman etnik, dinsel ve bölgesel milliyetçilik yapmayacağız ve gücümüzün yettiği ölçüde de yaptırmayacağız.

2.4.3. Yeni Büyükşehirlerin Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartına Uygunluğu

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan ve üye devletlerin imzasına sunulan uluslararası bir sözleşmedir. Türkiye, Avrupa Konseyi Yerel Yönetimler Özerklik Şartını 21 Kasım 1988 tarihinde bir kısım

maddelerine çekince koyarak imzalamış, 09 Aralık 1992 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiş ve 01 Nisan 1993 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Güngör, 2012: 30).

Anayasamızın 90'ıncı maddesine göre, usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın "özerk yerel yönetimler kavramı" başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında "Özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirtilen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve imkânı anlamını taşır." ve ikinci fıkrasında ise "Bu hak, doğrudan, eşit ve genel oya dayanan gizli seçim sistemine göre serbestçe seçilmiş üyelere oluşan ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olabilen meclisler veya kurul toplantıları tarafından kullanılacaktır" denilmektedir (Güngör, 2012: 30).

Kanunun Türkiye'nin de kabul ettiği Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na pek çok açıdan aykırı olduğu belirtilmektedir. Söz konusu şartnamenin beşinci maddesinde "Yerel yönetimlerin sınırlarında, mevzuatın elverdiği durumlarda ve mümkünse bir referandum yoluyla ilgili yerel topluluklara önceden danışılmadan bir değişiklik yapılamaz" yer almaktadır. Bu hükme aykırı olarak pek çok il özel idaresi, belde belediyesi ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Bu çerçevede ilgili maddede belirtilen "mevzuatın elverdiği durumlarda" ifadesinin yerel yönetim sınırlarında idari tasarruflarla yapılacak düzenlemelerle ilgili olduğu, 6360 sayılı Kanunla yapılan değişikliğin ise idari değil kanuni bir tasarruf olduğuna vurgu yapılmaktadır (Tekin ve Söylemez, 2016: 1440; Topcu, 2015: 121).

Buraya kadar büyükşehir belediye sistemine neden ihtiyaç duyuldu, büyükşehir belediye kanunlarının tarihsel evresi, büyükşehir belediye kanunlarının içeriği ele alınmıştır. Ayrıca 6360 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanun'u ile yerel yönetimlerde ortaya çıkan idari, ekonomik vb. yapılar ile yine bu kanuna yöneltilen eleştiriler genel çerçevede ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın son kısmında ise en son büyükşehir olan Ordu İli için anket çalışması yapılmıştır. Bu anket çalışmasında Ordu Halkının büyükşehir modeline yönelik beklenti ve algıları tespit edilerek öneriler ortaya konulmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM 3: ORDU İL MERKEZİNDE HALKIN BÜYÜKŞEHİRE BAKIŞ AÇISINA YÖNELİK BİR ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde Ordu Büyükşehir Belediyesi hakkında Ordu halkının görüşleri cinsiyete, yaşa, eğitim düzeyine, meslek dağılımına, gelir düzeyine ve ikamet edilen mahalleye göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır. Ordu halkının görüşlerinin belirlenmesinde frekans dağılımı, farklılıkların tespitinde ise normallik testi, t testi ve anova analizleri yapılmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE VARSAYIMLARI

Bu araştırmada, Ordu ilinde ikamet eden vatandaşların, Büyükşehir hakkında görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yapılan bu çalışmada Büyükşehir belediyesi ile yakın tarihte tanışan vatandaşların, büyükşehir olgusu konusunda düşünceleri ve bunların demografik kriterlere göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmış ve aşağıdaki hipotezlere cevap aranmıştır:

H1: Cinsiyete göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde bir farklılık vardır.

H2: Yaş gruplarına göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

H3: Eğitim düzeyine göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

H4: Meslek gruplarına göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

H5: İkamet edilen yer değişkenine göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

H6: İkamet süresi değişkenine göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

H7: Aylık gelir düzeyine göre vatandaşların Büyükşehir belediyesi hakkında düşüncelerinde farklılık vardır.

3.2. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Araştırmada Ordu Altınordu İlçesinde ikamet eden vatandaşlar ana kütleyi oluşturmaktadır. Anketler, yüz yüze görüşme tekniği kullanılmak suretiyle gerçekleştirilmiştir. Anket 2017 Mayıs ve Haziran ayları boyunca uygulanmıştır. 400 anket yapılması planlanmış ancak 400 anketin arasında 18 tanesinde eksiklikler saptandığı için iptal edilmiştir. Bu durumda araştırma kasti örnekleme olarak belirlenen 382 kişi ile sınırlıdır. Bu durumda anketlerin geri dönüş oranı %95,5 olarak tespit edilmiştir.

3.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

3.3.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni ve örneklemini Altınordu Belediyesi'nin hizmet alanları ile sınırlandırılmıştır. Araştırmanın evrenini Altınordu Belediyesi sınırları içine giren 92 mahalleden 25 mahallede ikamet eden 15 yaş ve üzeri olan vatandaşlar oluşturmaktadır. Tablo 3.1 her bir mahalleden alınan örneklem sayısı hakkında ayrıntılı bilgi içermektedir. Mahalleden alınan örneklem sayıları her mahallenin nüfusuna göre değişiklik göstermektedir.

Tablo 3.1: Ankete Katılan Mahalleler ve Geçerli Kişi Sayıları

1-Bucak	21	14-Zaferimilli	5
2-Cumhuriyet	23	15-Bahçelievler	20
3-Nizamettin	10	16-Taşbaşı	7
4-Kayabaşı	5	17-Eskipazar	21
5-Selimiye	22	18-Saray	5
6-Aziziye	7	19-Karacaömer	26
7-Subaşı	16	20-Güzelyalı	6
8-Şarkiye	14	21-Kumbaşı	12
9-Şirinevler	21	22-Karapınar	14
10-Karşıyaka	20	23-Kirazlımanı	6
11-Düz	12	24-Durugöl	17
12-Yeni	33	25-Akyazı	24
13-Şahincili	15		

3.3.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket kullanılmıştır. Ankette yer alan sorular, özgün sorulardır.

İki bölümden oluşan anket formunun ilk bölümünde katılımcılarla ilgili cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, meslek, aylık gelir, ikamet edilen mahalle, ikamet etme süreci gibi demografik sorular yer almaktadır. İkinci bölümde ise, Büyükşehir belediyesi hakkında ifadeler yer almaktadır. Anket sorularının geliştirilmesi ve değerlendirilmesi için çok seçenekli ve likert türü ölçek kullanılmıştır. Vatandaşlarla yüz yüze görüşme şeklinde yapılan anket ve görüşmelerde anket üzerindeki sorulara birebir cevap alınmıştır.

Anketle ilgili uygulama sürecine başlamadan önce yeterli sayıda deneğin katıldığı bir ön test (pilot) uygulaması yapılmıştır. Yapılan bu ön test neticesinde soruların anlaşılıp anlaşılmadığı test edilmiş, varsa yanlış anlaşılmalara bunların giderilmesi için gereken tedbirler alınmış ve anlatımın geçerliliği netleştirilmiştir. Anketin amacına yönelik deneklere ön bilgi verilmekle birlikte aynı zamanda araştırmaya yönelik çeşitli açıklamalarda bulunulmuş ve sonrasında anket sorularına geçilmiştir.

3.4. BULGULAR

Tablo 3.2 Katılımcıların Demografik Özellikleri

		FREKANS	YÜZDE
YAŞ	15-26	68	17,8
	26-30	50	13,1
	31-35	56	14,6
	36-40	72	18,8
	41-45	40	10,5
	46-50	30	7,9
	51-55	29	7,6
	55+	37	9,7
CİNSİYET	Erkek	197	51,6
	Kadın	185	48,4

EĞİTİM DÜZEYİ	İlkokul	53	13,9
	Ortaokul	45	11,8
	Lise	160	41,9
	M.Y.O.	46	12,0
	Lisans	62	16,2
	Yüksek Lisans	16	4,2
İKAMET SÜRESİ	5 yıldan az	30	7,9
	6-10 yıl	34	8,9
	11-15 yıl	52	13,6
	15 yıldan fazla	266	69,6
MESLEK	Ev hanımı	83	21,7
	Memur	36	9,5
	İşçi	86	22,5
	Öğrenci	45	11,7
	Emekli	34	8,9
	Tüccar	4	1,0
	Çiftçi	4	1,0
	Esnaf	41	10,9
	Serbest Meslek	26	6,8
	Diğer	23	6,0
İKAMET EDİLEN MAHALLE	Birinci Grup	118	30,9
	İkinci Grup	133	34,8
	Üçüncü Grup	131	34,3
AYLIK GELİR	0-1500 TL	176	46,1
	1500-2000 TL	84	22,0
	2000-2500 TL	45	11,8
	2500-3000 TL	25	6,5
	3000+ TL	52	13,6

Katılımcıların %18,8'i (72) 36-40 yaş aralığındayken, %17,8'i (68) 0-26 yaş, %14,7'si (56) 31-35 yaş, %13,1'i (50) 26-30 yaş, %10,5'i (40) 41-45 yaş, %7,9'u (30) 46-50 yaş ve %7,6'sı (29) 51-55 yaş aralığındadır. %9,7'si (37) ise 55 yaşın üzerindedir.

Katılımcıların cinsiyet dağılımı incelendiğinde %51,6'sının (197) erkek, %48,4'ünün (185) kadın olduğu görülmektedir.

Katılımcıların %41,9'u (160) lise mezunu, %16,2'si (62) lisans mezunu, %13,9'u (53) ilkokul mezunu, %12'si (46) meslek yüksekokulu mezunu, %11,8'i (45) ortaokul mezunu ve %4,2'si (16) yüksek lisans mezunudur.

Katılımcıların %69,6'sı (266) 15 yılın üzerinde süredir mevcut ikametlerinde otururken, %13,6'sı (52) 11-15 yıl aralığında süredir, %8,9'u (34) 6-10 yıl aralığında süredir ve %7,9'u (30) 5 yıldan az süredir mevcut ikametlerinde oturmaktadır.

Katılımcıların meslek dağılımları incelendiğinde %22,5'inin (86) işçi, %21,7'sinin (83) ev hanımı, %11,7'sinin (45) öğrenci, %10,9'unun (41) esnaf, %9,5'inin (36) memur, %8,9'unun (34) emekli, %6,8'sinin (26) serbest meslek sahibi, %1'inin (4) tüccar ve yine %1'inin (4) çiftçi olduğu görülmektedir. Katılımcıların %6'sı (23) ise mevcut seçeneklerin dışında bir mesleğe sahiptir.

Katılımcıların %34,8'i (133) ikinci grup mahallede ikamet ederken, %34,3'ü (131) üçüncü grup, %27,2'si (104) ise birinci grup mahallede oturmaktadır. Ankette uygulamak için mahalleler gruplara ayrılmıştır. Mahalleler ankette uygulanan eğitim düzeylerine göre gruplara ayrılmıştır. Birinci grup, ikinci grup, üçüncü grup mahalleler aşağıda Tablo 3.3'de gösterilmiştir.

Tablo 3.3 Mahallelerin Ayrımı

Birinci grup mahalleler	Bucak, Cumhuriyet, Nizamettin, Kayabaşı, Selimiye, Aziziye, Subaşı, Şarkiye
İkinci grup mahalleler	Şirinevler, Karşıyaka, Düz, Yeni, Şahincili, Zaferimilli, Bahçelievler, Taşbaşı
Üçüncü grup mahalleler	Eskipazar, Saray, Karacaömer, Güzelyalı, Kumbaşı, Karapınar, Kirazlıman, Durugöl, Akyazı

Katılımcıların aylık gelir dağılımları incelendiğinde %46,1'inin (176) 0-1500 TL aralığında aylık gelire sahip olduğu görülürken, %22'si (84) 1500-2000 TL aralığında, %13,6'sı (52) 3000 TL'nin üzerinde, %11,8'i (45) 2000-2500 TL aralığında ve %6,5'i (25) 2500-3000 TL aralığında aylık gelire sahiptir. Bu dağılım ailelerin gelirlerini değil ankete katılan kişilerin kişisel gelirlerini belirtmektedir.

Tablo 3.4 Görüş 1 Cevap Dağılımı**Ordu, daha önce büyükşehir olması gerekirdi.**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	103	27,0	27,0	27,0
Katılıyorum	82	21,5	21,5	48,5
Kararsızım	52	13,5	13,5	62,0
Katılmıyorum	85	22,3	22,3	84,3
Kesinlikle Katılmıyorum	60	15,7	15,7	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “Ordu, daha önce büyükşehir olması gerekirdi” görüşüne katılımcıların %27’si (103) kesinlikle katılıyorum, %22,3’ü (85) katılmıyorum, %21,5’i (82) katılıyorum, %15,7’si (60) kesinlikle katılmıyorum ve %13,5’i (52) kararsızım şeklinde yanıt vermiştir.

Katılımcıların %48,5’lik (185) kısmı Ordu’nun büyükşehir olmasının geciktiği yönünde görüş bildirmiştir. Fakat büyükşehir olma koşulu olan 750.000 nüfus ölçütü daha önceden sağlanamamıştır. Katılımcılar bu soruyu cevaplarırken nüfus koşulunu göz önünde bulundurmadığı Ordu’nun gelişmişlik düzeyini göz önünde bulundurmamışlardır.

Tablo 3.5 Görüş 2 Cevap Dağılımı**Ordunun büyükşehir olması Ordu için avantajdır.**

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	148	38,7	38,7	38,7
Katılıyorum	142	37,2	37,2	75,9
Kararsızım	35	9,2	9,2	85,1
Katılmıyorum	31	8,1	8,1	93,2
Kesinlikle Katılmıyorum	26	6,8	6,8	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Ordunun büyükşehir olması Ordu için avantajdır” görüşüne katılımcıların %38,7’si (148) kesinlikle katılıyorum yanıtını verirken, %37,2’si (142) katılıyorum, %9,2’si (35) kararsızım, %8,1’i (31) katılmıyorum ve %6,8’i (26) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%75,9) Ordu'nun büyükşehir statüsüne kavuşmasını kent için önemli bir avantaj olarak değerlendirirken; %24,1'lik bir kesim bu durumu bir avantaj olarak görmemektedir.

Tablo 3.6 Görüş 3 Cevap Dağılımı

Ordunun büyükşehir olma aşamasında siyasi etkiler yoktur söylemine katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	52	13,7	13,7	13,7
Katılıyorum	65	17,0	17,0	30,7
Kararsızım	46	12,0	12,0	42,7
Katılmıyorum	113	29,6	29,6	72,3
Kesinlikle Katılmıyorum	106	27,7	27,7	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %29,6'sı (113) "Ordunun büyükşehir olma aşamasında siyasi etkiler yoktur söylemine katılıyor musunuz?" sorusuna katılmıyorum yanıtını verirken, %27,7'si (106) tamamen katılmıyorum, %17'si (65) katılıyorum, %13,7'si (52) kesinlikle katılıyorum ve %12'si (46) kararsızım yanıtını vermiştir.

Katılımcıların %57,3'ü siyasi etkiden söz ediyor. Ordu İli siyasi olarak büyükşehir statüsü almıştır algısı hakimdir. Buradan hareketle vatandaşlara göre kentin aslında altyapı ve üst yapı olarak büyükşehir statüsü için hazır olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Tablo 3.7 Görüş 4 Cevap Dağılımı

Ordu, büyükşehir olduktan sonra hizmet sunumunda yaşanan gelişmeler ne yöndedir?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Olumlu	129	33,8	33,8	33,8
Olumlu	189	49,5	49,5	83,3
Kararsızım	28	7,3	7,3	90,6
Olumsuz	21	5,5	5,5	96,1
Kesinlikle Olumsuz	15	3,9	3,9	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Ordu, büyükşehir olduktan sonra hizmet sunumunda yaşanan gelişmeler ne yöndedir” sorusuna katılımcıların %49,5’i (189) olumlu yanıtını verirken, %33,8’i (129) kesinlikle olumlu, %7,3’ü (28) kararsızım, %5,5’i (21) olumsuz ve %3,9’u (15) kesinlikle olumsuz yanıtını vermiştir.

Vatandaşların büyük bir çoğunluğu/geneli (%83,3) Ordu İlinin büyükşehir olmasından sonra kentte olumlu gelişmeler meydana geldiğini belirtmektedir.

Tablo 3.8 Görüş 5 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesinin sınırlarının il mülki sınırı olması yatırımlar açısından avantajlı olmuştur.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	94	24,6	24,6	24,6
Katılıyorum	153	40,1	40,1	64,7
Kararsızım	90	23,6	23,6	88,3
Katılmıyorum	31	8,1	8,1	96,4
Kesinlikle Katılmıyorum	14	3,6	3,6	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “büyükşehir belediyesinin sınırlarının il mülki sınırı olması yatırımlar açısından avantajlı olmuştur” görüşüne katılımcıların %40,1’i (153) katılıyorum, %24,6’sı (94) kesinlikle katılıyorum, %23,6’sı (90) kararsızım, %8,1’i (31) katılmıyorum ve %3,6’sı (14) kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınırı olması, hizmet sunum kapasitesini arttırırken, birim başına hizmet maliyetlerini azaltacak ve kaynaklar daha etkin kullanılacaktır. Bununla birlikte daha büyük projelerin hayata geçirilmesi mümkün olacaktır. Bu bağlamda ankete katılanların büyük kısmının (%64,7) sınırların il sınırında olmasının yatırımlara avantaj sağlayacağı konusunda düşünceleri örtüşmektedir.

Köyden mahalleye çevrilen kesimlerde katılımcıların büyük çoğunluğu sınırların il mülki sınırına dahil olmasından memnundur. Çünkü daha fazla yatırım yapıldığını savunmaktadırlar.

Tablo 3.9 Görüş 6 Cevap Dağılımı

Büyükşehir bünyesinde Ordu’da kurulan Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü alt yapı hizmet ve yatırımlarında başarılıdır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	56	14,7	14,7	14,7
Katılıyorum	120	31,4	31,4	46,1
Kararsızım	81	21,2	21,2	67,3
Katılmıyorum	75	19,6	19,6	86,9
Kesinlikle Katılmıyorum	50	13,1	13,1	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %31,4’ü (120) “büyükşehir bünyesinde Ordu’da kurulan Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü alt yapı hizmet ve yatırımlarında başarılıdır” görüşüne katılıyorum yanıtını verirken, %21,2’si (81) kararsızım, %19,6’sı (75) katılmıyorum, %14,7’si (56) kesinlikle katılıyorum ve %13,1’i (50) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Ordu Su Kanalizasyon İdaresi başarısız bulunuyor. Köyden mahalleye çevrilen yerlerde ilçelere göre daha fazla olumsuzluk söz konusudur. Ayrıca meslek gruplarına göre ayırım yapılacak olursa; mesela ev hanımı ve çalışan kesim arasında verilen cevaplarda farklılıklar vardır. Ev hanımları, Ordu Su Kanalizasyon İdaresi’ni diğer meslek gruplarına göre daha başarısız bulmaktadır.

Tablo 3.10 Görüş 7 Cevap Dağılımı

Su kanalizasyon hizmetlerinin görülmesinde mevcut su ve kanalizasyon idaresinin yeniden yapılandırılması gerekir.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	112	29,3	29,3	29,3
Katılıyorum	191	50,0	50,0	79,3
Kararsızım	59	15,4	15,4	94,7
Katılmıyorum	17	4,5	4,5	99,2
Kesinlikle Katılmıyorum	3	0,8	0,8	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “su kanalizasyon hizmetlerinin görülmesinde mevcut su ve kanalizasyon idaresinin yeniden yapılandırılması gerekli midir?” sorusuna

katılımcıların %50'si (191) katılıyorum, %29,3'ü (112) kesinlikle katılıyorum, %15,4'ü (59) kararsızım, %4,5'i (17) katılmıyorum ve %0,8'i (3) kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Bir üst soruda, kanalizasyon idaresi yatırımları ve çalışmaları yetersiz bulunmuştu. Bu düşünceden hareketle kanalizasyon idaresinin yeniden yapılandırılması gerektiği sonucu bunu ispatlar niteliktedir.

Tablo 3.11 Görüş 8 Cevap Dağılımı

Büyükşehir ile birlikte Ordu'da işsizlik azalmıştır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	69	18,1	18,1	18,1
Katılıyorum	121	31,7	31,7	49,8
Kararsızım	57	14,9	14,9	64,7
Katılmıyorum	86	22,5	22,5	87,2
Kesinlikle Katılmıyorum	49	12,8	12,8	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %31,7'si (121) “büyükşehir ile birlikte Ordu'da işsizlik azalmıştır” görüşüne katılıyorum yanıtını verirken, %22,5'i (86) katılmıyorum, %18,1'i (69) kesinlikle katılıyorum, %14,9'u (57) kararsızım ve %12,8'i (49) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Büyükşehirlerden beklenti, istihdamın artırılmasıdır. Katılımcıların yarısı bu noktada işsizliğin azaldığını, büyükşehir statüsü ile birlikte istihdam politikası ve uygulamalarının gelişme gösterdiğini düşünmektedirler.

Tablo 3.12 Görüş 9 Cevap Dağılımı

Büyükşehir ile birlikte hizmetler daha hızlı daha etkili sunulmaktadır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	98	25,7	25,7	25,7
Katılıyorum	123	32,2	32,2	57,9
Kararsızım	58	15,2	15,2	73,1
Katılmıyorum	75	19,6	19,6	92,7
Kesinlikle Katılmıyorum	28	7,3	7,3	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Büyükşehir ile birlikte hizmetler daha hızlı daha etkili sunulmaktadır” görüşüne katılımcıların %32,2’si (123) katılıyorum yanıtını verirken, %25,7’si (98) kesinlikle katılıyorum, %19,6’sı (75) katılmıyorum, %15,2’si (58) kararsızım ve %7,3’ü (28) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Çelikyay, mülki sınırlar mahalli hizmetler için uygun ölçek değildir, sınırları siyasi ve idari ölçütler ile belirlenen mülki yönetim ile sınırları yerel nitelikli hizmetler ölçütüne göre belirlenen mahalli yönetimin hizmet ve yönetim ölçütleri birbirinden farklıdır eleştirisini yapmıştır (2014:18).

Anket sonuçlarına baktığımızda ise bu eleştirinin yersiz olduğu göze çarpmaktadır. Katılımcıların %57,9’una göre büyükşehir belediyesinin hizmet sunumunda daha etkili olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Çünkü çalışmamızda kırsal mahalle olarak tasnif ettiğimiz üçüncü grup katılımcıları hizmetin etkin sunulduğu yönünde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Tablo 3.13 Görüş 10 Cevap Dağılımı

İl özel idarelerinin kaldırılması görevlerinin büyükşehir belediyesine aktarılması olumlu olmuştur.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	69	18,0	18,0	18,0
Katılıyorum	168	44,0	44,0	62,0
Kararsızım	81	21,2	21,2	83,2
Katılmıyorum	45	11,8	11,8	95,0
Kesinlikle Katılmıyorum	19	5,0	5,0	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %44’ü (168) “il özel idarelerinin kaldırılması görevlerinin büyükşehir belediyesine aktarılması olumlu olmuştur” görüşüne katılıyorum yanıtını verirken, %21,2’si (81) kararsızım, %18’i (69) kesinlikle katılıyorum, %11,8’i (45) katılmıyorum ve %5’i (19) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Belediyeler yerel halka en yakın hizmet birimleridir. Dolayısıyla yerel ihtiyaçları tespit etmek ve bunlara çözüm üretme noktasında hızlı ve etkin hareket edebilirler. Diğer taraftan belediye başkanları 'kamu tercihi teorisi' bağlamında bir sonraki seçimden maksimum oy alarak tekrar başkan olma güdüsüyle hareket etmek zorundadır.

Oysaki il özel idareleri her ne kadar yerel yönetim birimleri olsalar da il genel idaresinin gölgesinde kalmaktadırlar. Bürokratik süreçlerin yavaş olması, yerel ihtiyaçların giderilmesinde aksaklıklara neden olabilmektedir.

Tablo 3.14 Görüş 11 Cevap Dağılımı

Büyükşehir ihtiyaçlarınızı karşılamada teknolojik yeterliliğe sahip makineler kullanmaktadır				
	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	83	21,7	21,7	21,7
Katılıyorum	160	41,9	41,9	63,6
Kararsızım	83	21,7	21,7	85,3
Katılmıyorum	39	10,2	10,2	95,5
Kesinlikle Katılmıyorum	17	4,5	4,5	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “büyükşehir ihtiyaçlarınızı karşılamada teknolojik yeterliliğe sahip makineler kullanmaktadır” görüşüne katılımcıların %41,9’u (160) katılıyorum, %21,7’si (83) kesinlikle katılmıyorum, yine %21,7’si (83) kararsızım, %10,2’si (39) katılmıyorum ve %4,5’i (17) kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Genel merkez bütçe payından daha fazla pay alan büyükşehir belediyesi hizmetleri yerine getirirken uzman ekiplerle birlikte daha teknolojik makineler kullanmaktadır. Bu durum yöneltilen ‘büyükşehir ihtiyaçlarınızı karşılamada teknolojik yeterliliğe sahip makineler kullanmaktadır’ sorusuna katılımcıların %63,6’sının olumlu cevap vermesi ile örtüşmektedir.

Tablo 3.15 Görüş 12 Cevap Dağılımı

Büyükşehir ile birlikte köyden mahalleye çevrilen yerler daha kaliteli hizmet almaktadır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	85	22,3	22,3	22,3
Katılıyorum	131	34,3	34,3	56,6
Kararsızım	60	15,7	15,7	72,3
Katılmıyorum	76	19,8	19,8	92,1
Kesinlikle Katılmıyorum	30	7,9	7,9	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Büyükşehir ile birlikte köyden mahalleye çevrilen yerler daha kaliteli hizmet almaktadır” görüşüne katılımcıların %34,3’ü (131) katılıyorum yanıtını verirken, %22,3’ü (85) kesinlikle katılıyorum, %19,8’i (76) katılmıyorum, %15,7’si (60) kararsızım ve %7,9’u (30) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Büyükşehir sistemine geçmeden önce köylere il özel idaresi tarafından hizmet götürülmekteydi. Yeni sistemle beraber il özel idareleri ortadan kaldırılmış ve görevleri büyükşehir belediyesi tarafından yerine getirilecektir. Daha fazla bütçe ve uzmanlaşmış ekiple beraber köyden mahalleye çevrilen yerlerde daha kaliteli hizmetin artacağı aşikardır. Köyden mahalleye çevrilen yerlerde katılımcıların verdiği cevapta bunu ispatlar niteliktedir.

Tablo 3.16 Görüş 13 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesinin ulaşım altyapısı açısından çalışmalarını yeterli buluyorum.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	78	20,4	20,4	20,4
Katılıyorum	131	34,3	34,3	54,7
Kararsızım	65	17,0	17,0	71,7
Katılmıyorum	68	17,8	17,8	89,5
Kesinlikle Katılmıyorum	40	10,5	10,5	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %34,3’ü (131) “büyükşehir belediyesinin ulaşım altyapısı açısından çalışmalarını yeterli buluyorum” görüşüne katılıyorum yanıtını verirken, %20,4’ü (78) kesinlikle katılıyorum, %17,8’i (68) katılmıyorum, %17’si (65) kararsızım ve %10,5’i (40) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Altyapı çalışmalarını yeterli bulanlar çoğunluktadır.

Tablo 3.17. Görüş 14 Cevap Dağılımı

Toplu taşıma açısından büyükşehrin Ordu'ya katkılarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	40	10,5	10,5	10,5
Katılıyorum	102	26,7	26,7	37,2
Kararsızım	66	17,3	17,3	54,5
Katılmıyorum	99	25,9	25,9	80,4
Kesinlikle Katılmıyorum	75	19,6	19,6	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “toplu taşıma açısından büyükşehrin Ordu'ya katkılarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %26,7’si (102) katılıyorum, %25,9’u (99) katılmıyorum, %19,6’sı (75) tamamen katılmıyorum, %17,3’ü (66) kararsızım ve %10,5’i (40) kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir. Katılımcıların genelinin büyükşehir belediyesinin toplu taşıma açısından Ordu'ya katkısının yeterli olmadığı görüşü vardır. Bu görüşün fazla aceleci olduğu aşikardır. Çünkü Ordu ili yeni büyükşehir olarak bazı hizmetleri yerine getirememiştir. Bu yüzden bazı eleştiriler için biraz zamana ihtiyaç vardır.

Tablo 3.18 Görüş 15 Cevap Dağılımı

Şehir stadyumu ve şehir hastanesi gibi merkezi büyük yatırımlarının onaylanarak ihaleye çıkmasında büyükşehir belediyesinin olumlu etkisi vardır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	110	28,8	28,8	28,8
Katılıyorum	151	39,5	39,5	68,3
Kararsızım	71	18,6	18,6	86,9
Katılmıyorum	32	8,4	8,4	95,3
Kesinlikle Katılmıyorum	18	4,7	4,7	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Şehir stadyumu ve şehir hastanesi gibi merkezi büyük yatırımlarının onaylanarak ihaleye çıkmasında büyükşehir belediyesinin olumlu etkisi vardır” görüşüne katılımcıların %39,5’i (151) katılıyorum yanıtını verirken, %28,8’i (110) kesinlikle katılıyorum, %18,6’sı (71) kararsızım, %8,4’ü (32) katılmıyorum ve %4,7’si

(18) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Ordu halkı büyükşehir belediyesi bize sahip çıkıyor demektedir.

Tablo 3.19 Görüş 16 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesi çalışmalarında yeterli ön bilgilendirme ve şeffaflığı gözetmektedir

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	74	19,4	19,4	19,4
Katılıyorum	82	21,4	21,5	40,8
Kararsızım	97	25,4	25,4	66,2
Katılmıyorum	86	22,5	22,5	88,7
Kesinlikle Katılmıyorum	43	11,3	11,3	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “büyükşehir belediyesi çalışmalarında yeterli ön bilgilendirme ve şeffaflığı gözetmektedir” görüşüne katılımcıların %25,4’ü (97) kararsızım, %22,5’i (86) katılmıyorum, %21,4’ü (82) katılıyorum, %19,4’ü (74) kesinlikle katılıyorum ve %11,3’ü (43) kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Ön bilgilendirme ve şeffaflık konusu büyükşehir statüsü ile doğrudan bağlantısı olmayan konulardır. Zira belediyenin yönetim tarzı bu durumu belirlemektedir. Dolayısıyla katılımcılar belediye yönetimini ön bilgi verme ve şeffaf hizmet politikası açısından yetersiz görmektedirler.

Tablo 3.20 Görüş 17 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesi yatırımlarında kamuoyu yoklaması yapmaktadır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	66	17,3	17,3	17,3
Katılıyorum	79	20,7	20,7	38,0
Kararsızım	52	13,6	13,6	51,6
Katılmıyorum	132	34,5	34,5	86,1
Kesinlikle Katılmıyorum	53	13,9	13,9	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Büyükşehir belediyesi yatırımlarında kamuoyu yoklaması yapmaktadır” görüşüne katılımcıların %34,5’i (132) katılmıyorum yanıtını verirken, %20,7’si (79)

katılıyorum, %17,3'ü (66) kesinlikle katılıyorum, %13,9'u (53) kesinlikle katılıyorum ve %13,6'sı (52) kararsızım yanıtını vermiştir.

Belediye yönetimini, yönetim tarzı olarak 'şeffaf' bulmayan vatandaşlar, benzer şekilde yatırımların kamuoyu ile paylaşılmadığı görüşünü savunmaktadırlar. Ordu İlinde ikamet eden vatandaşlar, belediyenin yatırımlar noktasındaki ihale ve harcama süreçlerinde kendilerine karşı açık ve şeffaf olması gerektiği noktasında fikir birliği içerisinde olduklarıdır.

Tablo 3.21 Görüş 18 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesi kültürel alan ve kalkınma açısından olumlu çalışmalarda bulunmaktadır.

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	92	24,1	24,1	24,1
Katılıyorum	147	38,5	38,5	62,6
Kararsızım	83	21,7	21,7	84,3
Katılmıyorum	38	9,9	9,9	94,2
Kesinlikle Katılmıyorum	22	5,8	5,8	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %38,5'i (147) "büyükşehir belediyesi kültürel alan ve kalkınma açısından olumlu çalışmalarda bulunmaktadır" görüşüne katılıyorum yanıtını verirken, %24,1'i (92) kesinlikle katılıyorum, %21,7'si (83) kararsızım, %9,9'u (38) katılmıyorum ve %5,8'i (22) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Vatandaşlar, belediyenin kültürel faaliyetlerini yeterli bulmaktadır.

Tablo 3.22 Görüş 19 Cevap Dağılımı

Büyükşehirle birlikte gelen yeni vergiler ve faturalardaki artışların normal olduğuna katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	42	11,0	11,0	11,0
Katılıyorum	58	15,2	15,2	26,2
Kararsızım	54	14,1	14,1	40,3
Katılmıyorum	122	32,0	32,0	72,3
Kesinlikle Katılmıyorum	106	27,7	27,7	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “büyükşehirle birlikte gelen yeni vergiler ve faturalardaki artışların normal olduğuna katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %32’si (122) katılmıyorum, %27,7’si (106) kesinlikle katılmıyorum, %15,2’si (58) katılıyorum, %14,1’i (54) kararsızım ve %11’i (42) kesinlikle katılıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Vergi ve faturalar noktasında vatandaş memnun değildir. Köyden mahalleye çevrilen yerler daha önce su ve kanalizasyon ücreti ödemiyoarlardı. Ev yapmak için ruhsat iznine ve emlak vergisine gerek yoktu. Bu bağlamda köyden mahalleye çevrilen yerlerde yaşayanlar için ek bir maddi külfet olduğundan dolayı verilen cevaplarda memnuniyetsizlik vardır.

Tablo 3.23 Görüş 20 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesinin amatör branşlar ve olimpik sporlara yatırımlarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	73	19,1	19,1	19,1
Katılıyorum	96	25,1	25,1	44,2
Kararsızım	95	24,9	24,9	69,1
Katılmıyorum	84	22,0	22,0	91,1
Kesinlikle Katılmıyorum	34	8,9	8,9	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“Büyükşehir belediyesinin amatör branşlar ve olimpik sporlara yatırımlarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %25,1’i (96) katılıyorum yanıtını verirken, %24,9’u (95) kararsızım, %22’si (84) katılmıyorum, %19,1’i (73) kesinlikle katılıyorum ve %8,9’u (34) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir.

Belediye sadece kültürel faaliyetlerde yeterli görülmektedir. Büyükşehir statüsü ile sportif aktivitelere ağırlık verme ve yatırım yetkileri elde eden Ordu Büyükşehir Belediyesi'nin bu alandaki yetkileri kullanamadığı yada yeterli bütçesinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ancak bu tarz faaliyetler ve projeler uzun solukludur. Planlanan projeler henüz hayata geçirilememiştir.

Tablo 3.24 Görüş 21 Cevap Dağılımı

Büyükşehir ile ilçe belediyelerinin çalışmalarında yeterli koordinasyonu sağladığına katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	74	19,4	19,4	19,4
Katılıyorum	120	31,4	31,4	50,8
Kararsızım	85	22,4	22,4	73,2
Katılmıyorum	77	20,0	20,0	93,2
Kesinlikle Katılmıyorum	26	6,8	6,8	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %31,4'ü (120) “büyükşehir ile ilçe belediyelerinin çalışmalarında yeterli koordinasyonu sağladığına katılıyor musunuz?” sorusuna katılıyorum yanıtını verirken, %22,4'ü (85) kararsızım, %20'si (77) katılmıyorum, %19,4'ü (74) kesinlikle katılıyorum ve %6,8'i (26) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların % 50,8'i büyükşehir ile ilçe belediyelerin yeterli koordinasyonu sağladığını düşünmektedir.

Tablo 3.25 Görüş 22 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesinin şehrınızda ileriye dönük yatırım projelerini yeterli ve ihtiyaçlara yönelik olduğuna katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	78	20,4	20,4	20,4
Katılıyorum	138	36,1	36,1	56,5
Kararsızım	79	20,7	20,7	77,2
Katılmıyorum	64	16,8	16,8	94,0
Kesinlikle Katılmıyorum	23	6,0	6,0	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

“büyükşehir belediyesinin şehrınızda ileriye dönük yatırım projelerini yeterli ve ihtiyaçlara yönelik olduğuna katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %36,1'i (138) katılıyorum yanıtını verirken, %20,7'si (79) kararsızım, %20,4'ü (78) kesinlikle katılıyorum, %16,8'i (64) katılmıyorum ve %6'sı (23) kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların % 56,5'lik kısmı ileriye dönük yatırım projelerini yeterli ve ihtiyaçlara yönelik olduğuna katılmaktadır.

Tablo 3.26 Görüş 23 Cevap Dağılımı

Talep ve önerilerin büyükşehir yetkililerine çağrı merkezi ve benzeri yollarla doğru ve eksiksiz iletilebildiğine katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	51	13,4	13,4	13,4
Katılıyorum	118	30,8	30,8	44,2
Kararsızım	90	23,6	23,6	67,8
Katılmıyorum	95	24,9	24,9	92,7
Kesinlikle Katılmıyorum	28	7,3	7,3	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcılara yöneltilen “talep ve önerilerin büyükşehir yetkililerine çağrı merkezi ve benzeri yollarla doğru ve eksiksiz iletilebildiğine katılıyor musunuz?” sorusuna katılımcıların %30,8’i (118) katılıyorum, %24,9’u (95) katılmıyorum, %23,6’sı (90) kararsızım, %13,4’ü (51) kesinlikle katılıyorum ve %7,3’ü (28) kesinlikle katılmıyorum şeklinde yanıt vermiştir.

Tablo 3.27 Görüş 24 Cevap Dağılımı

Büyükşehir belediyesinin şehir planlaması ve kentsel dönüşüm alanındaki çalışmalarının başarılı olduğuna katılıyor musunuz?

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Birikimli Yüzde
Kesinlikle Katılıyorum	35	9,2	9,2	9,2
Katılıyorum	123	32,2	32,2	41,4
Kararsızım	109	28,5	28,5	69,9
Katılmıyorum	73	19,1	19,1	89,0
Kesinlikle Katılmıyorum	42	11,0	11,0	100,0
Toplam	382	100,0	100,0	

Katılımcıların %32,2’si (123) “büyükşehir belediyesinin şehir planlaması ve kentsel dönüşüm alanındaki çalışmalarının başarılı olduğuna katılıyor musunuz?” sorusuna katılıyorum yanıtını verirken, %28,5’i (109) kararsızım, %19,1’i (73) katılmıyorum, %11’i (42) kesinlikle katılmıyorum ve %9,2’si (35) kesinlikle katılıyorum yanıtını vermiştir.

Tablo 3.28 Normallik Testi

Tests of Normality						
	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ölçek	,135	382	,000	,956	382	,000

a. Lilliefors Significance Correction

Katılımcıların vermiş oldukları yanıtların normal dağılım sergileyip sergilemediğini belirlemek amacı ile normallik testi gerçekleştirilmiştir. Normallik testinin hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : %95 güven düzeyinde seri normal dağılım sergilemektedir.

H_A : %95 güven düzeyinde seri normal dağılım sergilememektedir.

Hem Kolmogorov –Smirnov hem Shapiro –Wilk’e ait sig.değerleri 0,05’ten küçük olduğundan H_0 :REDDİLEMEZ, %95 güven düzeyinde seri normal dağılım sergilemektedir sonucuna varılmaktadır. Bu doğrultuda yapılacak fark analizlerinde parametrik testler tercih edilecektir.

Tablo 3.29 Cinsiyet Değişkeni İçin Independent t Testi

Group Statistics					
	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	Std. Hata Ort.
Ölçek	Erkek	197	2,9492	1,18126	,08416
	Kadın	185	2,7270	,92509	,06801

Independent Samples Test

	Varyans Eşitliği İçin Levine’s Test	Ortalama Eşitliği İçin t Test						
		F	Sig	t	Serbestlik Derecesi	Anlamlı (2 Yönlü)	Ortalama Farklılık	Standart
								Hata Farklılığı
Ölçek	Eşit varyans varsa	19,857	,000	2,038	380	,042	,22221	,10903
	Eşit varyans yoksa			2,054	368,283	,041	,22221	,10821

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Independent T Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi cinsiyet değişkeninin 2 seçenekli bir değişken olmasıdır. Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : Cinsiyete göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : Cinsiyete göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig değeri 0,05'ten küçük olduğu için H_0 RED, cinsiyete göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır sonucuna varılmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde erkeklerin kadınlara göre vermiş oldukları yanıtlarda daha olumsuz tutum sergiledikleri görülmektedir.

Tablo 3.30 Yaş Değişkeni İçin Anova Testi

ANOVA

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	3,450	7	,493	,427	,886
	Gruplar İçi	432,218	374	1,156		
	Toplam	435,668	381			

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi yaş değişkeninin 2'den fazla seçenekli bir değişken oluşudur. Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : Yaşa göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : Yaşa göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig. değeri 0,05'ten büyük olduğu için H_0 REDDEDİLEMEZ, yaşa göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.31 Eğitim Düzeyi Değişkeni İçin Anova Testi

ANOVA

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	8,106	5	1,621	,426	,214
	Gruplar İçi	427,562	376	1,137		
	Toplam	435,668	381			

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların eğitim düzeyine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi eğitim düzeyi değişkeninin 2'den fazla seçenekli bir değişken oluşudur. Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : Eğitim düzeyine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : Eğitim düzeyine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig. değeri 0,05'ten büyük olduğu için H_0 REDDEDİLEMEZ, eğitim düzeyine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.32 Meslek Değişkeni İçin Anova Testi

ANOVA

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	23,175	9	2,575	,322	,015
	Gruplar İçi	412,493	372	1,109		
	Toplam	435,668	381			

Ranks

Meslek	N	Mean Rank
Mean ev hanımı	83	171,19
memur	36	240,07
işçi	86	185,40
öğrenci	45	210,66
emekli	34	199,65
tüccar	4	283,13
çiftçi	4	212,25
esnaf	41	189,02
serbest meslek	26	171,17
diğer	23	169,93
Total	382	

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların mesleklerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi meslek değişkenininin 2'den fazla seçeneqli bir değişken oluşudur. Sınamannın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : Mesleğe göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : Mesleğe göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig değeri 0,05'ten küçük olduğundan H_0 RED, mesleğe göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır sonucuna varılmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde tüccar, memur, çiftçi ve öğrencilerin diğer katılımcılara göre daha olumsuz görüşe sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 3.33 İkamet Edilen Yer Değişkeni İçin Anova Testi

ANOVA

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	,118	2	,059	,052	,950
	Gruplar İçi	435,550	379	1,149		
	Toplam	435,668	381			

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların ikamet edilen yere göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi ikamet edilen yer değişkeninin 2'den fazla seçenekli bir değişken oluşudur Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : İkamet edilen yere göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : İkamet edilen yere göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada 0,05'ten büyük olduğundan H_0 Red değil, ikamet edilen yere göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.34 İkamet Süresi Değişkeni İçin Anova Testi

ANOVA

		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	7,453	3	2,484	,193	,088
	Gruplar İçi	428,215	378	1,113		
	Toplam	435,668	381			

Katılımcıların vermiş oldukları cevapların ikamet süresine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi ikamet süresi değişkeninin 2'den fazla seçenekli bir değişken oluşudur Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : İkamet süresine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : İkamet süresine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig. değeri 0,05'ten büyük olduğundan H_0 REDDEDİLEMEZ, ikamet süresine göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur sonucuna varılmaktadır.

Tablo 3.35 Aylık Gelir Değişkenine Göre Anova Testi

		ANOVA				
		Kareler Toplamı	df	Kareler Ortalaması	F	Sig.
Ölçek	Gruplar Arası	3,309	4	,827	,721	,578
	Gruplar İçi	432,359	377	1,147		
	Toplam	435,668	381			

Son olarak katılımcıların vermiş oldukları cevapların aylık gelir değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemek adına Anova Testi gerçekleştirilmiştir. Bu testin tercih edilme sebebi aylık gelir değişkeninin 2'den fazla seçenekli bir değişken olmasıdır. Sınamanın hipotezleri şu şekildedir:

H_0 : Aylık gelire göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

H_A : Aylık gelire göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark vardır.

%95 güven düzeyinde yapılan sınamada Sig değeri 0,05'ten büyük olduğu için H_0 REDDEDİLEMEZ, aylık gelire göre verilen cevaplarda istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur sonucuna varılmaktadır.

SONUÇ

Dünyada ekonomik, siyasal, sosyal ve teknolojik gelişmeler, kamu yönetimlerinin kendi içyapısında değişikliklere sebep olmuştur. Küresel uyum düzeyi yükselen ülke ve toplumlar bu süreçten daha çok etkilenmektedir. Türkiye'nin 1980 sonrası ve özellikle 2000'li yıllarda küresel sisteme uyum düzeyinin artmasının etkisiyle kamu yönetimi alanındaki reform çabaları hız kazanmıştır.

Türkiye'deki büyükşehirlerin yönetimiyle ilgili reform gayretlerinin hedefleri arasında büyükşehir alanındaki yerel yönetim sayısının ve kademesinin azaltılması, büyükşehir belediye sınırlarının kademe kademe il sınırlarına doğru genişlemesi ve temel model olarak iki kademeli büyükşehir belediye yapısının kabul edilmesi yer almaktadır.

Belediyecilik anlayışındaki temel gaye vatandaşların istek ve beklentilerini en iyi şekilde, en kısa zamanda ve en yakın yerde karşılayabilmektir. Bu anlayış doğrultusunda sürekli büyüyen ve gelişen belediyelerde zorlaşan hayatı daha kolaylaştırmak ve yerelleşme anlayışını daha da güçlendirmek adına, büyük yerleşim alanları için özel yönetim modelleri oluşturulabilir düşüncesinden hareketle yeni ve farklı alternatif yönetim anlayışları benimsenmiştir.

Bu anlamda Türkiye'deki ilk büyükşehir yönetim yasası 1984 tarih ve 3030 sayılı büyükşehir belediye yasası olmuştur. 20 yıl boyunca yürürlükte kalan bu yasa 2004 tarihli 5216 sayılı yasayla birlikte yürürlükten kalkmış verini bu yasaya bırakmıştır. Bu yeni yasanın kabul edildiği süreçte ülkemizde 16 tane büyükşehir belediyesi faaliyetlerini sürdürmekle idi (Atmaca, 2013: 180).

2012 yılında getirilen büyükşehirler ile ilgili kanun olan 6360 sayılı kanun ile büyükşehir belediye sayısı 30 a çıkmış, il mülki sınırları ile büyükşehir belediye sınırları düzenlenmiş, büyükşehir belediye sınırları içinde kalan il özel idareleri, belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliği kaldırılmıştır. Büyükşehirlerde bütün ilçe belediyelerinin sınırı mülki sınır olmuştur. Mülki idareye bağlı YİKB kurulmuştur. Büyükşehir ve büyükşehir ilçe belediyeleri mali açıdan güçlendirilmiştir.

Bu yasalar birkaç noktada farklılık göstermekle birlikte genel anlamda ortak bir anlayışta buluşmaktadırlar. Bu ortak anlayış yeni bir büyükşehir modeli ortaya koymak

ve bu model doğrultusunda büyükşehirleri yönetmektir. Bununla birlikte bu öneri çerçevesinde optimal kent olma ölçeklerinin ilerisine geçilmiş, büyükşehir belediye anlayışına uygun olarak büyüyen kentsel alanların yönetilmesi gerektiği düşüncesi savunulmuştur (Yaşamış, 1995: 94).

6360 sayılı yasanın en önemli yeniliklerinden biri büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınır olmasıdır. Çalışmada Ordu ilinde katılımcılara yöneltilen ‘büyükşehir belediyesinin sınırlarının il mülki sınırı olması yatırımlar açısından avantajlı olmuştur’ görüşüne katılımcıların %64,7’si (247) olumlu cevap vermişlerdir. Büyükşehir belediye sınırlarının il mülki sınır olması, hizmet sunum kapasitesini arttırırken, birim başına hizmet maliyetlerini azaltacak ve kaynaklar daha etkin kullanılacaktır. Bununla birlikte daha büyük projelerin hayata geçirilmesi mümkün olacaktır.

Büyükşehir belediyesi olan illerde il özel idarelerine son verilerek yürüttükleri sorumlulukların belediyeye aktarılması, 1864’ten beri il sisteminde önceki zamanlarda meclis yapı özelliğinde olan sonraları tüzel kişilikle varlık gösteren yapının sonlandırılması anlamına gelmektedir. İl özel idaresi üzerinde sağlanan geliştirme çabaları ilde yer alan yerel yönetimlerin kendi aralarında koordinasyonda iyileştirmeye gitmesi ve yerel yönetim birliklerinin desteklenmesi gibi hususlarda önceki yapıya dayalı çözüm üretmektense, belli büyüklük ölçeğine ulaşan iller için büyükşehir belediye sistemi yöntem olarak seçilmiştir. Bu seçimde büyükşehir belediye sisteminin; esnek bir yapı özelliği göstermesi, hızlı bir şekilde karar alma ve uygulama işlemlerinin sürdürülmesi koordinasyon seviyesinin yüksekliği, kabul edilebilirliği yüksek uzun zamandır uygulamada olan, tecrübe ve bilgi birikiminin gelişmişliği, merkezi yönetim tarafından yapılan müdahalelerden il özel idarelerine kıyasla daha az etkilenmelerin görülmesi, İstanbul ve Kocaeli uygulamalarında alınan olumlu neticeler, özel sektör ve isteğe bağlı kuruluşlarla iletişimin elverişliliği gibi nitelikleri büyük rol üstlenmiştir. Nitekim ankete katılan katılımcıların ‘il özel idarelerinin kaldırılması görevlerinin büyükşehir belediyesine aktarılması olumlu olmuştur’ sorusuna %62.1’i (237) olumlu cevap vermişlerdir. Yine bu konuyla bağdaştırılan ‘büyükşehir ile birlikte hizmetler daha hızlı daha etkili sunulmaktadır’ sorusuna ise katılımcıların %57.9’u (221) olumlu cevap vermişlerdir. Son olarak çalışmada sorulan sorular arasında bu konuyla ilgili sorulan ‘büyükşehir ihtiyaçlarınızı karşılamada teknolojik yeterliliğe sahip makineler

kullanmaktadır' sorusuna katılımcıların %63,6'sı (243) olumlu cevap vermişlerdir. Yasanın il özel idarelerini kaldırıp görevlerini büyükşehir aktarması ile elde etmek istediği amaç Ordu halkının verdiği cevaplar ile örtüşmektedir.

6360 sayılı yasa ile getirilen diğer değişiklik ise büyükşehir sınırları içerisinde kalan belde belediyeleri ile orman köyleri dâhil köylerin tüzel kişilikleri kaldırılarak aynı belde ve köy ismiyle bağlı oldukları ilçe belediyesine mahalle olarak bağlanmıştır. Bu madde ile birlikte amaç yerel yönetimlerin merkezîyetçi bir anlayışla güçlendirilmeye çalışılmasıdır. Bu bağlamda 'büyükşehir ile birlikte köyden mahalleye çevrilen yerler daha kaliteli hizmet almaktadır' sorusuna katılımcıların %56,6'sı (216) olumlu cevap vermişlerdir.

Katılımcılar bazı konularda olumsuz cevap vermişlerdir. 'Ordu İli daha önce büyükşehir olmalıydı' sorusuna katılımcıların %52,6'lık kısmı olumsuz cevap vermişlerdir. Buradan çıkartılacak sonuç Ordu Halkının geneli büyükşehir için Ordu İlinin hazır olmadığını düşünmektedir. Yine bu konuyla bağlantılı olarak 'Ordu'nun büyükşehir olmasında siyasi etkiler yoktur söylemine katılıyor musunuz?' sorusuna katılımcıların büyük çoğunluğu (%69,4) olumsuz cevap vermişlerdir. Ordu İli her ne kadar nüfus şartlarını taşısa da siyasi etkilerden dolayı, hazırlıksız şekilde büyükşehir olmuştur fikri yaygındır.

Ayrıca büyükşehir ile birlikte kurulan Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Genel Müdürlüğü ile ilgili yöneltilen sorulara katılımcılar olumsuz cevap vermişlerdir. Katılımcıların %53,9'luk kısmı bu müdürlüğün alt yapı hizmet ve yatırımlarında başarısız olduğunu ve büyük çoğunluğu (%79,3) yeniden yapılanması gerektiğini düşünmektedir.

Diğer olumsuz düşündüğü konular şu şekilde maddelendirilebilir:

1. Büyükşehirle birlikte gelen yeni vergiler ve faturalardaki artışların normal olduğuna katılıyor musunuz (%73,8)?
2. Büyükşehir belediyesi yatırımlarında kamuoyu yoklaması yapmaktadır (%62).
3. Büyükşehir belediyesi çalışmalarında yeterli ön bilgilendirme ve şeffaflığı gözetmektedir (%59,2).

4. Toplu taşıma açısından büyükşehirin Ordu'ya katkılarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz (%62,8)?

5. Büyükşehir belediyesinin amatör branşlar ve olimpik sporlara yatırımlarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz (%55,8)?

6. Talep ve önerilerin büyükşehir yetkililerine çağrı merkezi ve benzeri yollarla doğru ve eksiksiz iletilebildiğine katılıyor musunuz (%55,8)?

7. Büyükşehir belediyesinin şehir planlaması ve kentsel dönüşüm alanındaki çalışmalarının başarılı olduğuna katılıyor musunuz (%58,6)?

Yukarıdaki soruların kanunun eksikliği ile alakalı olmadığı Ordu Büyükşehir Belediyesinin çalışma prensibi ve içyapısı ile alakalı olduğu aşikardır. Yani Ordu Halkı genelde 6360 sayılı yasayı olumlu bulmaktadır.

6360 sayılı yasaya bazı konularda eleştiriler gelmiştir. Örnek verecek olursak, yasanın anayasaya aykırı olduğu söylemi Anayasa Mahkemesine taşınmış; mahkemenin ilgili kararı ile yasa anayasaya aykırı bulunmamıştır.

Tüm bilgilerin ışığında yasal düzenlemenin, hizmet bütünlüğü açısından imkânların birleştirilmesi, kalitenin artırılması, tasarruf ve demokrasinin geliştirilmesi gerekliliği göz önüne alınarak düzenlendiği görülmektedir.

KAYNAKLAR

- AK PARTİ YEREL YÖNETİMLER BAŞKANLIĞI (2012)**, *'Sorular ve Cevaplarla Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'*, Ankara.
- ARIKBOĞA, Erbay (2013)**, *'Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Belediye Modeli'*, Yerel Politikalar Dergisi, Sayı, 3, s. 48-96.
- ATMACA, Yıldız (2013)**, *'Optimal Belediye Büyüklüğü ve Yeni Büyükşehir Belediye Yasası'*, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 3, S. 2, s. 168-184, Çankırı.
- BAŞ, Mustafa (2003)**, *'İstanbul Milletvekili Mustafa Baş'ın; 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bazı Geçici Maddelerin İlavesine Ait Kanun Teklifi ve İçişleri Komisyonu Raporu (2/210)'*, Dönem: 22, Yasama Yılı: 2, S.Sayısı: 303.
- BİNGÖL, Yılmaz, YAZICI, Ersin ve BÜYÜKAKIN, Tahir. (2013)**, *'İl Sınırında Büyükşehir Belediye Modeli: Kocaeli Deneyimi'*, Kocaeli: Büyükşehir Belediyesi Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Yayınları.
- ÇELİKİYAY, Hicran (2014)**, *'Değişen Kent Yönetimi ve 6360 Sayılı Büyükşehir Yasası'*, SETA, S. 101.
- ÇİFTÇİ, Hüseyin (2006)**, *'Büyükşehir Belediyelerinin İdari ve Mali Yapıları (Konya Büyükşehir Belediyesi Örneği)'*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- ÇUKURÇAYIR, M. Akif (1994)**, *'Büyükşehir Belediyelerinin Mahalli Hizmetlerin Verimliliğine Etkileri ve Konya Büyükşehir Belediyesi'nin Beş Yılı (1988-1992)'*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- DERDİMAN, R. Cengiz (2012)**, *'Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin ve Bu Belediyelerin Yapılarındaki Yeni Değişikliklerin Anayasaya Uyum Sorunu'*,

Süleyman Demirel Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Dergisi, C.2, S.1, s. 51-87, Isparta.

EKE, Ali Erkan (1985), '*Anakent Yönetimi ve Yönetimler Arası İlişkiler: Batı Deneyimi ve Türkiye*', Amme İdaresi Dergisi, s. 41-62.

GÖZLER, Kemal (2013), '*6360 Sayılı Kanun Hakkında Eleştiriler: Yirmi Dokuz İlde İl Özel İdareleri ve Köylerin Kaldırılması ve İlçe Belediyelerinin Büyükşehir İlçe Belediyesi Haline Dönüştürülmesi Anayasamıza Uygun mudur?*', Legal Hukuk Dergisi, Cilt 11, Sayı 122, s. 37-82.

GÜL, Hüseyin ve BATMAN, Seda (2013), '*Dünya ve Türkiye Örneklerinde Metropolitan Alan Yönetim Modelleri ve 6360 Sayılı Yasa*', Yerel Politikalar Dergisi, Sayı 3, s. 7-47.

GÜLŞİN, Hüseyin (2008), '*Büyükşehir Belediyeleri İle İlçe Belediyeleri ve İlk Kademe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler ve Sorunlar*', Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.

GÜNGÖR, Hayrettin (2012), '*Yeni Büyükşehir Yönetimi ve Geçiş Nedenleri*', İller ve Belediyeler Dergisi, Sayı 774-775, s. 19-31.

İZCİ, Ferit ve TURAN, Menaf (2013), '*Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Sistemi ve 6360 Sayılı Yasa İle Büyükşehir Belediyesi Sisteminde Meydana Gelen Değişimler: Van Örneği*', Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.18, S.1, s. 117-152, Isparta.

KARAKAYA, Sedat (2012), '*Büyükşehir Belediyelerinin Yapısı ve Yeniden Düzenlenmesi*', Mustafa Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Hatay.

KELEŞ, Ruşen (1985), '*Türkiye'de Anakent Yönetimi*', Amme İdaresi Dergisi, s. 69-82.

——— (2012), '*Kentleşme Politikası*', İmge Kitabevi Yayınları, Ankara.

——— (2014), '*Yerinden Yönetim ve Siyaset*', Cem Yayınevi.

- KILINÇ, Gökçen (2010)**, '*Çeyrek Asırlık Bir Tecrübe: Türkiye'de Büyükşehir Belediyelerinin Yapılanması ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi Örneği*', Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt 19, Sayı 1, s. 67-89.
- KOÇ, Hatice (2014)**, '*Türkiye'de Büyükşehir Yapılanması: Kahramanmaraş Örneği*', Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- KOYUNCU, Emre ve KÖROĞLU, N. Tunga (2012)**, '*Büyükşehirler Tasarısı Üzerine Bir Değerlendirme*', Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, s. 1-8.
- ÖNDER, Nevzat (2012)**, '*Türkiye'de Büyükşehir Belediyesi Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlar*', Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- ÖZÇELİK, Yusuf (2014)**, '*Büyükşehir Belediyesi İle İlçe Belediyeleri Arasındaki İlişkiler*', Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Yıl 5, Sayı 19, s. 1117-1142.
- POLATOĞLU, Aykut (2015)**, '*Büyükşehir Belediye Modeli ve Türkiye'de Uygulanması Üzerine Düşünceler*', Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt 8, Sayı 1, s. 43-63.
- RESMİ GAZETE (1984)**, '*3030 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu*', Sayı 18453.
- (2004), '*5216 Büyükşehir Belediyesi Kanunu*', Sayı 25531, Tertip 5, Cilt 43.
- TÜRKİYE BELEDİYELER BİRLİĞİ (2014)**, '*6360 Sayılı On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna İlişkin Rehber*', s. 1-28, Ankara.
- TEKİN, Ömer Faruk ve SÖYLEMEZ, Adnan (2016)**, '*Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi ve 6360 Sayılı Yasanın Getirdiği Değişim: Konya Örneği*', Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (KAYFOR 13 Bildiri Kitabı), s. 1435-1449, Konya.

- TOPCU, Dilek (2015)**, *'Türkiye'de Yeni Büyükşehir Belediye Sistemi'*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yerel Yönetimler Anabilim Dalı, Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- TORTOP, Nuri, AYKAÇ, Burhan, YAYMAN, Hüseyin ve ÖZER, M. Akif (2014)**, *'Mahalli İdareler'*, Nobel Akademik Yayıncılık, Yenilenmiş 3. Basım.
- TÜRKMEN, Ali (2002)**, *'Türkiye'de Büyükşehir Yönetimi ve Gelişimi'*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- ÜNSAL, Nefise Tülay (2007)**, *'Büyükşehir Belediyesi'*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim Dalı, İdare Hukuku Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YAŞAMIŞ, Firuz Demir (1995)**, *'Büyük Şehir Sorunsalı'*, *Amme İdaresi Dergisi'*, Cilt 28, Sayı 1, s. 93-111.
- YAZICI, Ersin (2014)**, *'İl Mülki Sınırında Büyükşehir Yönetim Modelinin İşlevselliğinin Analizi: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Örneği'*, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yönetim Bilimleri Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- YILDIRIM, Uğur, GÜL, Zehra ve AKIN, Soner (2015)**, *'İl Mülki Sınırı Büyükşehir Belediye Modelinin Getirdiği Yenilikler'*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi, Sayı 10(2), s. 205-229.
- ZENGİN, Ozan (2014)**, *'Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi'*, Ankara Barosu Dergisi.
- <http://www.tbb.gov.tr/belediyelerimiz/mahalli-idare-birlikleri/>, E.T. 15.12.2016
- http://www.academia.edu/28118346/6360_Say%C4%B11%C4%B1_Kanun_ile_ilgili_Baz%C4%B1_De%C4%9Fi%C5%9Fiklikler_ve_De%C4%9Ferlendirme, E.T. 22.02.2018
- http://www.academia.edu/31962336/6360_Say%C4%B11%C4%B1_Kanunun_Getirdi%C4%9Fi_Yenilikler_ve_Sorunlar, E.T., 15.01.2018

EK: 1. ORDU HALKININ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİNE BAKIŞI ANKET FORMU

Bu çalışma Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı öğrencisi Mustafa Doğan'ın yüksek lisans çalışmasının uygulama kısmıdır. Prof. Dr. Ahmet Özkiraz'ın danışmanlığında yürütülmektedir. Tezin konusu Türkiye'de Büyük Şehirleşme Süreci ve Ordu Halkının Büyükşehir Olgusuna Bakışıdır. Uygulamada elde edilen veriler kesinlikle üçüncü şahıslarla paylaşılmayacak ve veriler gizli kalacaktır.

KİŞİSEL BİLGİLER

1) Cinsiyetiniz?

Erkek Kadın

2) Eğitim Düzeyiniz?

İlkokul Ortaokul Lise Meslek Yüksek Okul
 Lisans Yüksek Lisans Doktora

3) Mesleğiniz?

Ev Hanımı Memur İşçi Öğrenci Emekli
 Tüccar Çiftçi Esnaf Serbest Meslek Diğer

4) İkamet ettiğiniz mahalle?

.....

5) Ordu'da İkamet Süreniz?

5 yıldan az 6 - 10 yıl 11 - 15 yıl 15 yıl - +

6) Aylık gelir düzeyiniz?

0 - 1500 TL 1500 TL – 2000 TL 2000 TL – 2500 TL
 2500 TL – 3000 TL 3000 TL - +

7) Yaş aralığınız?

15 - 26 26 - 30 31 - 35 36 - 40

O 41 - 45 O 46 - 50 O 51 - 55 O 56 - +

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ HAKKINDA SORULAR

1) Ordu daha önce büyükşehir olması gerekirdi?

Evet, kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

2) Ordunun büyükşehir olması Ordu için avantajdır?

Evet, kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

3) Ordunun büyükşehir olma aşamasında siyasi etkiler yoktur söylemine katılıyorsunuz musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

4) Ordu büyükşehir olduktan sonra hizmet sunumunda yaşanan gelişmeler ne yöndedir?

Kesinlikle olumlu Kısmen olumlu Kararsızım

Olumsuz Kesinlikle olumsuz

5) Büyükşehir belediyelerinin sınırlarının il mülki sınırı olması yatırımlar açısından avantajlı olmuştur?

Kesinlikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Katılmıyorum Kesinlikle Katılmıyorum

6) Büyük şehir belediyesi bünyesinde Ordu da kurulan OSKİ (Ordu Su ve Kanalizasyon) Genel Müdürlüğü'nün alt yapı hizmet ve yatırımlarında başarılı olduğunu düşünüyor musunuz?

Kesinlikle Katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Katılmıyorum Kesinlikle Katılmıyorum

7) Su kanalizasyon hizmetlerinin görülmesinde mevcut su ve kanalizasyon idaresinin yeniden yapılandırılması gerekir.

Kesinlikle katılıyorum Katılıyorum Kararsızım

Katılmıyorum Kesinlikle katılmıyorum

8) Büyükşehir ile birlikte Ordu'da işsizlik azalmıştır?

Evet, kesinlikle azalmıştır Evet, azalmıştır Kararsızım

Hayır, azalmamıştır Hayır, kesinlikle azalmamıştır

9) Büyükşehir ile birlikte hizmetler daha hızlı daha etkili sunulmaktadır?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

10) İl özel idarelerinin kaldırılması görevlerinin büyükşehre aktarılması olumlu olmuştur?

Evet, kesinlikle olumludur Evet, olumludur Kararsızım

Hayır, olumsuzdur Hayır, kesinlikle olumsuzdur

11) Büyükşehir ihtiyaçlarımızı karşılamada teknolojik yeterliliğe sahip makineler kullanmaktadır?

Evet, kesinlikle kullanmaktadır Evet, kullanmaktadır Kararsızım

Hayır, kullanmamaktadır Hayır, kesinlikle kullanmamaktadır

12) Büyükşehir ile birlikte köyden mahalleye çevrilen yerler daha kaliteli ve hızlı hizmet almaktadır.

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

13) Büyükşehir belediyesinin ulaşım altyapısı açısından çalışmalarını yeterli buluyorum.

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

14) Toplu taşıma açısından büyükşehrin Ordu'ya katkılarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

15) Şehir stadyumu ve şehir hastanesi gibi merkezi büyük yatırımlarının onaylanarak ihaleye çıkmasında Büyükşehir belediyesinin olumlu etkisi vardır?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

16) Büyükşehir belediyesi çalışmalarında yeterli ön bilgilendirme ve şeffaflığı gözetmektedir.

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

17) Büyükşehir belediyesi yatırımlarında kamuoyu yoklaması (Halktan fikir alma) yapmaktadır.

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

18) Büyükşehir belediyesi kültürel alan ve kalkınma açısından olumlu çalışmalarda bulunmaktadır.

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

19) Büyükşehirle birlikte gelen yeni vergiler ve faturalardaki artışların normal olduğuna katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

20) Büyükşehir belediyesinin amatör branşlar ve olimpiik sporlara yatırımlarının yeterli olduğuna katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

21) Büyükşehir ile ilçe belediyelerinin çalışmalarında yeterli koordinasyonu sağladığına katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

22) Büyükşehir belediyesinin şehrinizde ileriye dönük yatırım projelerinin yeterli ve ihtiyaçlara yönelik olduğuna katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

23) Talep ve önerilerin büyükşehir yetkililerine çağrı merkezi ve benzeri yollarla doğru ve eksiksiz iletilebildiğine katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

24) Büyükşehir belediyesinin şehir planlaması ve kentsel dönüşüm alanındaki çalışmalarının başarılı olduğuna katılıyor musunuz?

Evet, kesinlikle katılıyorum Evet, katılıyorum Kararsızım

Hayır, katılmıyorum Hayır, kesinlikle katılmıyorum

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Mustafa DOĞAN
Doğum Yılı ve Yeri : 18.05.1990 ORDU

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Tokat GOP Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Tokat GOP Üniversitesi Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Yabancı Dili : İngilizce

İş Deneyimi : Ordu Su ve Kanalizasyon İdaresi Sayaç Hiz. Personeli

İletişim

E-Posta Adresi : mustafadogan9090@gmail.com